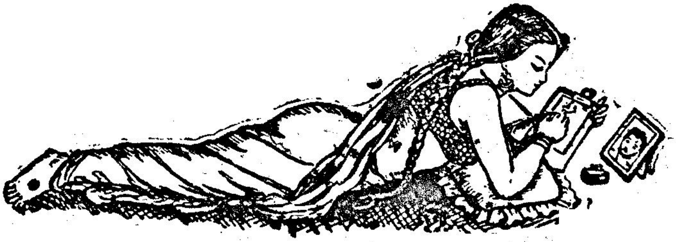

ଉପହାର

ଶ୍ରୀ Pragati Utkal Sangha Library
Fakirmohan nagar
Rourkela 3

01322

ନଂ..0/322
ତା..........

ହ୍ରୁନପନ ପର ଉଡ଼ ଜଞ୍ଜ ଯେତୋଟି ତରୁଣୀ ସେଠି ଦୁନିଆରେ ଅଲେଡା ଅଖୋଜା ଭାବେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଥିଲା ସବୁଠୁ ବେଶି ସୁନ୍ଦରୀ । ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଯୌବନଲହଡ଼ିଭଙ୍ଗ ପତଳା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦେହ, ଫୁଟିଲା ଫୁଟିଲା ପରି ମୁହଁ, ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଆଖି ଦୁଇଟିରେ ମନଭୁଲା ଚଞ୍ଚଳ ଚାହାଣୀ ମଦ ଦୋକାନକୁ ଆସୁଥିବା ସବୁ ବାବୁମାନଙ୍କୁ ପାଗଳ କରୁଥିଲା । ମଦ ପରଶିଲା ବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ହସ ହସ ମୁହଁରୁ ପଦେ କଥା ଶୁଣିବା ପାଇଁ, ଦୁ' ଟଙ୍କାର ପିଇବା ବାବୁମାନେ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କାର ପିଉଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଦିନୁଦିନ ଦୋକାନ ମାଲିକର ଆୟ ବଢି ବଢି ଚାଲିଥିଲା ।

କେବଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଇଁ ଯେ ଆୟ ବଢୁଛି, ଏକଥା ଦୋକାନର ମାଲିକ ଗୌର ସିଂ ବୁଝିଲା ଦିନଠୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉପରେ ତାର ସବୁ ସ୍ନେହ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ମଦ ବିକିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ରୁପ ବିକାଇ ଯେପରି ଆହୁରି ଲାଭ ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ତରୁଣୀମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଇଁ ଭଲ ରଙ୍ଗର

ଲୁଗା, ସ୍ନୋ, ବାସ୍ନାତେଲ, ପାଉଡ଼ର କିଣି ଯୋଗାଇବାରେ ତ୍ରୁଟି କରି ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଖୁସି ମନରେ ସେସବୁ ମାଲିକଠାରୁ ନେଇଥିଲେ। ବା ୮ ଅଟେବବେହେଲେ ବ୍ୟବହାର ନ କରି ତାର ସାଥି ମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଦେଉ ଥିଲା । ନିତିଦିନ ସେହି ସାଧା ଲୁଗା ଖଣ୍ଡିଏ ପିନ୍ଧି, ଅଗ କାନିକୁ ଅଣ୍ଟାରେ ଗୁଡେଇ ନିଜର ପରଶିବା କାମ କରିଯାଏ ।

ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ପରେ ଆଧୁନିକ ଧରଣର ସେହି ବିରାଟ ମଦ ଦୋକାନର ଭିତର, ବୀଭତ୍ସ କାଣ୍ଡରେ ନର୍କପୁରୀ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହୁଏ । ତୁଳସୀ ମାଳି ପିନ୍ଧି ଧାର୍ମିକ ବୋଲାଉଥିବା କେତେ ଭଣ୍ଡ ମାତାଲ ହୋଇ ମଦ ପରଶୁଥିବା ତରୁଣୀମାନଙ୍କର ପାଦ ଧରନ୍ତି । କେତେ ଶିକ୍ଷିତ, କେତେ ସମାଜ ରକ୍ଷକ, କେତେ ଧନୀ ମାନୀ ଯୁବକ ମଦର କାଉଁରି ସ୍ପର୍ଶରେ ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ନିଜର ବୁଦ୍ଧି-ବିବେକ, ମାନ ସମ୍ମାନ ହରାଇ ଅତି ଘୃଣ୍ୟ ଭାବରେ ଏକାକାର ହୁଅନ୍ତି । କିଏ ମାତାଲ ଅବସ୍ଥାରେ କେଉଁ ତରୁଣୀର ହାତ ଧରି ଅନ୍ୟ ମାନଙ୍କ ସାମନାରେ ନାଚେ—ଭଙ୍ଗା କଣ୍ଠରେ ଅସଭ୍ୟ ଇଙ୍ଗି-ତରେ ଗୀତ ଗାଏ । ମଦ ପିଇସାରି ସବୁ କିଛି ଘୃଣ୍ୟ ବିଭତ୍ସ କାଣ୍ଡ ହୁଏ ସେଠି । ଦୁନିଆରେ ଭଗବାନଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୃଜନ ମଣିଷ, ମଦ ପିଇ ହୁଏ ପଶୁ ଠାରୁ ଆହୁରି ହୀନ—ଆହୁରି ଘୃଣ୍ୟ ।

ଷୋଳ ବଅସର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁଦିନ ଆଖିରୁ ଲୁହ ନୁହେଁ ଲହୁ ଢାଳି ଏହି ନର୍କପୁରୀରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଆଶ୍ରା ନେଲା, ସେଇଦିନଠୁ ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲା, ପୁରୁଷ ଜାତିର ସେ ସର୍ବନାଶ କରିବ । ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ନାରୀକୁ ଏକ ଖେଳନା ପରି ମନେ କରେ, ସାମାନ୍ୟ ଦୋଷରେ ବେକରେ ହାତ ଦେଇ ଦାଣ୍ଡମଝିକୁ ଘଉଡ଼

ଦେବାକୁ ପଛାଏ ନାହିଁ—ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୟା କ'ଣ ! ସେଥି-ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମଦ ପରଷିବା ବେଳେ ଅନ୍ତରରେ ପ୍ରତିହିଂସାର ତୀବ୍ର ଭାବ ଧରି, ମୁଖରେ ଛଳନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହସ ଫୁଟାଏ—ନରମ ଗଳାରେ କଥା କହେ । ତାର ରୂପ ଯୌବନ ଦେଖି ବାବୁମାନେ ହୁଅନ୍ତି ପାଗଳ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେଇ ସୁଯୋଗ ନେଇ ସେମାନଙ୍କ ହାତକୁ ଆହୁରି ମଦ ବଢ଼ାଇ ଦିଏ । କିଏ ମାତାଲ ହୋଇ ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥାରେ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମନ ଖୁସିରେ ଖୁବ ହସେ—ମନେ ମନେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେ । ପୁରୁଷର ସର୍ବନାଶ କରିବାର ଏ ହେଉଛି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପନ୍ଥା ।

ଅନ୍ୟ ତରୁଣୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମଦ ପରଷୁଥିବା ବେଳେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଅର୍ଦ୍ଧ ମାତାଲ ହୋଇ ତରୁଣୀ ମାନଙ୍କର ହାତକୁ ଧରି ପକାନ୍ତି । କିଏ ଓଠକୁ ଆଦରରେ ହଲାଇ ଦିଏ—କିଏ ମନର ପ୍ରବଳ ଉତ୍ତେଜନା ଶାନ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ପଟକଟ ଚୁମ୍ ଚୁମ୍ କରି ଲୋଭ ଦେଖାଏ । କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ହାତକୁ କିଏ ଧରି ପକାଇଲେ, ସେ ଇମିତ ଚାହାଣୀରେ ତାକୁ ଚାହେଁ; ସତେ ଯେମିତି ମଦ ଗ୍ଲାସଟା ତା ହାତରୁ ଖସି ପଡ଼ିବ । ଆପେ ଆପେ ହାତ ହୁଗୁଳା ହୋଇଯାଏ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁଣି ହସି ହସି ଚାଲିଯାଏ ଅନ୍ୟ ପାଖକୁ । ଏ ହେଲା ମଦ ଭାଟିର ନିତିଦିନିଆ ଘଟଣା । ସେଠି ଦୁନିଆର ଭଲ ମନ୍ଦ, ସୁଖ ଦୁଃଖ ନାହିଁ—ଅଛି କେବଳ ମଦ, ମାଂସ, ତରୁଣୀ, ଅସଭ୍ୟ ଗାଳି ଗୁଜବ, ବିଭତ୍ସ କାଣ୍ଡ । ଯେମିତି ଦୁନିଆ ଭିତରେ ଏ ଏକ ଦୁନିଆ ।

ମୋହକରେ ଅନ୍ତରରେ

ରାତି ବାରଟା ପରେ ମଦ ଦୋକାନ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଶିଖି ଥାଏ । ଦୋକାନର ଉମା, ପଦ୍ମୀ, ଇ ସୁନ୍ଦ ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଖଟିଆଟି ମାନଙ୍କରେ ଶୋଇଥିଟି ଦେଖାଇ ନାହିଁ ! ଉପନ୍ୟାସ

ସଙ୍ଗରେ ଖାଇ ପିଇ ଖଟିଆରେ ପଡ଼େ । କେଉଁଦିନ ବା ସାଥିମାନଙ୍କ ସହିତ ଏଣୁ ତେଣୁ ଗପସପ ହେଉ ହେଉ ରାତି ଅନେକ ହୋଇ-ଯାଏ । ଦିନେ ଦିନେ ଜହ୍ନ ରାତିରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଘୁମ ଭିତରେ କିଏ ମୁରୁଜ ପିଟେ—ମନ ଆଉଟି ହୁଏ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଝରକା ଖୋଲି ଚାହେଁ ଅନନ୍ତ ଆକାଶ ଆଡେ଼ ।

ସବୁଦିନ-ପରି ସୁନ୍ଦର ସେହି ଅନନ୍ତ ନୀଳ ଆକାଶ । ଜହ୍ନର ଲକ୍ଷ ସହସ୍ର ତାରା ସଖି ମେଳରେ ପ୍ରାଣ ଉଛୁଳା ହସ । ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମନ ତାର ଅଜାଣତରେ ଆପେ ଆପେ ଭାସି ଭାସି ଯାଏ ଅତୀତ ଆଡ଼କୁ । ଭସାମେଘ ପରି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଆଖି ଆଗରେ ଅତୀତର କେତେ କଥା ରୂପ ଧରେ । ତା'ର ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ, ଠିକ୍ ଇମିତି ଏକ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଉଚ୍ଛୁଳା ରାତି । ରାତି ଦି' ଘଡ଼ି ହେବ । ଦଶହରା ଥାଏ ଆଉ ଆଠଦିନ । ବାପା ଗାଁ । ବାଲଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ହାଟକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି, ଫେରିବେ ଯାଇଁ କେତେ ରାତିରେ । ବୋଉ ରନ୍ଧା ବଢ଼ା ସାରି କହିଲା - ତୁ ଆଉ କାହିଁକି ବସିବୁ ଝିଅ, ଖାଇ ଦେଇ ଶୁଅ । ବାପା ଆସୁ ଆସୁ କେତେ ରାତି ହେବ ।

କହିଲି—ଇମିତି ଡର ଡର କାହିଁକି ହେଉଛୁ ବୋଉ । ମୁଁ ଛୁଆ ନା ପିଲା ଯେ ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ଶୋଇ ପଡ଼ିବି । ଦେଖୁନୁ, ଜହ୍ନ ଇମିତି ସଫା ପଡ଼ୁଛି ଯେ ହାତ ରେଖା ବି ଭଲ କରି ଗଣି ହେଇ
... ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଛି ଏ ଅଗଣାରେ ବସିବାକୁ । ମୁଁ ଏଇଠି
ନୁହେଁ ଲହୁ ଡାଲି ... ତୁ ଯା ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଗପସପ ହେବୁ ।
ସେଇଦିନଠୁ ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କାଢ଼ି ଖାଇ ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାକୁ ଚାଲିଗଲା । ମୁଁ
...ରିବ । ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ନାରୀକୁ ନୁହଁ ରହିଥିଲେ ବି, ଶାଶୁଘର କଥା
...ସାମାନ୍ୟ ଦୋଷରେ ବେକରେ ...ନିକ କମିତ ହେଉଥାଏ । ପୁଅଣି

ହୋଇ ଦୁଇ ମାସ ତଳେ ସ୍ୱାମୀ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି । ଆଠଦିନ ହେଲା ବାପା ଯାଇଁ ନେଇ ଆସିଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ମୁଁ କ'ଣ ସେଠୁ ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ଫେରିଛି !!

ଏଥିଲାଗି ଆସୁଥିବା ବେଳେ କେତେ ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ ପଢି ଭାବିଥିଲି— ବିବାହ ଯେମିତି ଏକ ସପନପୁରୀ । ସେଠି ଆନନ୍ଦ ଛଡା ଦୁଃଖ ନାହିଁ, ଅଶାନ୍ତି ନାହିଁ, କେବଳ ଗୋଲାପର ମହକରେ ଜୀବନଟା ଭରି ହୋଇଯାଏ । ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା—କଥା ରାଇଜର ରାଜକୁମାର, ରାଜକୁମାରୀ ପରି ସବୁରି ବିବାହିତ ଜୀବନରେ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଘଟେ ସିନା ! କିନ୍ତୁ ମୋର ସେହି ମହକ ଭରା ଭାବନା, ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସହିତ କେଇଟି ଦିନ ମିଳାମିଶାରେ କୁଆଡେ ମଉଳି ଗଲା । ସେତେବେଳେ ବୁଝିଲି—ଜଣେ ଯୁବତୀ ସହିତ ଜଣେ ଯୁବକର ବିବାହରେ କେବଳ କୁହୁକ ରାଇଜର ସାତ ମହଲା ସପନପୁରୀ ଗଢିହୁଏ ନାହିଁ କି ଫୁଲଶେଯରେ ବସି ସାରା ଜୀବନ ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ଅମୃତ ଭରା ଯୌବନ କଟାଇ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ପୁରୁଷର ହାତଗଣ୍ଠି ଲୋଡା ନୁହେଁ, ଲୋଡ଼ା, ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁରୁଷର ଗଙ୍ଗା-ଯମୁନା ପରି ମନର ମିଳନ । ଜୀବନରେ ତାର ସେଇଆ ଅଭାବ ଘଟିଛି । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ କେତେ ଦିନରୁ କଳ୍ପନାରେ ଗଢିଥିବା ସ୍ୱପ୍ନର ଗଡକୁ ଜୟ କରି ସ୍ୱାମୀଘରୁ ଫେରି ନାହିଁ—ଫେରିଛି, ଧୂ ଧୂ ଅନ୍ତରରେ ପରାଜିତ ହୋଇ ।

ସ୍ୱାମୀ ତାର ସ୍କୁଲର ମାଷ୍ଟର । ଗୋଲାପର ମହକରେ ଅନ୍ତରରେ ଯେଉଁ ତରଙ୍ଗ ଉଠେ, ତାହା ସେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଶିଖି ନଥିଲେ । ଶିଖିଥିଲେ—ଜଟିଳ ଅଙ୍କର ସୂତ୍ର ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ଉପାୟ । ତା' ଆଖି [illegible] ଦେଖାଇ ନାହିଁ ! ଉପନ୍ୟାସ

ଘଡ଼ି ଘଡ଼ି କିମିତି ସ୍ୱାମୀ ସଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ହୁଏ, ସେ ଅଭିନୟ ତ ବେଶ୍ କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଯାହାର ମନ କର୍କଶ ହୋଇ ଗଲାଣି—ସେ ଫୁଲର କୋମଳ ସ୍ପର୍ଶରେ ସୁଖ ଅନୁଭବ କରନ୍ତା ବା କିମିତି !

ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥିବା ମୋ ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନ, କେତେ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯେ ଶେଷ ହେବ, ସେକଥା କିଏ କହିବ ! ପ୍ରଥମ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ହା-ହୁତାଶର ଅନୁଭୂତି ଘଟିଲାଣି, ସେଇକଥା ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ଭାବୁଛି, ବୋଉ ଦାଣ୍ଡଆଡୁ ହସ ହସ ହୋଇ ଡାକିଲା—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! କିଏ ଆଇଚି ଦେଖିଲୁଣି !

ଗାଁର କିଏ ନାଇଁ କିଏ ହୋଇଥିବ ବୋଲି ଉଠି ବସିଲି । ବୋଉ ପାଖକୁ ଆସି କହିଲା—କାହାକୁ ଲାଜ କରୁଛୁ କିଲୋ ! ତୋ କୁଳଭାଇ ପରା । ଦଶହରା ଛୁଟିରେ ଘରକୁ ଆସିଛନ୍ତି ।

କୁଳଭାଇ ନାଁ ଶୁଣି ହସ ହସ ହୋଇ ବୁଲି ବସିଲି । ଏଇ କୁଳଭାଇ ସଙ୍ଗରେ ପିଲାଦିନୁ କେତେ ଖେଳି ବୁଲି । ଏବକୁ ସେ ବଡ଼ ହୋଇ କଟକରେ ପାଠ ପଢିଲେଣି । ମୁଁ ବି ଆଜି ଆଉ ଛୁଆ ହୋଇ ନାହିଁ । ସେ ଚଟେଇ ଉପରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲେ, ମୁଁ ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ ତାଙ୍କର ଏଥି ଭିତରେ ବଦଳି ଯାଇଥିବା ସୁନ୍ଦର ଚେହେରାକୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲି—ବସ କୁଳ ଭାଇ ! ସେ ବସିଲେ । ଆଗ ପରି ଅବାଡ଼ବାଙ୍କ ସବୁ କଥା କହିବାକୁ କିମିତି ଏକ ସଙ୍କୋଚ ଲାଗୁଥିଏ । ବାହା ହେବା ପରେ ଝିଅ ବେଳର ହୁଗୁଳା ମନରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ନ କରିବା ପାଇଁ ଯିମିତି ଏକ ଦାୟିତ୍ୱ ଆପେ ଆପେ ଆସି ଯାଇଛି ।

କୁଲ ଭାଇ ବସିଲାଣି, କ'ଣ କହି ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କ ସହିତ କଥା ଆରମ୍ଭ କରିବି, ସେଇକଥା ଭାବୁଛି । କୁଲ ଭାଇ ପ୍ରଥମ କରି ପଚାରିଲେ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ କେବେ ଆସିଲ ମାଉସୀ ? ବୋଉ କିଛି କହିବା ଆଗରୁ କଥା କହିବାର ଆଗ୍ରହ ପାଇ କହିଲି—ତମେ କ'ଣ ଆଜି-କାଲି କାହା କଥା ବୁଝୁଛ ଯେ··· । ଜନମତ ଏବେକୁ ବଡଲୋକ ହୋଇଗଲଣି ।

ସେ ଟିକିଏ ହସି ଦେଇ କହିଲେ—ତୁ କ'ଣ ଏଠି ଥିଲୁ ଯେ, ତୋ ଖବର ମୁଁ ବୁଝୁଥିଲି କି ନ ବୁଝୁଥିଲି ତୁ କିମିତି ଜାଣିଲୁ ! ମୁଁ ବି କଟକରେ ପଢିଲି ହେନୁ, ଗାଁ କୁ ଛୁଟି ଛଡ଼ା କେବେ ଆଉ ଆସି ନାହିଁ ।

ଭାଣ୍ଡରୁ କୋଟିଆ ଆସି ଡାକିଲା—ମା' ଦହି ନିଅ ।

ବୋଉ ତା' ହାତରୁ ଦୁଧ ଠେକିଟି ନେଇ ଅଉଟିବାକୁ ରୋଷେଇ ଘରକୁ ଚାଲି ଯାଉ ଯାଉ କହିଲା —କୁଲ ଭାଇକୁ ପାନ ଦେ ଲୋ ଲକ୍ଷ୍ମୀ !

କୁଲ ଭାଇ ବଡ଼ ନରମ ଗଳାରେ କହିଲେ — ନା ମାଉସୀ, ମୁଁ ତ ପାନ ଖାଏ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଆଉ କାହା କଥା କିଛି ନ ଶୁଣି ଲବଙ୍ଗ ଅଳେଇଚ ହେଁଟ ଆଣିବା ପାଇଁ ଘର ଭିତରକୁ ଉଠିଗଲି । ସୁଟକେଶ ଫିଟାଇ ଲବଙ୍ଗ ଅଳେଇଚ ଆଣି ଗୋଟିଏ କାଚ ଥାଳିଆ ବାହାର କଲି, କିନ୍ତୁ ମନ କିମିତି କ'ଣ ହଠାତ୍ ହୋଇଗଲା ? ଭାବିଲି ନାଇଁ ନାଇଁ, କାଚ ଥାଳିଆରେ ତାଙ୍କୁ ଲବଙ୍ଗ ଦେବା ବଦଳରେ ତାଙ୍କ ହାତରେ ନେଇ ଦେଇ ଦେଲେ ସେ ଭାରି ଖୁସି ହେବେ । ମୋର ବି ମନ

ଡାକୁଥିଲି—ତାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଲେ ମୋ ମନରେ ଯେପରି ନାହିଁ ନଥିବା ଆନନ୍ଦ ଭରି ହୋଇଯିବ ।

ହସ ହସ ହୋଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି କହିଲି—ନଅ କୁଳ ଭାଇ--ହାଠା ମସଲ । ସେ ଖୁସି ମନରେ ହାତ ବଢାଇ ଦେଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ହାତରେ ଲବଙ୍ଗ ଅଲେଇଚ ଦେଉଁ ଦେଉଁ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ମୋ ହାତରେ ଜୀବ ନଥିଲା ପରି ତାଙ୍କ ହାତରେ ଅଟକି ରହିଗଲା । ତା ପରେ ମୁଁ ଯାଇ ବସିଲି ମୋ ଯାଗାରେ ।

ନିର୍ମଳ ନୀଳ ଆକାଶରେ ଜହ୍ନର ପବିତ୍ର ଉଚ୍ଛୁଳା ହସ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଗପସପ କହିବା ଭିତରେ, ଥରକୁ ଥର ମୋ ଆଖି ତାଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ ଉପରେ ଲାଖି ରହୁଥିଲା । ସେ ବି ମୋ ଆଡକୁ ଥରକୁ ଥର ଚାହିଁ କ'ଣ କେମିତି ଭାବୁଥିଲେ ।

କେତେବେଳକେ ସେ ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାହିଁ କମ୍ପିତା ଧରଧରି ଗଳାରେ ଡାକିଲେ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ?

—ତାଙ୍କ ଡାକ ଶୁଣି ବଡ଼ ଆଗ୍ରହରେ ଉତ୍ତର ଦେଲି---କ'ଣ କୁଳ ଭାଇ !

ସେ ରହି ରହି କହିଲେ---ପିଲା ଦିନର ସବୁକଥା ତୁ ଭୁଲି ଯିବୁଣି---ନୁହେଁ ?

---"ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଲି---ପିଲାଦିନର ସବୁକଥା ମୋ ରକ୍ତ ସହିତ ମିଶି ଯାଇଛି---କୁଳ ଭାଇ ! ସେତକ ମାନ ମୋ ଜୀବନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆନନ୍ଦ ।" ମୁଁ ଏତକି କହିସାରି ଚୁପ ହୋଇ ରହିଲି ।

ସେ ଟିକିଏ ଗୁମ ମାରି କଣ ଭାବୁ ଭାବୁ କହିଲେ---ବିବାହ ଜୀବନରେ ତୋର ସବୁ ଭଲ ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ? ତୋର ମୁହଁରୁ ତୋର ଆନନ୍ଦ କଥା ଶୁଣିଲେ, ମୋର ଆନନ୍ଦର ସୀମା ରହିବ ନାହିଁ ।

ମୋର ଜୀବନର ଆରମ୍ଭରେ ଯେଉଁ ଶୁଖିଲା ଅନୁଭୂତି ଦେଖି ଏଟିକୁ ଫେରନ୍ତି, ତାର କେଉଁ କାହାଣୀ ବା ଶୁଣାଇବି ତାଙ୍କୁ । ତାଙ୍କ କଥାର ଉତ୍ତର ଦେବା ଆଗରୁ ମୋର ଅନ୍ତର ଥରାଇ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ବାହାରି ଆସିଲା । ରହି ରହି କହିଲି—ଅଥଳ ସାଗରରେ ଭାସୁଥିବା ଲୋକ, କୁଟା ଖଣ୍ଡେ ଆଶ୍ରା ପାଇଲେବି ତାର ଆନନ୍ଦ । ···ଆଉ କିଛି କହି ପାରିଲି ନାହିଁ । କୁଳ ଭାଇଙ୍କ ଆଖି ଆଉ ଟିକା ହୋଇ ନାହାନ୍ତି—ମୋର ମନକଥା ବୁଝିପାରି ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଲେ । ସେ ନୀରବ ରହିବାରୁ ମୁଁ ଭାବୁଥାଏ—ସେ ଯେପରି ମୋରକଥା ନେଇ କେତେ କ'ଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ।

ବୋଉ ରୋଷଘରୁ କାମ ସାରି ଆସିବାରୁ କୁଳ ଭାଇ ଉଠି ଠିଆ ହୋଇ କହିଲେ—ଯାଉଛି ମାଉସୀ, କାଲି ହବତ କେତେ-ବେଳେ ଆସିବି ।

ବୋଉ ଖୁସି ହୋଇ କହିଲା---ହଉ ଯା ପୁଅ ତୋତେ ଭୋକ କରିବଣି ।

କାଗଜରେ ବାନ୍ଧିଥିବା ଆଉ କେତୋଟି ଲବଙ୍ଗ ଅଳେଇଚ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଇ କହିଲି---ତମେ କଟକ ଗଲାଦିନୁ ବହି ଖଣ୍ଡେ କ'ଣ ମୋତେ ପଢିବାକୁ ମିଳୁନି । କଟକରୁ ଯେଉଁସବୁ ନୂଆ ନୂଆ ବହି ଆଣିଥିବ, ସେ ବହିରୁ କେତେ ଖଣ୍ଡ ନେଇ ନିଶ୍ଚୟ କାଲି ଆସିବ---କୁଳ ଭାଇ ।

ସେ ବଡ଼ ଖୁସି ହୋଇ ମୁରକି ହସୁ ହସୁ କହିଲେ---ହଉ, କାଲି ଆଣି ଦେବି ।

ବୋଉ ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଗଲା, କୁଳଭାଇ ମଝିରେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବଳାଇ ଦେବାକୁ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଥାଏ ।

ଭିତର ପାଖ ଦରଜା ପାରି ହେଉ ହେଉ କୁଳ ଭାଇ ହଠାତ୍ ମୋର ଓଠକୁ ହଲାଇ ଦେଇ ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ କରି କହିଲେ—ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଜି କାଲି ଭାରି ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ଗଲୁଣି ! ତା'ପରେ ସେ ତଳିଲା ପାଦ ପକାଇ ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାକୁ ଗଲାଗଲେ

ମୁଁ ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡା ଖୁଣ୍ଟକୁ ଆଉଜି ରହି ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁଥାଏ ।

ସେ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ କାମିତିକା ଏକ ପୁଲକଭରା ଶିହରଣ ଅନ୍ତରରେ ଭରି କେତେବେଳେକେ ଘରକୁ ଫେରିଲି ।

ସେଦିନ ରାତିରେ ଆଉ ମୋତେ ନିଦ ହେଲା ନାହିଁ । କୁଳ ଭାଇ ମୋ ଓଠକୁ ହଲାଇ ଦେଇଯିବା ବେଳଠୁ ମୁଣ୍ଡଟା କାମିତି ବଡ଼ ଗରମ ହୋଇ ଦିହଟା ଝିମି ଝିମି ହେଉଥିଲା । ନୀରବରେ ଶୁଷ୍କ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ମୋର ଅନ୍ତର ପୁଣି ଶତ ସହସ୍ର ଗୁଣରେ ପୁଲକିତ ହୋଇ ଉତ୍ତେଜନାରେ ଛଟପଟ ହୋଇ ଚାହୁଁଥିଲା, କୁଳ ଭାଇଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ନିକଟରେ ପାଇବାକୁ—ଖୁବ୍ ନିକଟରେ ।

ସେତେବେଳେ ପାପ ପୁଣ୍ୟ ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟ କଥା ମୁଁ କିଛି ଭାବୁ ନଥିଲି । ମୁଁ ବିବାହିତା, ପୁଣି ଅନ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀ । ତେଣୁ ଅନ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ପରପୁରୁଷକୁ ମନରେ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ଦେବା ସମସ୍ତେ କହିବେ ମହାପାପ, ଘୃଣାରେ ସମସ୍ତେ ନାକ ଟେକିବେ ମୋ ପ୍ରତି କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଯିଏ ଯାହା ଭାବୁ ପଛକେ, ମୁଁ ସେହି ପାପ-ପୁଣ୍ୟ କଥାକୁ ଅନ୍ୟ ରକମ ଭାବୁଥିଲି । ଦୁଇଁ ସହିତ ପାଣି ମିଶା ଆନନ୍ଦରେ ନିଜର ସତ୍ତା ହଜାଇ ଦିଏ, କିନ୍ତୁ ଯିଏ ବାସ୍ତବରେ ଦୁଧ ସହିତ ତେଲ ମିଶାଇବାକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ବେଦୀ ଉପରେ ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବ—"ସାବିତ୍ରୀ, ସତ୍ୟବାନ ପରି ମିଳନ ହେଉ, ସୀତା

ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପରି ମିଳନ ହେଉ, ତେବେ ସେ ଆଶୀର୍ବାଦରେ କି ଲାଭ ! ଦୁଧ, ତେଲ କେବେ ମିଶିଛି ନା ମିଶିବ !

ନାରୀ ନିଜର କୋମଳ ଅନ୍ତରକୁ ମରୁଭୂମିରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ, ସେ ଚାହେଁ ତାର ଅନ୍ତରକୁ ପୁଷ୍ପ ଉଦ୍ୟାନ କରିବ, ଆଉ ସେହି ଉଦ୍ୟାନରେ ଭ୍ରମରର ପ୍ରେମ ଗୁଞ୍ଜନ ଶୁଣି ନିଜକୁ ମଜାଇ ରଖିବ । ସ୍ତ୍ରୀ ଚାହେଁ, ପୁରୁଷର ସ୍ନେହ, ସୋହାଗ ଜାଲରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ରହିବାକୁ, ସେହି ବନ୍ଧନରେ ତାର ଅଶାନ୍ତି ନାହିଁ, ଅଛି ଅଶେଷ ଆନନ୍ଦ ।

ଏସବୁ ଯେଉଁଠି ଅସମ୍ଭବ, ସେଠି ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ମଣ୍ଡୁଆଳ ବୟସର ତାଡ଼ନାରେ ଅନ୍ୟଠାରୁ ସ୍ନେହ ଆଦର ଟିକିଏ ଆଶା କରେ, ଯେଉଁ ସ୍ୱାମୀ ଠାରୁ କି ପ୍ରଥମ ଜୀବନରେ ସୋହାଗ ଆଦର କଣ ସେ ନ ଜାଣିଛି, ତାହାହେଲେ ସେ ସ୍ୱାମୀ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ କଲା ବୋଲି କିଏ କିମିତି କହିବ ! ଜୀବନକୁ ତିଳ ତିଳ କରି ସାରି, ସ୍ୱାମୀ ଭଲ ହେଉ ବା ମନ୍ଦ ହେଉ, ବୁଢା ହେଉ ବା ରୋଗଣା ହେଉ, ତାର ପଦ ସେବା କଲେ ଜନ୍ମ-ଜନ୍ମାନ୍ତରେ ସୁଖ-ଶାନ୍ତି ମିଳିବ ବୋଲି ପୋଥି ପୁରାଣରେ କେତେ ଉପଦେଶ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଏ ଜନ୍ମରେ ତ ଯାହାର ସୁଖ ଶାନ୍ତି ନହେଲା, ସେ ପରଜନ୍ମରେ, ଯାହାର କି ସଠିକ ପ୍ରମାଣ କେହି ଦେଇ ନାହିଁ କି ଦେବ ନାହିଁ ସେହିଭଳି ଏକ କଳ୍ପନାର ଅନ୍ଧାର ମୁଲକରେ ଯେ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ମିଳିବ ଯାର କେଉଁ ପ୍ରମାଣ ! କେତେକ ନିରୀହ ନାରୀ ଜୀବନକୁ ଚୋଡ଼-ଜାଳି ମାରିବା ପାଇଁ ସମାଜର ଏହା ଏକ ମନଭୁଲାଣିଆ ଫିସାଦ ଛଡ଼ା ଆଉ ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ । ଇମିତ କେତେ କ'ଣ ଭାବୁ ଭାବୁ କେତେବେଳେ ମୋ ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସି ଯାଇଥିଲା ।

ତା'ପରଦିନଠୁ କୁଳ ଭାଇ ବସ୍ତିବର ଆମ ଘରଆଡ଼େ ବୁଲି ଆସନ୍ତି । ମୁଁ ପୁଆଣୀ ହୋଇ ଶାଶୁଘରୁ ଫେରି ଆସିବା ଦିନଠୁଁ କାହା ସଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ ଆଗରୁ ଯେଉଁ ବାଧା ଥିଲା, ତାହା ଏବେ ଆଉ ନାହିଁ । ଦିନକୁ ଦିନ କୁଳ ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମୋର ଘନିଷ୍ଠତା ବଢ଼ିଲା ।

ନଈ, ପାହାଡ଼ ଭୂଇଁରେ ବାଡ଼େଇ ପିଟି ହୋଇ ଯେତେବେଳେ କଅଁଳ ମାଟି ପାଏ, ସେତେବେଳେ ତାର ଆନନ୍ଦର ସୀମା ରହେ ନାହିଁ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ସେ କୁଳୁ କୁଳୁ ହୋଇ ବହିଯାଏ କାହିଁ କେତେ ଦୂର । ମୋର ଜୀବନରେ ଘଟିଥିଲା ଠିକ୍ ସେମିତି । ସମାଜର ଆଖି ଅନ୍ତରାଳରେ ମୁଁ କୁଳ ଭାଇଙ୍କ ସହିତ ନିଜକୁ ମିଶାଇ ଦେଇଥିଲି ।

ବାହାରେ କାହାର ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ଭାବନା ରାଜ୍ୟରୁ ହଠାତ୍ ଫେରି ଆସି ଜାଣି ପାରିଲି—ସେ ଚିତ୍କାର ଆଉ କାହାର ନୁହେଁ, ମଦ ଦୋକାନ ଦରଜାରେ ଜଣେ ମାତାଲର ଚିତ୍କାର । ସେ ଗୁହେଁ କବାଟ ଫିଟିଲେ ଆହୁରି ମଦ ପିଇବ । ହଠାତ୍ ସେଆଡ଼ୁ ଜାଣି ଫେରାଇ ଆଣିଲି । ଇମିତି ମଦଡଙ୍କ ଡାକ - ଇମିତି ଚିତ୍କାର, କିଛି ନୂଆକଥା ନୁହେଁ । କି ଦିନ କି ରାତି ସବୁବେଳେତ ଲାଗି ରହିଛି । ମୁଁ ମଦ ଦୋକାନର ଏକ ଖଟିଆରେ ପଡ଼ିରହି ଅତୀତର ସବୁ ଘଟଣା ଭାବୁଥିଲେ ବି ସେତେବେଳେ ମୋତେ ଲାଗୁଥିଲା—ସତେ ଯେପରି ମୁଁ ଆଉ ସେ ମଦ ଦୋକାନରେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଅଛି ଆମରି ଘରେ । ସେଦିନ କୁଳ ଭାଇଙ୍କ ଉପରକୁ ଆଖି ପଡ଼ିଥିଲାପରି ଆଖି ପଡୁଛି—ଆଉ ସେ ହସି ହସି କେତେ ଖୁସିଗପ ଗପୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ ଆଡେ ଭୋକିଲା ଆଖିରେ ଗାଢ଼ ଚାହିଁ ଭଉଣୀ ।

ସମୟ କେତେ ହେବ କେଜାଣି । ରାତି ଆହୁରି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଆସିଥିଲା । କଡ଼ ଲେଉଟାଇ ଭାବିଲି, ନଶୋଇ ଏସବୁ ପଛକଥା ଭାବି ତା ଲାଭ କ'ଣ ! ଶୋଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି କିନ୍ତୁ ପାରିଲି ନାହିଁ । ମନ ଆପେ ଆପେ ଟାଣି ହୋଇଗଲା ସେଇ ଅତୀତକୁ । ଜୀବନର ଅବଶିଷ୍ଟ ଆଉ କେତୋଟି ଦିନ କଥା ନ ଭାବିଲେ ଯେପରି ମନରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଦିନୁ ଦିନ ବାପ ମା'ଙ୍କର ଆଖି ଅନ୍ତରାଳରେ ମୋର କୁଳ-ଭାଇଙ୍କ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠତା ବଢ଼ି ଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଆନନ୍ଦରେ ନିଜକୁ ଏକ ରକମ ହଜାଇ ଦେଇଥିଲି । ବାହାରେ ଯେ ସମାଜ ଅଛି, ବାପ ମା' ଅଛନ୍ତି, ମୁଁ ବିବାହିତ, ଏ କଥା ଏକାବେଳକେ ମନରୁ ପାଶୋରି ଦେଇଥିଲି । ମୋର କମିତିକା ଏକ ଧାରଣା ଥିଲା—ଇମିତି ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ସାରା ଜୀବନ କଟିଯିବ ପରା ! କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଦିନେ ମୋର ସେ ସୁଖ ସ୍ୱପ୍ନ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତର କଥା, ଆଜି ବି ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଭୟରେ ଛାତି ମୋର ଥରି ଉଠେ ।

ଦିନକର ଏକ ସନ୍ଧ୍ୟା । ସେହିଦିନର ସେ ସନ୍ଧ୍ୟା, ଯେପରି ମୋର ଜୀବନର ସବୁ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ହରି ନେଇ ମୋତେ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରୁଣୀ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲା । ବାପା କ'ଣ ସଉଦା ଆଣିବା ପାଇଁ ଆର ଗାଁ ଦୋକାନକୁ ଯାଇଥିଲେ । କୋଠିଆ ସେଦିନ ନଥିବାରୁ ବୋଉ ଗାଈ ଗୋରୁଙ୍କୁ ପିଆଇବା ପାଇଁ ଦାଣ୍ଡ ଗୁହାଳ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ଧାର ରାତି । ମୁଁ ସନ୍ଧ୍ୟା ଦେଇ ସାରି ଦୁଆରେ ପରବା କାଟୁଛି, କୁଳ ଭାଇ ପଛରୁ ଆସି ଡାକିଲେ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ କଲେ ! ତୁ କାହିଁକି ପରବା କାଟୁଛୁ, ମାଉସୀ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛନ୍ତି କି ? କହିଲି —ବାପା

ଆର ଗାଁ ଦୋକାନକୁ ଯାଇଛନ୍ତି, ବୋଉ ଗୁହାଳେ ଗୋରୁ ଗାଈ ଦେଖୁଛି । କୋଠିଆକୁ କୁଆଡେ ଜର, ଘରୁ ଆସି ନାହିଁ ।

ସତକୁ ସତ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ—ଦୁନିଆର ସବୁ କଥା ଭୁଲିଯାଏ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ପଢ଼ିବା କଥା ବନ୍ଦ ରଖି ଠିଆ ହୋଇ ମୁରୁକି ହସି କହିଲି—ମୁଁ ତ ଆଉ କୁଳ ଝିଅ, ତମ ପରି ବଡ଼ଲୋକ ଘରର ଝିଅ ନୁହେଁ । ହାତରେ ସବୁ କାମ ନକଲେ କିଏ ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇବାକୁ ଦେବ ?

ସେ ହସି ହସି ମୋର ଖୁବ୍ ନିକଟକୁ ଆସି ଚିବୁକକୁ ହଲାଇ ଦେଇ କହିଲେ —ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କେଉଁ ରଜାଘରେ ଜନ୍ମ ନହୋଇ ଭୁଲରେ ଏଠି ଜନମ ହୋଇ ଯାଇଛୁ । ମୁଁ ଆଜି ଦିନସାରା ଭାବୁଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଏ ସୁଖ ସ୍ୱପ୍ନ ଆମର ଆଉ କେତେ ଦିନ ! ହୁଏତ ଆଉ କେଇଦିନ ପରେ ତୁ ତୋର ଶାଶୁ ଘରକୁ ଚାଲିଯିବୁ । ଆଉ ମୁଁ, କିପରି ଯେ ତୋତେ ନଦେଖି ବଞ୍ଚି ରହିବି, ସେଇକଥା ଭାବୁଛି । ପିଲାଦିନୁ ମୁଁ ତୋତେ କେତେ ଭଲ ପାଇ ଆସୁଚି, ସେକଥା ତ ଜାଣୁ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ କଞ୍ଚା ବୟସରେ ମୋ ଜୀବନରେ ତୁ ଯେ କିପରି ଦରକାର ହେବୁ, ସେକଥା ମୋ ମନକୁ ଆସିନଥିଲା । ବୟସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସବୁକଥା ମୁଁ ଏବେ ବୁଝୁଛି । ତୋ ବିନା ଯଦି ମୁଁ ଏ ଦୁନିଆରେ ବଞ୍ଚି ରହେ, ତାହାହେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ ମୁଁ ବଞ୍ଚିବି ସିନା, କିନ୍ତୁ ମୋ ତୁଳନାରେ ମୁଁ ମରିଯିବି, କେବଳ ଜୀଅନ୍ତା ପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିବି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ । ଏକଥା କହୁ କହୁ ତାଙ୍କ କଣ୍ଠ ଥରି ଉଠିଲା ।

ମୁଁ ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ମୋର ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଆସିଲା, ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ମାରି ଆପେ ଆପେ ଥରି ଉଠିଥିବା

ଗଳାରେ କହିଲି—ଛି କୁନି ଭାଇ, ତମ ତୁଳନାରେ ମୁଁ କି ଛାର ! ମୋର ପାଇଁ ପୁଣି·····

ପାଟିରୁ ମୋର କଥା ନ ସରୁଣୁ, ସେ ମୋତେ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଆଉଜାଇ ଆଣି ବଡ଼ ବ୍ୟଥାଭରା ଗଳାରେ କହିଲେ— ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତୋତେ ବୋଉ ଜୀବନରେ ମୁଁ ପାଇଥାନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ମୋର ସାରା ଜୀବନ ସ୍ୱପ୍ନ ଭଳି ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ କଟି ଯାଇଥାନ୍ତା····· ପୁଣି ଟିକିଏ ରହି ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ମାରି କହିଲେ ସମାଜ ଆଖିରେ ସବୁ କାମ ସରି ଯାଇଛି ସିନା, କିନ୍ତୁ ମୋ ଆଖିରେ କିଛି ସରି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ସ୍ୱର ଭାରି ହୋଇ ଆସିଲା ।

ମୁଁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଆଉଜି ରହି ସ୍ୱର୍ଗସୁଖ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ବି କିଏ କାଳେ ଆସୁଥିବା ଭୟରେ କହିଲି---କୁନି ଭାଇ, ତମେ ବସ ! ବୋଉ ଆସୁଥିବ ଏଇକ୍ଷଣି । ମୁଁ ତାଙ୍କ କୋମଳ ତନୁ ଉପରୁ ଉଠି ଆସୁଛି---କାହାର କର୍କଶ ଗଳାରେ ଧିକ୍କାର---ଛି ଛି, ଏ ଯୁଗ କ'ଣ ହେଲାଣି ମ ! ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏଥର ଦିନଅରୁ ଉଦେଇ ଯିବେ । କମିତ ଧରମ ସହୁଛି କେଜାଣି । ଭାଇ ଭଉଣୀ ଭଣ୍ଡାଉଳି ହୋଇ, ଭିତରେ ଭିତରେ ପୁଣି ଏଠି ପ୍ରେମ ଲାଗିଛି । ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ହୋଇ କିଏ ଚାଲିଗଲା ।

ମୁଁ ଚମକି ପଡ଼ି ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ଯାଇ ଠିଆ ହେଲି । ଭୟରେ ଛାତି ଉଠୁଥାଏ ପଡୁଥାଏ । କୁନି ଭାଇ ବି ଅବାକ୍ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ସେ ଆଉ କେହି ନୁହେଁ---ସାହିର ବିଧବା ଶରଧା ନାନୀ ! ଘରର ଛିଦ୍ର ଖୋଜିବା ତାର କାମ---ତିଳକୁ ତାଳ କରି ଗାଇବାରେ ତାର ସହସ୍ର ମୁଖ ହୁଏ । ଭୟରେ ମୁଁ ଆଉ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ବସିପଡ଼ି କହିଲି---ମୋ ଅବସ୍ଥା ସରିଗଲା

କୁଳ ଭାଇ ! ଦଣ୍ଡକରେ ସେ ଗାଁ ଯାକ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ କରଦେବ । ତୁମେ ଯାଅ କୁଳ ଭାଇ, ଏଠି ରହିଲେ କଥାଟା ଆହୁରି ଖରାପ ହେବ । ତାଙ୍କ ପାଦରେ ଚାଲିବାକୁ ବଳ ନ ଥିଲା । ସେ ଅବଶ ପଦରେ ଚାଲିଯିବା ଆଗରୁ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଥରେ ଆଉଁସି ଦେଇ କହିଲେ—କିଛି ଚିନ୍ତା କର ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ଯଦି କିଛି ବିପଦ ପଡେ, ତାହାହେଲେ ··· । ସେ ସେଠୁ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ପଥର ପରି ବସି ରହିଲି, ଯେପରି ମୋ ଦେହରେ ଆଉ ଜୀବନ ନାହିଁ ।

ସେମିତି ବସିବାରେ କେତେବେଳ କଟିଯାଇଥିଲା କେଜାଣି, ବୋଉ ଡାକିଲା—ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଏ ଦୁଧ ଟୋପାକ ନେଲୁ । ବାଡୁଅ ପିଇ ଯାଇଛି ପେ ପାଏ ବୋଲି ଦେଇଛି । ମୁଁ କିଛି ନ କହି ତା ହାତରୁ ଦୁଧ ଠେକିଟି ନେଇ ରଖିଲି । ସେ ରାତିଟାସାରା ଆଉ ମୋ ଆଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ । କାଲି ସକାଳକୁ ଯେ ମୋ ଭାଗ୍ୟରେ କ'ଣ ଘଟିବ ସେଇକଥାହିଁ ଭାବୁଥାଏ ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ସକାଳ ହେଲାକ୍ଷଣି ସାଇର କେତେ ଜଣ ମାଇପେ କିମିତକା ଜଳିଲା ଆଖିରେ ମୋତେ ଚାହିଁ ଚାହିଁ କହି-ଗଲେ—ଏତେ ଚପ୍ ସଇତାନ ଏ ଟୋକୀ ! ବାହାହୋଇ ପୁଣି ଏତେ ପାପ କଥା ! ଏତେବେଳଯାଏ କିମିତ ବଞ୍ଚିଛି କେଜାଣି । ଆଉ କିଏ ହୋଇଥିଲେ—ମଟିଗାଣ୍ଡିଆଟିର ରଣ୍ଡ ମରନ୍ତାଣି ।

ମୁଁ ନୀରବରେ ସବୁ ଶୁଣି ଯାଉଥାଏ, କାହାକୁ ବା କ ଉତ୍ତର ଦେବ । ସେଇ ଚବିଶଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ନିଜ ବାପ ମା, ଆପଣାର ଲୋକ ବି ସାତପର ହୋଇଗଲେ । ଦାଣ୍ଡ ହାଟ ସବୁଠି ମୋରି କଥା । କୁଳ ଭାଇଙ୍କ ବାପା ଦାଣ୍ଡରେ ରକ୍ତଜଳ ଗେଟବାର

ଗଳ ଥାନ୍ତ--ତାକୁ ଏଘରୁ ଏଇକ୍ଷଣି ବାହାର କର, ନୋହିଲେ ଏ ଗାଁଟା ବେଶ୍ୟାପଡ଼ା ପାଲଟି ଯିବ । ଦେଖ ହୋ---ମୋର ଏତେ ଶାନ୍ତ ଶିଷ୍ଟ ପୁଅକୁ ବି... ।

ମୋର ସେତେବେଳକୁ ଆଖିରୁ ସବୁ ଲୁହ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ହଠାତ ଯେପରି ମୁଁ ପଥର ପାଲଟି ଯାଇଥିଲି । ମୋର ଶୁଣିବା ଶକ୍ତି ଏକାବେଳକେ ଲୋପ ପାଇ ଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ କଣ ଭାବୁଥିଲି କି ନାହିଁ--ସେକଥା ମୋର ଆଜି ଠିକ ମନେ ନାହିଁ ।

ଏ ଘଟଣା ଘଟିବା ପରେ, ନିଆଁ ରେ ଜିଅନ୍ତା ମଣିଷ ପଡ଼ି ଛଟ ପଟ ହେଲପରି ମୁଁ ଦୁଇଟି ଦିନ ମାତ୍ର ଘରେ ରହିଛି । ସେହି ଦୁଇ-ଦିନ ଭିତରେ ମୋର ନିଜର ବାପ, ମା' ଏତୁଟି ଦିନରୁ ବଢି ଆସି-ଥିବା ସେହି ଗାଁଟି, ମୋର ଆଖି ଆଗରୁ ଉଭେଇ ଗଲା ଲକ୍ଷ ସହସ୍ର ଯୋଜନକୁ । ସେହି ଦୁଇଟି ଦିନ ଭିତରେ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିଛି ନିନ୍ଦା ଅପବାଦରୁ ନିଆଁ ଯେପରି ମୋର ଗୃହ ପାଖରେ ହୁ ହୁ ହୋଇ ଜଳୁଛି, ଆଉ ସେହି ନିଆଁ ଭିତରେ ମୋର ନିଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ମୁଁ ଏଠୁ ନଗଲେ ଯେପରି ମୋର ଗତି ନାହିଁ । ଏତେ ସ୍ତ୍ରୀମାନ ଭିତରେ ବି କୁଳ ଭାଇଙ୍କ କଥା କିଏ କହିଲେ--ମୋ କାନ ସିଆଡ଼କୁ ଆପେ ଆପେ ଡେରି ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ତାଙ୍କୁ କୁଆଡ଼େ ତାଙ୍କ ବାପା, ପୁଣି କୁଆଡେ ଗୃହଲିପିଟିଏ ବୋଲି କବାଟ କିଳି ରଖିଛନ୍ତି । ସବୁବେଳେ ଲୋକ ଜଗୁଆଲ ।

ସେହି ଦୁଇଟି ଦିନ ଭିତରେ ଦିନ ଯାଇ ରାତି ଆସିଲେ, ଶାନ୍ତିରେ ମୁଁ ଟିକିଏ ନିଶ୍ୱାସ ମାରେ । ଅନ୍ଧାର ଅଖୋଜା ହୋଇ ସେହି ଘରଟି ଭିତରେ ପଡ଼ିରହି ଭାବେ--ମୁଁ କରିବି କ'ଣ ? ଯିବି

କୁଆଡ଼େ ? ଆଖି ଆଗରେ ନାଚି ଉଠେ—ବେଶ୍ୟାଘର ! ଯେଉଁ ବେଶ୍ୟାଘର କଥା କିଏ ପକାଇଲେ ମୁଁ ହସୁଥିଲି, ଘୃଣାରେ ନାକ ଟେକୁଥିଲି; ସେହି ବେଶ୍ୟାଘର କଥା ମନେପଡ଼ି ଆଜି ଲାଗୁଥିଲା; ସତେ ଯେପରି ସେ ବେଶ୍ୟାଘର, ବେଶ୍ୟାଘର ନୁହେଁ—ଆଶ୍ରମ

ସାମାନ୍ୟ ଦୋଷରେ ଯେଉଁ ବାପ ମାଆ ହୁଅନ୍ତୁ ବା ସମାଜ ହେଉ, ନିଜର ଝିଅ ବୋହୂଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଭାବରେ ଦାଣ୍ଡ ମଝିକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଜୀଅନ୍ତା ଶୁଖି ହୁଏ--ସେହି ଝିଅ ବୋହୂଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବେଶ୍ୟା-ଘର ପବିତ୍ର ଆଶ୍ରମ ଭଳି ନ ହୋଇ ଆଉ ହେବ କଣ ? ଏହି ସମାଜ ଭିତରେ କେତେ କଣ କିଏ ଦୋଷ ନ କରୁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଦୋଷ, ଭୁଲଭଟ୍ଟାରେ ଅମୃତମୟ ସ୍ନେହ ସୋହାଗରୁ ଆରମ୍ଭ, ଯେଉଁଠି ଦୁନିଆର ଅସରନ୍ତି ଆନନ୍ଦ ଛଡ଼ା ଦୁଃଖ ନାହିଁ, ସେହି ଦୋଷକୁ ଏତେ ସାତଗଣ୍ଠି ପକାଇ ଧରବାନ୍ଧ ହୁଏ କାହିଁକି କେଜାଣି ? ଯୁଆଡ଼କୁ ଯାଅ, ସବୁଠି କୁକୁର, ବିଲୁଆ ପରି ଦୁର୍ ଦୁର୍ ମାର-ମାର ଆଉ ସେହି ବେଶ୍ୟାଘରେ ଏହି ହତଭାଗିନୀମାନଙ୍କୁ ଆଦର ସୋହାଗରେ ପାଖେଇଟି ନିଅନ୍ତି ।

କେଉଁ ଆଶା ରଖି ବା ଘରେ ଆଉ ରହନ୍ତି ! ସେଦିନ ନିଶବ୍ଦ ରାତିରେ ସବୁ ମାୟା-ମମତା ତୁଟାଇ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଢାଳି ଘରୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିଲି । ସାଙ୍ଗରେ ଦୁଇଖଣ୍ଡି ଲୁଗା ଶାଶୁଘରୁ ଆଣିଥିବା କୋଡ଼ିଏଟି ଟଙ୍କା ମାତ୍ର ସମ୍ବଳ । ସେତେବେଳେ କେଉଁଠିକି ଯିବି, ଆଉ ଯାଉଛି କୁଆଡ଼େ, ସେକଥା ଭାବୁ ନଥିଲି । ଏ ଗାଁରୁ ଯିବାକୁ ହେବ, ସେଥି-ପାଇଁ ମଡ଼ା ଅମଡ଼ା ନ ମାନି ଚାଲିଥିଲି ଆଗକୁ । ଉପରେ ଆକାଶ, ତଳେ ମାଟି । ଚାରିଆଡ଼ ନିଶୂନ ।

ତା ପରେ ଗଛରୁ ଶୁଖିଲା ପତ୍ର ଝଡ଼ିଗଲେ, ଯେମିତି ଦମକାଏ ପବନରେ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି କେଉଁଠି ଯେ ସେ ଲାଗେ ତାର ଠିକଣା ନାହିଁ

ମୁଁ ସେମିତି ଅଠର ବର୍ଷର ଝିଅ ହୋଇ୍ଛ ଯେତେବେଳେ ସମାଜ ଦାଉରେ ଘର୍ରୁ ବେ଼ାଡ଼ି ଦାଉ୍ରୁ, ସେତେବେଳେ ବା ମୋର ଆଉ ଆଶ୍ରା କ'ଣ ! ସମାଜ ଭିତରେ ଥିବା କୁଆ ଶାଗୁଣା ଭଳି ଲୋକଙ୍କ ପାଲରେ ପଞ୍ଜ ପଡ଼ି କମିତ ଯେ ଶେଷକୁ ଆସି ଏ ମଦ ଦୋକାନରେ ଠାକିଲି, ସେକଥା ଗପି ଆଉ ଲାଭ ନାହିଁ । ଏଇତ ମୋ ଜୀବନର ଇତିହାସ—ଆରମ୍ଭ ଆଉ ଶେଷ । ଯେତେଦିନ ଅନିଦ୍ରା ହୋଇ ଯାହା କରୁଛି ଭାବୁଛି—କେବଳ ଏଇକଥା ।

ରାତି ବେଶି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ବିଛଣାଟା ଆଉ ଥରେ ଝାଡ଼ି ଶୋଇବାକୁ ବିଛଣାରେ ବସିଛି, ସେଇ ଏକା କୋଠରୀରେ ଶୋଇ-ଥିବା ଅନ୍ୟ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କିଏ ଜଣେ ବାହାରକୁ ଉଠିଲା, ପଚାରିଲା--କିଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା ନା ? ଏତେବେଳଯାଏ ଶୋଇନା ?

ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ ମାରି କହିଲି—ନା ଭଉଣୀ, ଆଜି କାହିଁକି ପଛକଥା ମନେପଡ଼ି ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସୁନାହିଁ ।

ଅଞ୍ଜଳି ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ଖଟ ଉପରେ ବସିପଡ଼ି କହିଲା, ମୋର ବି ସେହି ପଛକଥା ମନେପଡ଼ି ଅନେକ ରାତିଯାଏ ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସି ନଥିଲା । ଆମର ଦିନ କଣ ଏଇ ନର୍କପୁରୀରେ ଜମିତ କଟିବ ? ଆମେ ବା କାହାର କ କ୍ଷତି କରିଥିଲେ ? (ପୁରୁଷ ବେଶ୍ୟା ଘର ଗଲେ, ନର୍ତ୍ତକୀ ଉଛାପୃତ କଲେ, ଦ' ଦ'ଟା ବିଭା ହେଲେ, ମଦ ଖାଇ ରାସ୍ତାରେ ଗଡ଼ିଲେ, ତା' ପାଇଁତ ସମାଜ ନାହିଁ କିଛି କରେ ନାହିଁ । ଆଉ ସ୍ତ୍ରୀ, ଆଉ ନୟନରେ କାହାକୁ ଟିକିଏ ଚାହିଁ-ଦେଲେ—ସେ ଦୋଷର ଯେପରି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ନାହିଁ/ । ମାମାନ

ଫୁଲଟାକୁ ଘୋଡାଇ ରଖିଲେ ଯେମିତି ଦୁନିଆ ଓଲଟି ପଡନ୍ତା ପରି ! ଆମ ଭାଗ୍ୟରେ କଣ ଏଇଆ ଥିଲା ।

ତାକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ କହିଲି—ସାମାନ୍ୟ ଦୋଷରେ ଘରୁ ତଡ଼ିଦେବାର ଭାଗ୍ୟ ଭଗବାନ କରି ନାହାନ୍ତି, ସେ ଭାଗ୍ୟ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁ ଭଳି ସମାଜରେ ଥିବା କେତେକ ସ୍ୱାର୍ଥପର ପୁରୁଷ । ସବୁଦିନ ସବୁବେଳେ ସମାନ ରହେ ନାହିଁ । ଦିନ ଆସିବ, ସବୁ ବଦଳି ଯିବ । ସମାଜ ବୁଝିବ ତାର ଭୁଲ । ନାରୀ ଆଉ ଏତେ ହୀନିମାନ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ । ଯା' ଅଞ୍ଜଳି ଶୋଇବୁ, ରାତି ବହୁତ ହେଲାଣି ।

ଅଞ୍ଜଳି ମନରେ ଗୋଟାଏ ଆଶା ବାନ୍ଧିଲା ଭଳି ଟାଣି ଗଳାରେ କହିଲା—ଆଉ ଆମେ ?

—“ଆମେ ! ଆମର ଆଉ କ'ଣ ? ଆମର ଭିତର କେବଠୁ ମରିଛି । ଲୋକ ଦେଖଣାକୁ ଆମେ ଅଉଥରେ ମରିବା । ଏ ଦେହ ମାଟିରେ ମିଶିଯିବ । ଯା, ଶୋଇବୁ ଅଞ୍ଜଳି, ମରଣଯାଏ ବି ଆମର ଏ ଭାବନା ସରିବ ନାହିଁ ।

ପିଲୁ
TA—TA
5-7-76

ମଦ ଦୋକାନରେ ଓ୍ୱେଟ୍ରେସ୍ ମାତ୍ର କାମ କରିବା ଭିତରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରଥମ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲା, ସେ ପୁରୁଷ ଜାତିର ସର୍ବନାଶ କରିବ କିନ୍ତୁ ସେ ଧାରଣା ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କମି ଆସିଲା । ସେଠି ସେ ପରଖି କରି ନେଲା ସବୁ ପୁରୁଷ ମଣିଷ ଦୈତ୍ୟ ନୁହନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନେକ ଦେବତା ବି ଅଛନ୍ତି ।

ଦିନକର ଏକ କଥା । ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମଦ ଦୋକାନକୁ ଆସୁଥିବା ବାବୁମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ସହିତ ମଦ ପରଶୁ ପରଶୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେଖିଲା—କୋଠରୀର ଗୋଟିଏ ପାଖ ଏକ ଟେବୁଲ ପାଖରେ ଜଣେ ବାବୁ ବସିଛନ୍ତି । ବୟସ ପଚିଶ ଛବିଶ ଭିତରେ । ଶାନ୍ତ ସରଳ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ । ଯେହେତୁ ସେ ପ୍ରଥମ କରି ଆସିଥିବାରୁ ମଦ ଦୋକାନ ଅନୁଭୂତି ବିଷୟରେ ସେ ବୋଧହୁଏ କିଛି ଜାଣି ନଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଘରେ ଭାତ ଖାଇ ବସିଲା ପରି ନୀରବ ଶାନ୍ତ ଭାବରେ ବସି ରହିଥିଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ବେଳଠୁଁ ତାର ମନ ଭିତରଟା ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତିରେ କାହିଁକି ନଇଁ ପଡ଼ୁଥିଲା । କାହିଁକି ସେ ମାନ ସମ୍ମାନ ହରାଇ ନିଜର ସର୍ବନାଶ କରିବାକୁ ଏହି ନର୍କପୁରୀକୁ ଆସି-ଛନ୍ତି ! କ'ଣ ତାଙ୍କର ଅଭାବ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ନରମ ଗଳାରେ ପଚାରିଲା---ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ଏଠିକୁ ଆଜି ନୂଆ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଆପଣ କ'ଣ ମଦ ପିଇବେ ?

ସେହି ବାବୁଟି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁହଁରୁ ଏତିକି ଶୁଣି ଇତସ୍ତତଃ ହୋଇଗଲେ । ତା'ପରେ ମୁହଁରେ ଟିକିଏ ଶୁଖିଲା ହସ ଫୁଟାଇ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ଭାଷାରେ କହିଲେ---ପିଇବାକୁ ତ ଏଠିକୁ ଆସିଛନ୍ତି---ହଁ ଟିକିଏ ପିଇବି ।

ତାଙ୍କ କଥାରୁ ଜଣାପଡୁଥିଲା---ସେ ଯେମିତି ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ମଦ କ'ଣ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି । ଆଜି ନୂଆ କରି ତାର ସ୍ୱାଦ ଅନୁଭବ କରୁଛେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଟୋକାଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ମାରି ଆସିଲା ମଦ ନେବାକୁ । ସେହି ବାବୁଟିକୁ ଦେଖିଲାବେଳଠୁ ତାର ଭାବନା କାହିଁକି ଓଲଟ ପାଲଟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । କେତେ ମଦ ତାଙ୍କୁ ଦେବ ! ଗ୍ଲାସେ ! ନା ନା ସେ କଦାପି ସମ୍ଭାଳି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଭାବନା କ୍ଷଣିକ ପାଇଁ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା---ପାଦ ଅଟକି ଗଲା··· ... ।

ମଦ ଦୋକାନରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଭୁଲାଇ ବେଶ ବେଶି ମଦ ପିଆଇବା ଲକ୍ଷ୍ମୀର କାମ ! କିଏ ଭଲ, କିଏ ମନ୍ଦ ଏକଥା ଭାବିବା ତାର କି ଦରକାର । ସେ ମଦ ପରଷିବା ପାଇଁ ଅଛି, ପରଷି ଦେବ । ଯିଏ ଯେତେ ଖାଇ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଲେ ତାର ଯାଏ ଆସେ କ'ଣ ! କିନ୍ତୁ କାହିଁକି କେଜାଣି ସେହି ବାବୁଟିକୁ ଦେଖିଲା ବେଳଠୁ ସ୍ନେହ, ଦୟାରେ ତାର ମନ ଆପେ ଆପେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ନଇଁ ପଡୁଥିଲା । ସେ ଜାଣି ଜାଣି ମୁହଁରେ ଟିକିଏ ଛଳନାପୂର୍ଣ୍ଣ ହସ ଫୁଟାଇ ତାଙ୍କୁ ଚଞ୍ଚଳ ଚଞ୍ଚଳ ସର୍ବନାଶର ପଥକୁ ଆଗେଇ ନେବାପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟକାରିଣୀ ଆଉ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେହି ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ କେତେ କ'ଣ ଭାବନା ମନରେ ଧରି, ଗୋଟିଏ ସ୍ୱଚ୍ଛ କାଚ ଗ୍ଲାସରେ ମଦ ଢାଳିଲା । କେତେ

ସେ ଚାହିଁଲା, କିନ୍ତୁ ତାର ନଜର ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ସ୍ଥିର ଚିତ୍ତରେ ଦେଖିଲା, ଗ୍ଲାସଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉଚ୍ଛୁଳି ପଡ଼ିଲଣି । ହଠାତ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶିହରି ଉଠିଲା । ଏଁ ! ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ଲାସେ ସେ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବେ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀର ହାତରୁ ଗ୍ଲାସଟି ତଳେ ପଡ଼ି ଝଣ୍ ଝଣ୍ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଉ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନ କରି ଚାକର ଟୋକାଟିକୁ ଭଙ୍ଗା କାଚ ଗୁଡ଼ାକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାକୁ କହି, ଅନ୍ୟ ଏକ ଗ୍ଲାସରେ ସାମାନ୍ୟ ମଦ ଏବଂ ସୋଡା ମିଶାଇ ସେହି ବାବୁଟି ପାଖକୁ ଯାଇଁ କହିଲା—ନିଅନ୍ତୁ ବାବୁ, ଯେତିକି ଆପଣ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବେ, ସେତିକି ଖାଇବେ । ଆପଣ ପରା ନୂଆ ହୋଇ ପିଉଛନ୍ତି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏତେ କଥା କହିଲା—କିନ୍ତୁ ସେ ବାବୁଟି ମଦ ଦୋକାନକୁ ଆସିଥିଲେ ବି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁହଁକୁ ଭଲ କରି ନ ଚାହିଁ ତା' ହାତରୁ ଥରିଲା ହାତରେ ଗ୍ଲାସଟି ନେଲେ । ତା'ପରେ ଏକ ନିଶ୍ୱାସରେ ଅଧା ଗ୍ଲାସେ ଶେଷ କରି, ବିକୃତ ମୁଖରେ ଗ୍ଲାସଟି ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି ରୁମାଲରେ ମୁହଁ ପୋଛିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କର ଶାନ୍ତ ସରଳ ସ୍ୱଭାବକୁ ଦେଖି ନରମ ଗଳାରେ କହିଲା—ଗ୍ଲାସଟି ଏଥର ନେଉଛନ୍ତି, ଆଉ ପିଇବେ ନାହିଁ ?

—ନା, ଆଉ ଦରକାର ନାହିଁ, ଭଦ୍ର ଭାବରେ ବାବୁଟି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗ୍ଲାସଟି ଧରିଲାକ୍ଷଣି, ବାବୁଟି ନରମ ଗଳାରେ କହିଲେ କେତେ ପଇସା ହେଲା ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଥା ଥା ମା ମା ହୋଇ କହିଲା— ଦୁଇ ଟଙ୍କା ।

ବାବୁଟି ପକେଟରୁ ଟଙ୍କା ବାହାର କରି ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୋଇ ଦେଇ ସିଧା ସିଧା କାହାକୁ କିଛି ନ କହି ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଚାହିଁ ରହିଲା ତାଙ୍କର ଆଡ଼େ ।

ଦିନ ପରେ ଦିନ ଗଡ଼ିଲା । ସେ ବାବୁଟି ନିତ ଆସି ଭଦ୍ର ଭାବରେ ଚେୟାରରେ ବସନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ି ଯାଏ । ନିଜ ହାତରେ ସାମାନ୍ୟ ମଦ ସହିତ ସୋଡା ମିଶାଇ ଦେଇଦିଏ । ସବୁଦିନ ପରି ଶାନ୍ତ ଭାବରେ ସେ ସେତିକ ପିଇ ମଦ ଦୋକାନରୁ ବାହାରି ଯା'ନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉଦାସୀ ଭାବରେ ତାଙ୍କରି ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହେ ।

ଦିନ ଯେତିକି ଗଡ଼ିଲା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେତିକି ତାଙ୍କ କଥା ଭାବିଲା ଏଡ଼େ ଭଦ୍ରଲୋକ ହୋଇ କାହିଁକି ସେ ମଦ ଦୋକାନକୁ ଆସନ୍ତି ! କ'ଣ ତାଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖ ! ଖୁସିରେ ସେ ମଦ ପିଇବାକୁ ଆସୁଥିବା ଭଳି, ତାଙ୍କ ଢଙ୍ଗଢାଙ୍ଗରୁ ତ କାହିଁକି କିଛି ଜଣାପଡ଼େ ନାହିଁ ! ତେବେ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭାବେ ··· ଓଲଟ ପାଲଟ କରି କେତେ କ'ଣ ! ବେଳେ ବେଳେ, ମଦ ଦୋକାନର ବିଭତ୍ସ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭାବିଯାଏ—ମଦଢଙ୍କ ତୁଳନାରେ ମଦ ପରଶୁଥିବା ଏହି ଯୁବତୀ ଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ଖେଳନା ! କିଏ ମାତାଲ ହୋଇ ନିର୍ଲ୍ଲଜ ଭାବରେ କାହା ଓଠକୁ ଧରି ହଲାଇ ଦିଏ । କିଏ ଅସଭ୍ୟ ଇଙ୍ଗିତରେ ଆଖିଠାର ମାରେ, କିନ୍ତୁ ସେହି ବାବୁଟି ପାଖରେ ସେ ନାଲି ଆଠହା ହେଲା ଠିଆ ହେଉଥିଲେ ବି ସେ ବାବୁ ଭୁଲ କରି ତା' ମୁହଁକୁ ଥରେ ଚାହିଁ ନାହାନ୍ତି । ସେ ମଣିଷକୁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ମଣିଷ ପରି, ଆ ଅନ୍ୟମାନେ, ଛି ଛି, ସଇତାନ । ଏଇ ସଇତାନ ମେଳରେ ସେ ଯେପ ଦେବତା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରାତିରେ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିଲେ, ସେହି ବାବୁଙ୍କର ଶାନ୍ତ ସରଳ ରୂପ ତାର ଆଖି ଆଗରେ ରୂପ ଧରେ । ସେ ସ୍ଥିର ଭାବରେ ଭାବିଯାଏ ମଦ ପିଇବାକୁ ଆସୁଥିବା ଯେଉଁ ପୁରୁଷ, ମଦ ପରଶୁଥିବା

ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ବି ଭୁଲ୍‌ରେ କୌଣସି ଆଶା ନରଖି ନ ଚାହେଁ, ସେହିପରି ଏକ ଦେବତାଭଳି ପୁରୁଷକୁ 'ନାରୀ' ଯେଉଁ ନାରୀର ଅନ୍ତରରୁ ଅମୃତ ଝରେ ଯେଉଁ ନାରୀ ପୁରୁଷ ଜୀବନକୁ ସରସ, ସୁନ୍ଦର କରିପାରେ, ସେହି ନାରୀ ପୁଣି କେଉଁ ବିବେକରେ ପୁରୁଷ ହାତକୁ ପନ୍ଥ ଚଢ଼ାଇ ଦେଇ ତାକୁ ସର୍ବନାଶର ବାଟ ଦେଖାଇ ଦେବ ନାରୀ ରାକ୍ଷସୀ ନୁହେଁ, ନାରୀକୁ ବେଳେ ବେଳେ 'ରାକ୍ଷସୀ କରେ ସମାଜ---ବେଶ୍ୟା କରେ ସମାଜ !! କିନ୍ତୁ ନାରୀ ଚାହେଁ---ହେବ ଲକ୍ଷ୍ମୀ। ପୁରୁଷ ଜୀବନକୁ ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ସ୍ୱପ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ଭସାଇ ରଖିବ। ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମନେ ମନେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲା—ସେ ଏଠୁ ଚାଲିଯିବ ପଛକେ, କିନ୍ତୁ ସେହି ବାବୁଟି, ଦେବତାରୁ ଯେପରି ସଇତାନ ନ ହୁଅନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ।

ସବୁ ଦିନ ପରି ସେ ବାବୁଟି ସେଦିନ ଶାନ୍ତ ସରଳ ଭାବରେ ଆସି ଗୋଟିଏ ଚେୟାରରେ ବସିଲେ। ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ସହାନୁଭୂତିରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମନ ନରମି ଗଲେ ବି ଅତି ଆଦେଶର ଭଳି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଁ ବଡ ନରମ ଗଳାରେ କହିଲା---ମୁଁ କହୁଛି ବୋଲି ରାଗିବେ ନାହିଁ ବାବୁ, ମଣିଷ ଲହୁ ଲହୁ ଏକାଠି କରି ଯେଉଁ ପଇସା ରୋଜଗାର କରେ, ତାକୁ ଭଲ କାମରେ ଲଗାଇବା କେତେ ଗୌରବର କଥା । ତା' ବଦଳରେ ସେ ଯଦି ଜାଣି ଜାଣି ସେଇ ପଇସାଭଳି ହାଡ଼କୁ ଗୁଆଇ ନିଜର ସର୍ବନାଶ କରେ, ତାହାହେଲେ ସେ ଦୁନିଆରେ ଆଉ କଲା କ'ଣ? ଏ ମଦ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ କରି ରଖେ ନାହିଁ, ଆପଣ ନୂଆ ହୋଇ ଏ ନଇଁପଡ଼ିବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି, ଏ ଅଭ୍ୟାସ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ ବାବୁ, ଭାରି ଭଲ ହେବ ।

ଏଇ କେଇଦିନ ହେଲା ମଦ ଦୋକାନକୁ ଆସୁଥିବା ସେହି ଯୁବକ ବାବୁଟି ମଦ ପରଶୁଥିବା ସେହି ଯୁବତୀଟି ଆଡ଼େ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ତା'ପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗ୍ଲାସରେ ଆଉ ଟିକିଏ ମଦ ଢାଳି ଦେଲା, ପୁଣି ସ୍ନେହ ମିଶା ଗଳାରେ କହିଲା—ମୁଁ ଜାଣେ; ଏହାର ସ୍ପର୍ଶରେ ମଣିଷ ସ୍ୱର୍ଗସୁଖ ଅନୁଭବ କରେ, କିନ୍ତୁ ଏ ହଳାହଳ ବିଷ ପାନ କରି କିଏ କେବେ ସ୍ୱର୍ଗସୁଖ ପାଇଛି ନା ପାଇବ ! ମୁଁ ଏଇ କେଇଟି ମାସ ଭିତରେ ମୋର ଆଖି ଆଗରେ ଦେଖିଛି, ଆପଣଙ୍କ ପରି କେତେ ବାବୁ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ଦୁନିଆ ଆଖିରେ ଅତି ଘୃଣ୍ୟ କୁକୁର, ମାଙ୍କଡଙ୍କଠୁ ବି ହୀନ ହୋଇଗଲେଣି । ଏ ମଦ ବିଷ ଭଳି କେବଳ ଶରୀର ନଷ୍ଟ କରେ ନାହିଁ, ମଣିଷର ମାନ ସମ୍ମାନ, ତାର ଯାହା କିଛି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୁଣ ସବୁ ବି ନଷ୍ଟ କରିଦିଏ ।

···ଆଉ ଘରୁ ମାତାଲ ମାଲିକର ଡାକ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ? ହ୍ୱିସ୍କୀ ବାକି ଅଛି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହୁଥିବା କଥା ବନ୍ଦ କରି ତରବର ହୋଇ ବଡ଼ ବିନୟ କରି କହିଲା—ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଭଲ ପାଇଁ କହୁଛି ବାବୁ ! ଏକଥା କିନ୍ତୁ ମାଲିକ ଆଗରେ କହିବେ ନାହିଁ ତ ! ଯେତେ ଭଲ ମଣିଷ ଏଠିକୁ ଆସି ନଷ୍ଟ ହେବେ, ସେତେ ତାର ଆନନ୍ଦ, ସେତେ ତାର ଲାଭ । ଯାଆନ୍ତୁ ବାବୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଘର ଭିତରକୁ ଆସୁଥିବା ଅନ୍ୟ ହ୍ୱିସ୍କିକୁ ପାଗ୍ଲେଟି ଆଣିବାକୁ ଆଗେଇ ଗଲା ।

ରମାକାନ୍ତ ବାବୁ ଅର୍ଦ୍ଧ ମାତାଲ ଅବସ୍ଥାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ବୋଲ ମାନିଲେ ପରି ସିଧା ସିଧା ଦୋକାନ ମାଲିକ ପାଖକୁ ଯାଇ ପକେଟରୁ ଦୁଇଟଙ୍କା କାଢି ପକେଇ ଦେଲେ । ଦୋକାନ ମାଲିକ ଗୌର ସିଂହ

ଙ୍କା ଦ'ଟାକୁ ଉଠାଇ ନେଇଁ ନେଇଁ ମାତାଲ ଗଳାରେ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ ଦେଖାଇ କହିଲା—କାହିଁକି ଏତେ କମ୍ ମିଳିଲା ବାବୁ ! କାଲି ତିନି ଟଙ୍କା ହୋଇଥିଲା । ଆଚ୍ଛା କାଲି ଜଲଦି ଅସ, ଅଚ୍ଛା ମାଲ ମିଳିବ—ଆଚ୍ଛା ମାଲ !

ରମାକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କର ସେକଥା ଆଡ଼କୁ ନଜର ନଥିଲା । ସେ ସ୍ତ୍ରୀରଙ୍କ ପର ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାହିଁ ରାସ୍ତା ଉପରକୁ ବାହାରି ଅସିଲେ । ଆଗ ଦେଇ ଗୋଟିଏ ଖାଲି ରେକ୍ସା ଚାଲି ଯାଉଥିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଡ଼ାକରେ ରିକ୍ସାବାଲା ଉତ୍ତର ଦେଲା—କୁଆଡ଼େ ଯିବେ ବାବୁ ?

—ମାଣିକ ଘୋଷ ବଜାର !

—ଆସନ୍ତୁ ବାବୁ, ଛ ଅଣା ଦେବେ ।

—ନାଇଁ, ଚାରଣା ପଇସା ମିଳିବ ।

—ନାଇଁ ବାବୁ, ମୁଁ ଗରିବ ଲୋକ । ମୁ ଏଠୁ ପିଇବାକୁ ଆସୁଥିବା କେତେ ବାବୁଙ୍କୁ ଗାଡ଼ିରେ ବସାଇ ନେଇଛି । ଦରଦାମ ନେଇ କେହି କିଛି ଓଜର କରନ୍ତି ନାହିଁ ! ଆହୁରି ଖୁସି ହୋଇ କେବେ କେବେ ଟଙ୍କା ଆଠଅଣା ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି । ହଉ ଆସନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ପାଞ୍ଚ ଅଣା ଦେବେ । ଆପଣଙ୍କୁ ନିଶା ଧରି ଅସିଲାଣି । ଏଥି ଭିତରେ ମୋ ରିକ୍ସାକୁ ଦ'ଥର ହୁଣ୍ଡି ସାରିଲେଣି ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ରିକ୍ସାରେ ନାହିଁ କରି ବସି ପଡ଼ିଲେ । ରିକ୍ସାବାଲା ଘଣ୍ଟି ଠେନ୍ ଠେନ୍ କରି ଆଗକୁ ଚାଲିଲା । ରମାକାନ୍ତ ବାବୁ ରିକ୍ସାକୁ ଆଉଜି ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ଗୋଟିଏ ଖିଆଲରେ ତାଗିଦ୍ କଲା ପରି କହିଲେ—ଦେଖ୍ ବୁଢା ଝିକ୍ ଝିକ୍ କଲେ ମୁଁ ଶୁଣିବି ନାହିଁ, ବାଟ କମ୍, ଚାରଣାରୁ ବେଶି ଦେବି ନାହିଁ ।

ରିକ୍ସାବାଲା ବୁଢା, ଆଗରୁ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ଆସୁଥିବା ଗୋଟାଏ ମଟର ଗାଡ଼ିକୁ କଟାଇବା ପାଇଁ ରିକ୍ସାକୁ ବାଁ ପାଖକୁ ନେଇ ନେଇ କହିଲା—ଆପଣଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବାବୁ । ମୁଁ ଆଉ କ'ଣ କହିବି । ଆପଣଙ୍କ ଭଳି ବାବୁଭାଇୟାଁ ଲୋକର କେଉଁକଥା ବା ଅଭାବ ଅଛି ! ମୁଁ ବୁଢା ଲୋକ, ଖାଲି ନ ଟାଣିଲେ ନ ଚଳିବ ବୋଲି ଏ ବୟସରେ ରିକ୍ସା ଧରିଛି । ଘରେ ପିଲାଙ୍କୁ ହୋଇ ପାଞ୍ଚ ପରାଣି, ମୋର ହାତକୁ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି । ନଟାଣିଲେ ପାଞ୍ଚ ପରାଣି ଭୋକରେ ଛଟପଟ ହେବେ । ସାନ ଝିଅଟିର ବୟସ ହେଲାଣି, କେତେଦିନ ଆଉ ତାଆଁକୁ ଅଣ୍ଟିରେ ପୁରାଇ ରଖିଥିବି । ଏ କାଳି ମହରଗରେ କ'ଣ ଚଳି ହେଉଛି । ଏବକାର ଟଙ୍କାଏତ ଆଗକାର ଗୁରିଅଣା ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ଆପଣ ଖୁସିରେ ପିଇ ମୁଠା ମୁଠା ପଇସା ଫୋପାଡ଼ି ଦେଉଛନ୍ତି ଆଉ ଏ ବୁଢାକୁ ଅଣାଏ ଦି'ଅଣା ଅଧିକା ଦେଲେ କ'ଣ ଆପଣଙ୍କର ଅଧର୍ମ ହେବ ! ଆହା; ମୋ ପୋଷଣାହାରୀ ପୁଅଟି ଯଦି ଥାଆନ୍ତା······। କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ବୁଢାର ପାଦ ଶିଥିଳ ହୋଇ ଆସିଲା, କଣ୍ଠ ଥରି ଉଠିଲା । ବୁଢାର ଏହି ମର୍ମଭେଦୀ କଥା କେଇ-ପଦ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ କାନରେ ବେଶ ବାଜୁଥିଲେ ବି ନିଶା ଜୋରରେ ତାକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାକୁ ପେଟରୁ ତାଙ୍କ ମନକୁ କିଛି ଆସୁ ନଥିଲା ।

ରାସ୍ତା ମୋଡ଼ି ଦେଇ ରିକ୍ସା ବୁଲିଗଲା ମାଣିକଘୋଷ ବଜାର । ରିକ୍ସାବାଲା ପଚାରିଲା—କେଉଁଠି ବାବୁ ?

ରମାକାନ୍ତ ବାବୁ ରିକ୍ସାବାଲାର ଦି'ଥର ଡାକରେ ନିଜଙ୍କୁ ଚେତନ କରି କହିଲେ—ଆଗ କୋଠା ଉଜଳୀ ଖଣ୍ଡ ମାଝ ।

ରିକ୍ସା ଅଟକିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଟଳଟଳ ହୋଇ ରିକ୍ସାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ପକେଟରେ ହାତ ପୂରାଇ ଯାହା ପାଇଲେ ରିକ୍ସାବାଲା ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ।

ରିକ୍ସାବାଲା ଅବାକ୍ । ବିଜୁଳିଖୁଣ୍ଟ ଆଲୁଅରେ ଚକ୍‌ମକ୍ ମାରୁଛି, ଦୁଇ ଟଙ୍କାର ସ୍ତ'କ ଦୋ'ଣି । ଟିକିଏ ଶଙ୍କିଯାଇ ରିକ୍ସାବାଲା କହିଲା---ବାବୁ, ବେଶି ଦେଇ ଦେଲେ । ଗରିବ ହେଲେ ବି, ମୋର ତ ପୁଣି ବିବେକ ଅଛି ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ କବାଟରେ ଆଘାତ କଲାକ୍ଷଣି ଚାକରଟି କବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଲା ।

ରିକ୍ସାବାଲା ପୁଣି ଡାକିଲା---ବାବୁ··· ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଉଁ ଯାଉଁ କହିଲେ---ଠିକ ଅଛି, ଚାଲିଯା ବୁଢ଼ା ।

ବୁଢ଼ା ଆନନ୍ଦରେ ରିକ୍ସା ଠେଲି ଠେଲି କରି ବେସୁରା ରାଗିଣୀରେ ଗାଇ ଚାଲିଲା---

ହରି ହେ ! ତୁମେ ଦେଲେ ଛିଣ୍ଡା କନା ମରଣେ ମୁଁ ପାଏ,
ତୁମ ନାମ ଶିରେ ଧରି ଚାଲେ ମୁଁ ବାଟ······

ରାତି ଦଶଟା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସିଧା ସଳଖ ଉପର ମହଲାରେ ତାଙ୍କ ଶୋଇବା କୋଠରୀକୁ ଯାଇଁ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୁଆ ହୋଇ-ଥିବା ପାଣି ଗ୍ଲାସଟି ପିଇ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିଲେ । ଚାକର ଟୋକାଟି ଖଟ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ଡାକିଲା---ବାବୁ, ଖାଇବାକୁ ଆଣିବି ?

ରମାକାନ୍ତବାବୁ କର ଲେଉଟାଉ ଲେଉଟାଉ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ମୁଁ ଆଜି ଖାଇବି ନାହିଁ, ଆଲୁଅ ଲିଭାଇ ଦରଜା ଆଉଜାଇ ଦେ ।

ଚାକର ଟୋକାଟି ଆଉ ଡାକିବାକୁ ସାହସ କଲା ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ, ଆଉ ଥରେ ବାବୁଙ୍କୁ ଡାକିଲେ ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । କବାଟ ଆଉଜାଇ ଫେରି ଆସିଲା ତଳକୁ ।

ରାତି କେତେ ହେବ କେଜାଣି, ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସପନ ଦେଖିଲେ—କେମିତି ମଦ ଦୋକାନର ସେହି ଯୁବତୀଟି ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବସି, ତାଙ୍କ କପାଳରୁ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ହୋଇ ଝରୁଥିବା ଝାଳକୁ ନିଜ ପଣତ କାନିରେ ପୋଛି ଦେଇ ଦେଇ କହୁଛି— "ବିଷ ଭଳି ଏ ମଦ ଆଉ ଆପଣ ପିଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଦୁନିଆରେ ଅତି ଘୃଣ୍ୟ ମଦ, କେବଳ ନିଜର ମାନ ସମ୍ମାନ ନଷ୍ଟ କରେ ନାହିଁ—ଶରୀର ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ କରିଦିଏ । ମୋ ରାଣ, ସେ କଦର୍ଯ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ, ଭାରି ଭଲ ହେବ ।" ସେହି ଯୁବତୀଟିର ଆଖିରେ ମିନତିଭରା କରୁଣ ଚାହାଣି । ମୁକ୍ତା ପରି ଦୁଇ ବିନ୍ଦୁ ଲୁହ ଆଖି କୋଣରେ ଟଳ ଟଳ ହେଉଛି ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ନିଦ ବାଉଳାରେ ସେହି ଯୁବତୀଟିକୁ ନିଜ ଛାତି ଆଡ଼କୁ ଆଉଜାଇ ଆଣି, ତାର ଆଖିରୁ ଝରି ପଡ଼ୁଥିବା ଲୁହକୁ ପୋଛି ଦେବାକୁ ନିଜ ପିନ୍ଧାକାନି ହାଣ୍ଡୁ ଠାଣୁ ନିଦ ଚହଁକିନା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ଆଗରୁ ସବୁ ସତ ବୋଲି ଲାଗୁଥିବା କଥା, ହଠାତ୍ ସ୍ୱପ୍ନ ବୋଲି ମନେ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ତୋହାଏ ଖିଆଲରେ ହାତ ପାଖରେ ଥିବା ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ସୁଇଚ୍‌ଟା ଟିପି ଦେଲେ । ଦୋଫା ଆଲୁଅରେ ଘରଟି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳି ପଡ଼ିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ପ୍ରଥମେ କୋଠରୀଟିର ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ । ଶୂନ୍ୟ କୋଠରୀ ! ଯୁବତୀ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ମନ ନଇଁ ପଡ଼ୁଛି । ଛାତି ଭିତରଟା ଦପ୍ ଦପ୍ । ହତାଶରେ ଗୋଟାଏ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି କାନ୍ଥ ଘଣ୍ଟାକୁ ଚାହିଁଲେ - ମିନିଟ୍ କଣ୍ଟାର ଟିକ୍ ଟିକ୍ ଶବ୍ଦରେ ବିଶ୍ରାମହୀନ ଗତି । ରାତି ସାଢ଼େ ତିନିଟା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଆଉ ନିଦ ଆସିଲା ନାହିଁ । ମୁହଁ ଧୋଇ ଖଣ୍ଡେ ସିଗାରେଟ ଲଗାଇ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିଲେ । ସେହି ଯୁବତୀଟିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି କେତେ କ'ଣ ଅସରନ୍ତି ଭାବନା ଏଇ କେତେଦିନ ହେଲା ତାଙ୍କ ମନରେ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ରହିଛି । ମଦ ଦୋକାନର ସେହି ଯୁବତୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଛନଛନିଆ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ—ଭସାଣିଆ ଆଖି ଦୁଇଟିରେ ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୃହିଣୀ—ଭଦ୍ର ନମ୍ର ବ୍ୟବହାର କଥା ଥରକୁ ଥର ମନେ ପଡ଼ି ତାଙ୍କର ପେଟ ଭିତର ଘାଣ୍ଟି ଚକଟି ହେଉଥିଲା । ସାକ୍ଷାତ ଦେବୀ ଭଳି ଏକ ଯୁବତୀର କି ମଦ ଦୋକାନରେ ସ୍ଥାନ !

ହଠାତ୍ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ମନ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ଉଠିଲା ! ଦେବତ୍ୱର ଉପାଦାନରେ ଯାହାର ଶରୀର ଗଢ଼ା ଯେଉଁ ନାରୀର ଅନ୍ତରରୁ ଅମୃତର ଝରଣା ଝରେ, ସେହିପରି ନାରୀକୁ ପୁଣି ସମାଜ ଗୋଟାଏ କଣ୍ଟୁ ସାମାନ୍ୟ ଦୋଷରେ ଘରୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିବାକୁ ବାଧ କରଏ ! ସମାଜ ଦାଉରେ ସରଳା ନାରୀ ହୁଏ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରୁଣୀ, ବାରନାରୀ ! ସମାଜ ଭିତରେ ରହି ଚଳିଲେ ଯାହାର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ, ତା' ପକ୍ଷରେ ବେଶ୍ୟାଘରେ ଆଶ୍ରା ନେବା ଛଡ଼ା ଆଉ ଉପାୟ କ'ଣ ! ସେମିତ ହୁଏତ ଏକ ସାମାନ୍ୟ ଦୋଷରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମାଜରୁ ତଡ଼ା ଖାଇଛି । ସେ ବାଧ ହୋଇ ମଦ ଦୋକାନର ଆଶ୍ରା ନେଇ-ଥିଲେ ବି ଯାହାର ପ୍ରକୃତ ଦେବୀ ତୁଲ୍ୟ, ସେ ରାକ୍ଷସୀ ହୋଇ ପୁରୁଷର ସର୍ବନାଶ କରନ୍ତା ବା କିପରି ! ଏହି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭଳି ଜୀବନରେ ଯେ ଯଦି ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇଥାନ୍ତେ. ତାହାହେଲେ ସେ ଜାଣି ଜାଣି ନିଜର ସର୍ବନାଶ କରିବାକୁ ସେହି ମଦ ଦୋକାନକୁ ଯାଆନ୍ତେ କାହିଁକି ।

ମଣିଷ ଜୀବନରେ ଉଠାପଡ଼ା ହୋଇ ଯେଉଁ ଅନୁଭୂତି ଅର୍ଜନ କରେ—ସେହି ଅନୁଭୂତିହିଁ ତା' ଜୀବନରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ବଳ । ସେହି

ଅନୁଭୂତିକୁ ରୋଧ କରି ସେ ଅନ୍ୟ କଥା ଭାବେ—ପରକୁ ଉପଦେଶ ଦିଏ । ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଅତୀତ ଜୀବନର ସ୍ପଷ୍ଟ କାହାଣି ମନେ ପକାଇବାକୁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ନଥିଲେ ବି ଭାବନାର ସୁଅ ଆପେ ଆପେ ସେହିଆଡ଼କୁ ବହି ଯିବାକୁ ଲାଗେ । ତାଙ୍କର କେଉଁ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଭାବ ଥିଲା ! ସେ ବିଭା ହୋଇଛନ୍ତି ବଡ଼-ଲୋକର ଝିଅ—ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ । କିନ୍ତୁ ସେହି ସୁନ୍ଦର ରୂପ ଭିତରେ ତାଙ୍କ ମନ ଖାପ ଖାଇଲାଭଳି ସୁନ୍ଦର ମନ ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ସେଇଥି-ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଫାଙ୍କ—ଏତେ ଖାପଛଡ଼ା ଯେଉଁ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ବିନା ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଅଦିନରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଛି ।

ବାପ ମା' ଦେଖନ୍ତି ବିବାହ ଯେପରି ଏକ ଖେଳଘର । ଯିଏ ଯାହାକୁ ବିବାହ ହୋଇ ସାରା ଜୀବନ ଏକାଠି କଟାଇବ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଦେଖା ଶୁଣା ନାହିଁ କି କଥାବାର୍ତ୍ତା ନାହିଁ, ଆଉ ଯାହାଙ୍କର ଜୀବନରୁ ମଧୁରତା ଶେଷ ହୋଇ ଗଲାଣି, ସେହିମାନେ ପୁଣି ଯୋଡ଼ା- ନୂଆ ଜୀବନକୁ ମିଳାଇବାକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ ! କି ବିଚିତ୍ର ପ୍ରଥା ଇଏ ! ପୃଥିବୀରେ ଯେତିକି ଯେତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ଅଛି, ସେଥିଭିତରେ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରେ ଏ ଏକ ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ।

ବାପ, ମା', ଭାଇ ବନ୍ଧୁ, ଯେଉଁଠି ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ମିଳିବ ସେଇଠି ବିବାହ ଠିକ୍ କରିଦେବେ । ସେମାନଙ୍କ ତୁଳନାଟା ଲାଭବାନ୍ ବ୍ୟବସାୟୀ ଭଳି ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ପାଇବା ଯେପରି ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—ଆଉ ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀର ମିଳନ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ବାଜେ କଥା—ମାମୁଲି କାରବାର

ବିବାହ ଆଗରୁ କେବଳ ଲୋକ ଦେଖଣାକୁ ପୁଅ, ଝିଅ ରୁଚିରେ ଭୁଲାଇବା ପାଇଁ ସେହିମାନେ ବର କନ୍ୟା ଦେଖି ମ

ଦିଅନ୍ତି । ଝିଅଟି ଗୋରୀ କି ସାବଳୀ, ଗେଡ଼ି କି ଡେଙ୍ଗ , ସୁନ୍ଦର କି ଅସୁନ୍ଦର—ଆଉ ପୁଅ କେତେ ପଢ଼ିଛି, ଦି' ପଇସା ରୋଜଗାର କରୁଛି କି ନାହିଁ, ଏଇଥିରେ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଠିକ୍ ହୁଏ । ଝିଅ ଆଖିରେ ବର ସୁନ୍ଦର କି ଅସୁନ୍ଦର, ତାର ସ୍ନେହ ସୋହାଗ, ବ୍ୟବହାରରେ ସେ ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ସାରା ଜୀବନ କଟାଇ ପାରିବ କି ନାହିଁ ସେକଥା ବାପ ମା' ଭୁଲରେ ମଧ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଭଲକରି ପାଣ୍ଡୁଏ ଖାଇ, ଖଟଣ୍ଟେ ପିନ୍ଧି ଯଦି ଝିଅର ଦିନ କଟିଗଲା, ତାହାହେଲେ ବାପ ମା' ଝିଅ ପାଇଁ ଖୁବ୍ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ହେବ । ତେଣିକି ଝିଅ ପଛକେ ଭିତରେ ଭିତରେ ଅଶାନ୍ତିରେ ପୋଡ଼ି ଜଳି ମରୁ, ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ଯାଏ ଆସେ କଣ !

ବିବାହ ଜୀବନରେ ପ୍ରଚୁର ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ଯଦି ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ସେ ନିଃସ୍ବ ଜୀବନରେ ନାହିଁ ନଥିବା ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଉପଭୋଗ କରି ପାରିଥାନ୍ତେ । ତାଙ୍କର ଅଭାବ କଣ ! ତା ଛଡ଼ା ବାପା ନିଜର ଘର ଭରତି କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଚୁର ସମ୍ପତ୍ତି ଯୌତୁକ ବାବଦକୁ ପାଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ କାହିଁ ! ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ତ ସେ ଢଳେମାଏ ଶାନ୍ତି ପାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ! ବିବାହ ଜୀବନରେ ଅନ୍ତର ସହିତ ଅନ୍ତର ମିଳାଇବା ପାଇଁ ଧନର ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି ଏକ ମନ ସହିତ ଅନ୍ୟର ମିଳନ ହୁଏ, ଯେଉଁ ବିବାହରେ ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀ ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ଦିନ କାଟନ୍ତି, ସେଇଠି ସେହି ସୁଖ ଶାନ୍ତିକୁ ଆହୁରି ସହସ୍ର ଗୁଣ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଧନର ହୁଏ ଲୋଡ଼ା ।

ମନର ମିଳନରୁ ଉପଭୋଗରେ ବାସନା ତୀବ୍ର ହୁଏ । ପୁରୁଷ ନିଜର ଅଫୁରନ୍ତ ମନର ଆନନ୍ଦରେ ନିଜର ଅଭି ଆଦରର

ପ୍ରସ୍ତୁ ଜନ୍ମସରେ ସଜାଇ, ତାର ଗୋଲାପି ଅଧରରୁ ଅମୃତ ପିଇ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମଣେ । ଅଉ ସ୍ତ୍ରୀ, ସ୍ୱାମୀର କୋମଳ ବକ୍ଷ ଭିତରେ ଆଉଜି ରହି ନିଜର ଉଚ୍ଛଳା ଯୌବନକୁ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଉପଭୋଗ କରିବାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତୀକ ପ୍ରିୟ ସ୍ୱାମୀର ମୁହଁକୁ ହସ ହସ ମୁଖରେ ଦେଖି ଦେଖି, ଭାବେ—ଇମିତି ଅନନ୍ତ କାଳଯାଏ ଏ ବିତ ଯାତ୍ରା କି ? କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି, ମନର ମିଳନ ନାହିଁ—ସେଠି ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମନ ଛଡ଼ାଛଡ଼ି ହୋଇ ଯାଏ କାହିଁ କେତେଦୂର—ଯାହାର ଦୂରତ୍ୱ କି ଦୁନିଆରେ କେହି ମାପି ଠିକ୍ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେଠି ଧନର କି ଲୋଡ଼ା !

ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଗଲା—ସେ ଯାହାକୁ ବିବାହ ହୋଇଛନ୍ତି, ତାର ବା ଦୋଷ କ'ଣ । ସେ ଜମିଦାରର ଝିଅ । ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷା ସଭ୍ୟତା ବୋଲି ଏ ଦେଶବାସୀ ଯାହା ଇଂରେଜଙ୍କ ଠାରୁ ଶିଖିଛନ୍ତି, ସେହି ଶିକ୍ଷା ସଭ୍ୟତା ଯେପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ରାଏ ବାହାଦୁର, ରାଏ ସାହେବଙ୍କ ଝିଅମାନେ ଶିଖିଥିଲେ, ସେ ମଧ୍ୟ ସେମିତି ଶିଖିଥିଲା । ଦିନକୁ ତିନିଥର ଲୁଗା ସେମିଜ୍ ପିନ୍ଧି-ବାରେ—ମୁହଁରେ ସ୍ନୋ ପାଉଡର ମାରି, ଓଠରେ ବିଲାତି ନାଲି ରଙ୍ଗ ଦେଇ ମେମ୍ ଠାଣିରେ ଚାହିଁବାରେ ସେ ଥିଲା ଖୁବ ଧୁରନ୍ଧର । କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତ ସରଳ ସ୍ୱଭାବ କ'ଣ—ନାରୀ ଜୀବନରେ ତାହା କି ଦରକାର, ସେକଥା ସେ ଜାଣି ନଥିଲା । ସବୁବେଳେ ଖାଲି ଦେଖାଉର, ଖାମଖେୟାଲ୍ ଢଙ୍ଗଢାଙ୍ଗ । ମଣିଷ ଜୀବନରେ ସୁଖଭୋଗ ଛଡ଼ା ଯେପରି ଦୁଃଖ ନାହିଁ, ସେହି ଧାରଣା ତାର ଥିଲା । ବିଳାସରେ ବୁଡ଼ି ରହି ସ୍ୱପ୍ନ ରାଇଜରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଜାପତି ପଛରେ ଘୁରିବୁଲିବା ଯେପରି ମଣିଷ ଜୀବନରେ ଆରମ୍ଭ ଓ ଶେଷଯାଏ ଲାଗି ରହିଥାଏ ପରା ? କିନ୍ତୁ ଦୁନିଆ ଭିତରେ ଯେ କେତେ କ'ଣ ଅଭାବ ଅସୁବିଧା

ଅଛି, ଏକଥା ସେ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରି ନଥିଲି କି ଜାଣିବାର ସୁବିଧା ମଧ୍ୟ ପାଇ ନଥିଲି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବିବାହ ହେବାର ଗୋଟିଏ ମାସ ଭିତରେ ବୁଝିଗଲି—ଦିନକୁ ଦିନ ଆମ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ଖାପଛଡ଼ା ବିରାଟ ପ୍ରାଚୀର ଯେପରି ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଉଠୁଛି । ମୋର କେଇଟି ଦିନ ଭିତରେ ତା' ପ୍ରତି ପୁରା ଧାରଣା ହୋଇଗଲା, ତା'ର ଆନ୍ତର ବ୍ୟବହାର ଯେପରି କେବଳ ଫାଙ୍କା ଛଳନାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

...ଏ ଶିକ୍ଷା ସଭ୍ୟତା ସଂସ୍କୃତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାରତ ମାଟିରେ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ନାରୀ ହିସାବରେ, ବିବାହ ପରେ ଯେ କ'ଣ କରିବାକୁ ହୁଏ—ସେ ଗୁଣ ସବୁ ମୁଁ ତା ପାଖରେ ଖୋଜି ଖୋଜି ତିଳେମାତ୍ର ପାଇଲି ନାହିଁ । ମୋତେ ଜଣାଗଲା—ସେ ଯେପରି ବିଳାତ ମାଟିରେ ବଢ଼ି ଆସିଛି ଏବଂ ଲୋକ ଦେଖଣାକୁ ପିନ୍ଧିଛି ଏକ ଭାରତୀୟ ନାରୀ ଖୋଳ ।

...କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଥିଲି ଏ ସବୁର ଅନେକ ଦୂରରେ । ଭାରତୀୟ ଭାଷା, ଭାରତର ଶିକ୍ଷା ସଭ୍ୟତା, ଆମ୍ଭର ରୀତି ନୀତି ଥିଲା—ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅତି ପବିତ୍ର, ଗୌରବର କଥା । ତା ବୋଲି ଯେ ଅନ୍ୟ ଦେଶର ସଭ୍ୟତାକୁ ଘୃଣା କରୁଥିଲି, ତା ନୁହେଁ । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି, ଅନ୍ୟର ସଭ୍ୟତାରୁ ଅନେକ ଶିଖିବାର ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ଭାରତ ଭଳି ବିରାଟ ସଭ୍ୟ ଦେଶରେ ଉପହାସ ହେବାଭଳି ହେବ, ଯେଉଁ ଅନୁକରଣ, ଶିକ୍ଷା, ଆମ ସାଧାରଣ ଜୀବନକୁ ତିଳେହେଲେ ଶାନ୍ତିମୟ କରିବା ପାଇଁ ଉପକାରରେ ଆସିବ ନାହିଁ, ସେଭଳି ଶିକ୍ଷା ବା ଅନୁକରଣ କରିବା ଆମର କଣ ଦରକାର ?

ମୁଁ କେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ ପୁରୁଣା କାଳିଆ ପରି ଲାଜ ସରମରେ ହାତେ ଲମ୍ବ ଓଢଣା ପକାଇବାକୁ କହୁନାହିଁ କି ସୁବିଧା ହେଲେ ଦୁନିଆର ଯେତେ ବିଳାସ ସାମଗ୍ରୀ ଅଛି, ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ମନା କରୁନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଆମର ଦରକାର, ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଦୟା, ଭକ୍ତିରେ ପୂରି ରହିଥିବା ସେହି ଭାରତୀୟ ଅନ୍ତର । ଏହା ସହିତ ଦୁନିଆର ସବୁ ଭଲ ଗୁଣ ଯୋଗ ହେଉ ପଛକେ, କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ଗୁଣର ଯେପରି ହ୍ରାସ ନହେଉ । ନାରୀର ଶିଖିବା ଉଚିତ, ବିବାହ ପରେ ସ୍ୱାମୀକୁ ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ରଖିବା ପାଇଁ କି ଗୁଣ ଦରକାର, ସ୍ୱାମୀର ଆୟରେ ସୁରୁଖୁରୁରେ କିପରି ସଂସାର ଚଳାଇବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁ ନାରୀର ଏସବୁ ଗୁଣ ନାହିଁ—ତାର ସଂସାର ସୁଖମୟ ହେବ କିପରି ! ମୁଁ ଆଜି ଛାତିରେ ହାତ ଦେଇ ଦମ୍ଭକରି କହି ପାରିବି---ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ରୀତିରେ ଗଢା ହୋଇଥିବା ଝିଅମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁମାନେ ବିବାହ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ କେବେ ଜୀବନରେ ଶାନ୍ତି ପାଇପାରି ନାହାନ୍ତି । ଜୀବନ ସାରା ଅଭାବ, ଅସୁବିଧା ଲାଗି ରହିଛି ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କଥା ଭାବୁ ଭାବୁ ଗୋଟାଏ ଖିଆଲରେ ଏତେ କଥା ଭାବିଯାଇ ଥିବାରୁ ମନକୁ ମନ ଟିକିଏ ହସି ଖଣ୍ଡେ ସିଗାରେଟ ଲଗାଇଲେ । ସେତେବେଳକୁ ରାତି ପାହି ଆସିଲାଣି । ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ଥରକୁ ଥର ଭାସି ଉଠୁଥିଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଶାନ୍ତ, ସରଳ, ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଅଜ୍ଞାତ ଭାବରେ ଭାବିଗଲେ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯଦି ତାଙ୍କର ଶୁଷ୍କ ଜୀବନକୁ ଆଉବାର ଆସେ ତାହାହେଲେ ସେ କଣ ଶାନ୍ତି ପାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ? ପୁନର୍ବାର ତାଙ୍କର ହା ହୁତାଶପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ତର କଣ ଉଲ୍ଲସିତ ହେବ ନାହିଁ ! ଆପଣା ମନ ନିଜକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଲା—ଜାଣେନା ଲକ୍ଷ୍ମୀ

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ତାର ସ୍ପର୍ଶକର ପରଶରେ ମଣିଷ, ମଣିଷ ହୋଇ ଉଠିବ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଏକଥା ଭାବି ଭାବି ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଉଚ୍ଛୁଳା ପଡ଼ୁଥିଲେ ବି ତାଙ୍କ ମନରେ ଏକ ଧକ୍କା ବାଜୁଥିଲା । ଲୋକେ କ'ଣ କହିବେ ! ବାପା, ଭାଇ, ବନ୍ଧୁ ସମାଜ ତ ପୁଣି ଅଛି ! ପର କ୍ଷଣରେ ଏହି ଦୁର୍ବଳ ଭାବନାକୁ ଗୋଡରେ ଠେଲି ଦେଇ ମନକୁ ପାଷାଣ କରି ଭାବିଗଲେ---ଏହି ବାପ ମା', ଏହି ସମାଜ, ପୁରୁଷ, ସ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନକୁ ଅଶାନ୍ତ କରିବାରେ---ସ୍ରଷ୍ଟା । ଏହି ସମାଜ ବିବେକ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମିଳନ ମଝିରେ ଯେଉଁ ବିଷ ବଳତା ଜାଲେ, ସେହି ବିଷପୂର୍ଣ୍ଣ ବାଷ୍ପରେ କେତେ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ଜୀବନ ଅକାରଣରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଏହିଭଳି ଏକ ହୃଦୟହୀନ ସମାଜର ପୁଣି ଉପଦେଶ କାହିଁକି ଲୋଡା ? ସେହି ସମାଜକୁ ପୁଣି ଡର କ'ଣ ! ମଣିଷ ଜନମ ହୋଇଛି, କେଇଦିନ ଏଇ ମାଟିରେ ନାଚି କୁଦି ମରିବ । ଦୁନିଆର ଏହି ଅସ୍ଥାୟୀ ଜୀବ ମଣିଷ, ତେବେ କାହିଁକି ଜାଣି ଜାଣି ଜୀବନରେ ଅଶାନ୍ତ ଭୋଗ କରିବ । ଯେଉଁ ନିୟମ ମଣିଷ ଜୀବନରେ ସୁବାସିତ ମଳୟ ନ ବୁହାଏ-- ତେବେ ସେ ନିୟମର ଲୋଡା ନାହିଁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ପାଇ ଯଦି ସେ ଜୀବନରେ ଶାନ୍ତି ପାଆନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ଏ ଦୁନିଆରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ସାର୍ଥକ ହେବ ।

ମଣିଷ, ଜୀବନରେ ପ୍ରେମ ଛଡା ଆଉ କେଉଁଥିରେ ବା ଶାନ୍ତି ପାଏ । ଟଙ୍କା, କଉଡ଼ି, ମାନ, ସମ୍ମାନ ଦୁନିଆରେ ଯେତେ ଯାହା ଅଛି, ତାହା କେବଳ ମଣିଷ ଜୀବନକୁ କ୍ଷଣିକ ଶାନ୍ତି ଦେବାପାଇଁ ଏକ ଅଂଶ । ପ୍ରେମ କିଭଳି ଅମୃତମୟ ଉପାଦାନରେ ତିଆରି କେଜାଣି, ମନୁଷ୍ୟ କଳ୍ପନାରେ ତାକୁ ଚିତ୍ରିତ ରସପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷାରେ

ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଉପମା ଦେଇ ପଛକେ, ପ୍ରେମର ଉପମା ଆହୁରି ଉପରେ, ମନୁଷ୍ୟ କଳ୍ପନାର ବାହାରେ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ମନ ସ୍ଥିର କରି ଖୁସି ମନରେ ଭାବିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଯଦି ନିଜ ଜୀବନର କାହାଣୀ ଶୁଣାଇ ମନର କଥା କହନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସେ ଅମଙ୍ଗ ହେବ କାହିଁକି ! ଯେଉଁ ଯୁବତୀ ମଦ ଦୋକାନରେ ରହି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟକୁ ମଦ ନ ପିଇବା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଦୁନିଆରେ ମଣିଷ ଭଳି ରହିବାକୁ ତାର ମଙ୍ଗଳ କାମନା କରେ, ସେହିଭଳି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ମଦ ଦୋକାନରେ ରହି ମଧ୍ୟ ପବିତ୍ର । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତ ଜାଣି ଜାଣି ମଦ ଦୋକାନକୁ ଆସିନାହିଁ, ତାର ହୁଏତ କେଉଁ ସାମାନ୍ୟ ଭୁଲ୍‌ଟାକୁ, ସମାଜ ଲମ୍ବ ଓସାରରେ ଶହ ଶହ କୋଶ ଧରି ନେଇ, ବାଲିକୁ ପାହାଡ଼ରେ ଅତିରଞ୍ଜିତ କରି ଦାଣ୍ଡ ମଝିରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ତାର ସେହି ଭୁଲ୍‌କୁ ଯଦି ସିଏ ଭୁଲ୍ ବୋଲି ଧରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସିନା ସେହି ଭୁଲ୍, ଭୁଲ ବୋଲି ଜଣାପିବ, କିନ୍ତୁ ସିଏ ସେକଥାକୁ ମନରେ ସ୍ଥାନ ନଦେବ, ତା' ପକ୍ଷରେ ସେ ଭୁଲର ଉଚ ନାହିଁ ଗଭୀର ନାହିଁ—ଲମ୍ବ ନାହିଁ କି ଓସାର ନାହିଁ । ସେ ଭୁଲ୍, ଉଚ୍ଛୁଳା ଯୌବନରୁ ଅତି ନଗଣ୍ୟ ଭାବରେ ଉଚ୍ଛୁଳି ପଡ଼ିଥିବା ଏକ ଢଳ ଢଳ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବିନ୍ଦୁ ମାତ୍ର । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପବିତ୍ର । ବାଧ ବାଧକତାରେ ଦୋଷ କରିବା, ଦୋଷ ନୁହେଁ କି ପାପ ନୁହେଁ ।

ଶୁକ୍ରର ଟୋକାଟି ଉପର ମହଲା ବାରଣ୍ଡାରେ ଦାନ୍ତକାଠି ପାଣି ଥୋଇ ଘର ଝାଡ଼ି ବସିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ମନରେ ଆଶାର ଏକ ନବୀନ ତୃଷ୍ଣା ଜଗାଇ ବାରଣ୍ଡାକୁ ଉଠି ଆସିଲେ । ଘଣ୍ଟାକୁ ଚାହିଁଲେ, ମୋଟେ ସାଢେ ଛ'ଟା ବାଜିଛି । ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ପୁଣି ସନ୍ଧ୍ୟା ସାତଟାଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତାଙ୍କ ମନ ଉଚ୍ଚାଟି

ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଯେଉଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ସେ ଗଲା ପନ୍ଦର ଦିନ ହେଲା ମନରେ କୌଣସି ଧାରଣା ନ ଆଣି, କେବଳ ତା'ର ଭଦ୍ରତାରେ ମୁଗ୍ଧହୋଇ ଦେଖୁଥିଲେ, ଆଜି ସେହି ଲକ୍ଷ୍ମୀକି ଦେଖିବେ ଅନ୍ୟ ରକମ ।

ଆଜି ମାସର ପହିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ କଟକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଜୟଶ୍ରୀ ଲୁଗାକଲର ସହକାରୀ ମାନେଜର । ଦରମା ମାସକୁ ସାଢେ ପାଞ୍ଚଶ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ହାତ ଘଷୁ ଘଷୁ ଭାବିଲେ—ଆଜି ଅଫିସରୁ ଫେରି ଆସିଲା ବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତ ପ୍ରଥମ କଥାବାର୍ତ୍ତାର ସ୍ମୃତି ଚିହ୍ନ ସ୍ୱରୂପ ଗୋଟିଏ ଦାମିକା ସୁନାମୁଦି ଉପହାର ଦେବେ ।

ଦଶଟା ବାଜିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଖାଇ ପିଇ ଅଫିସକୁ ବାହାରି ଗଲେ, କିନ୍ତୁ ଅଫିସରେ କାଗଜପତ୍ର ଦେଖିବାରେ ତାଙ୍କ ମନ ସ୍ଥିର ମନରେ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଥରକୁଥର ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ମନରେ ଘଣ୍ଟାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଓ କେତେବେଳେ ସାଢେ ଦି'ଟା ବାଜୁଛି ତ କେତେବେଳେ ସାଢେ ତିନିଟା । ଆହୁରି ପୁଣି ସାଢେ ଚାରିଘଣ୍ଟା ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ! ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ମୁହୁର୍ମୁହୁ ନାଚିଗଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଶାନ୍ତ ସରଳ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ !

ଚାରିଟା ବାଜିଲାକ୍ଷଣି ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସାଇକେଲ ଧରି ଅଫିସରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ପକେଟରେ ଟଙ୍କା ଭରପୁର । ବଜାରରୁ ଗୋଟିଏ ନିଜ ମନଲାଖି ସୁନ୍ଦର ପଥରବସା ସୁନାମୁଦି କିଣି ବସାକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ସାତଟା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସବୁଦିନ ପରି ସାଧା ଧୋତି, ଅଳ୍ପ ମଇଳା କମିଜ ଖଣ୍ଡିକ ପିନ୍ଧି, ମୁହଁରେ କାଳି ଭାବରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଗୋଟେ ନିଶହଳକ ଦେଇ ମଦ ଦୋକାନ ଆଡ଼େ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ମୁହଁରେ କାଳି ନିଶ ଦେବା, ମଇଳା ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା,

ବାଳକୁ ଅସଂଯତ କରି, ଏକ ଅଭିନୟ କଲାପରି ବେଶ ହେବାକୁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯେପରି ମଦ ଦୋକାନରେ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କୁ କେହି ଚିହ୍ନି ନ ପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ଏପରି ବେଶ ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ପରେ ହେଉଥିଲେ । ମଦ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଆନ୍ତରିକ ଘୃଣା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେବଳ ନିଜକୁ ଅଶାନ୍ତିରୁ ରକ୍ଷା କରି, ନିଶାରେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେବା ପାଇଁ ସେ ମଦ ପିଉଥିଲେ ।

ସେଦିନ ପ୍ରାୟ ରାତି ନ'ଟା ବେଳେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସବୁଦିନ ପରି ଶାନ୍ତ ଶରଳ ଭାବରେ ମଦ ଦୋକାନର ଗୋଟାଏ କଣପାଖିଆ ଚେୟାରରେ ଯାଇଁ ବସିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ମଦ ଦୋକାନରୁ ଅନେକ ପିଇ ବାହାରି ଗଲେଣି । ଆଉ ଯେଉଁମାନେ ବସି, ପହିଲା ହୋଇଥିବାରୁ ଥରକୁ ଥର ମନ ଖୁସିରେ ପିଉଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମନ ଏଇ ମାଟିଗୋଡ଼ି ଦୁନିଆ ଭିତରେ ଥିଲାପରି ଜଣାପଡ଼, ନଥିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଚେୟାରରେ ବସି ଲକ୍ଷ୍ମୀଆଡ଼େ ଚାହିଁଲାକ୍ଷଣି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସବୁ କାମ ପଛକୁ ପକାଇ କିପରି ଏକ ଅମୃତବୋଳା ହସ ହସ ମୁହଁରେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀର ପ୍ରିୟ ଦର୍ଶନରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ସେ ଦିନ ପ୍ରଥମ କରି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଡେ଼ ଚାହିଁ ଟିକିଏ ହସି ଦେଇ କହିଲେ—ମୋର ଆଜି ଖୁବ୍ ବେଶି ଡେ଼ରି ହୋଇ ଯାଇଛି – ନୁହେଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ କ୍ଷଣେମାତ୍ର ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହି ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତି ଭିତରେ ଭାବିଗଲା କେତେ କ'ଣ ! ତାଙ୍କର ଏ କି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଜି ପନ୍ଦର ଦିନ ହେଲା ସେ ମୁହଁକୁ ତ ଭଲ କରି ଚାହିଁ ନାହାନ୍ତି, କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାତ ଦୂରର କଥା, କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୋଲି ପୁଣି ମୁହଁରେ ଡ଼ାକ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ସେହି ଥରୁଟି

ଡ଼ାକରେ ଲଟିଲା ସେହି ଡାକଟି ଭିତରେ ଯେପରି ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭରି ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଉଠିଲା ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାତ୍ୟା । ହଠାତ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିଜର ଭାବନାକୁ ପଛକୁ ପକାଇ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲା—ଆପଣଙ୍କର ଆଜି ଏତେ ଡେରି କାହିଁକି ? ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଭାବୁଥିଲି, ବୋଧହୁଏ ଆପଣ ଆଜି ଆଉ ଆସିବେ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କୁ ନ ଦେଖିଲେ......ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଗଳା ଆସ୍ତେ କ୍ଷୀଣ ହୋଇ ଆସିଲା ।

ତା'ପରେ କପଟ କୁଣ୍ଠିତ ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲା—ଆପଣ କ'ଣ ଆଜି ମଦ ପିଇବେ ? ଆଣିବି ଟିକିଏ !

ରମାକାନ୍ତବାବୁ କରୁଣମିଶା ହାସ୍ୟ ହସି ହସି କହିଲେ, ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁଁ ତମର ବୋଲ ମାନି ମଦ ଛାଡ଼ିଛି । ଅନେକ କିଛି ଭାବି ଭାବି ମୁଁ ଠିକ୍ କରିଛି-ସାକ୍ଷାତ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭଳି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହାତରୁ ଅମୃତ ନପାଇ, କାହିଁକି ଦୁନିଆର ଅତି ଘୃଣ୍ୟ ମଦ ପିଇବି ! ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସନ୍ତୃପ୍ତନେତ୍ରରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମୁହଁ ଆଡେ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମୁହଁ, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ଏକଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଆହୁରି ସତେଜ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଆନନ୍ଦରେ ମନ କୁନ୍ଦେଇ ମୋଡ଼ି କରି ଉଚ୍ଛୁଳା ଆବେଗଭରା ଗଳାରୁ ଅମୃତ ଝରାଇ କହି ଉଠିଲା, ସତେ ? ଆପଣ ମଦ ପିଇବା ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି ! ଆଉ କ'ଣ କହିବାକୁ ଆନନ୍ଦରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ବୁଦ୍ଧି ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ମନ ତାର ଅଥୟ, ଭସାଣିଆ ଆଖି ଦୁଇଟି ଚଞ୍ଚଳ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମୁହଁ ଆଡେ ଉଦାସୀ ଭାବରେ ଚାହିଁ ରହି କହିଲେ—ହଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସତରେ ମୁଁ ମଦ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି । ମଦ ବଦଳରେ ପାଣି ଟିକିଏ ଦେଲେ ମୁଁ ଆଜି ଭାରି ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ପାଟିରୁ କଥା ଶେଷ ନ ହେଉଣୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆନନ୍ଦରେ ଦିଗଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପାଣି ଆଣିବାକୁ ବାହାରିଗଲା; କିନ୍ତୁ ପାଣି ବଦଳରେ ସରବତ ଗ୍ଲାସେ ଆଣି ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଦେଉଁ ଦେଉଁ କହିଲା—ମୋର ଆଜି ଆନନ୍ଦର ସୀମା ନାହିଁ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହାତରୁ ସରବତ ଗ୍ଲାସଟି ନେଇ ଦି' ଢୋକ ପିଇ ସାରି କହିଲେ—ମୋ ପାଇଁ ତୁମ ମନରେ ଆନନ୍ଦ କାହିଁକି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ? ମଦ ଦୋକାନକୁ ଯେପରି ଅନ୍ୟ ଦଶ ପଚିଶ ଜଣ ଆସୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ବି ସେମିତି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଜଣେ ହୋଇ ଆସେ । ମୁଁ ମଦ ପିଇ ମାତାଲ ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଲେ, ଏପରିକି ମରିଗଲେ ମଧ୍ୟ ତମର ଯାଏ କେତେ ଆସେ କେତେ ! ମଦ ଦୋକାନକୁ ସମସ୍ତେ ଖୁସିରେ ମଦ ପିଇବାକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନେକ ବି ଆସନ୍ତି, ନିଜର ଅସହ୍ୟ ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତିରୁ ରାହା ପାଇବା ପାଇଁ । ଯାହାର ଜୀବନରେ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ, ତାହାର ମାନ ସମ୍ମାନ, ଏପରିକି ତାର ଶରୀର ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲେ ବି ସେଆଡ଼କୁ ସେ ନଜର ଦେବ କାହିଁକି ? ମୁଁ ହୁଏତ ସେମିତି ନିଜକୁ ଅଶାନ୍ତିରୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଏ ମଦ ଦୋକାନକୁ ଜାଣି ଜାଣି ଆସୁଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଆଜି କହ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ମୁଁ ସର୍ବନାଶ ପଥରେ ଦିଗଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ଧାଉଁଥିଲି ବେଳେ, ତୁମେ କାହିଁକି କଲ୍ୟାଣୀ ରୂପରେ ମୋ ଆଗରେ ଆସି ବାଟ ଓଗାଳିଲ ? ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ତୁମର ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ବେଦନାଭରା କାହାଣୀ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ, ତାର ଆଖି ଦୁଇଟି ଲୁହ ଟଳ ଟଳ ହୋଇ ଆସିଲା—ଓଠ ଥର ଉଠିଲା । କ'ଣ ସେ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବ ! ଆଖିରେ ଲୁହ ଭରି, ଅନ୍ତରରୁ ଉଚ୍ଛୁଳି ପଡ଼ୁଥିବା କୋହକୁ ଓଠ କାମୁଡ଼ି ଚାପି ରଖି ନିର୍ବାକ ନିସ୍ପନ୍ଦ ଭାବେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର କୋମଳ ହାତଟିକୁ ହଲାଇ ଦେଇ କହିଲେ, ଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ତୁମେ କାନ୍ଦ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣି ଜାଣି ଏହି ରାକ୍ଷସୀର ପାଲରେ ପଡ଼ିବାକୁ ଆସିଥିଲି, ହୁଏତ ଦିନେ ସେହି ନିଶା ରାକ୍ଷସୀ ମୋର ଶେଷ ରକ୍ତବୁନ୍ଦା ବି ଶୋଷି ନେଇଥାନ୍ତା କିନ୍ତୁ କାହିଁକି, କେଉଁ ଆଶାରେ ମୋତେ ତାର କବଳରୁ ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ମୁକୁଳାଇ ଆଣିଲ ? ସତ କରି କହ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ମୋତେ ଦୁନିଆରେ ମଣିଷ କରିବାକୁ ଭାବିଲ କେଉଁଥିପାଇଁ ? ଆଜି ସତ କହୁଛି, ମୁଁ କେବଳ ତୁମରି ସ୍ନେହ ଆଦର ପାଇଁ, ଅନେକ କଷ୍ଟ ଭାବି ଭାବି ମଦ ଛାଡ଼ିଛି । ଯଦି ମୁଁ ତମର କିଛି ଉପକାରରେ ନ ଆସିବି ଆଉ ତୁମେ ଯଦି ତମର ମନର କଥା ମୋତେ ଖୋଲି ନ କହିବ, ତାହାହେଲେ ଆଜିଠାରୁ ଏଠିକୁ ଆସିବା ମୋର ହୁଏତ ଶେଷ ଆସିବା ହେବ । ଏହି ବିରାଟ ସହରରେ ମଦ ଦୋକାନର ତ ଅଭାବ ନାହିଁ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଆଖିରୁ ଲୁହ କେଇବିନ୍ଦୁ ସେହି ଶଙ୍ଖମଲମଲ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଝରି ପଡ଼ିଥିଲେବି ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କର ଶେଷକଥା "ଏହି ବିରାଟ ସହରରେ ମଦ ଦୋକାନର ଅଭାବ ନାହିଁ ।" ଏକଥା ଶୁଣି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆତଙ୍କିତ ଗଳାରେ ମିନତି ହୋଇ କହିଲା—ନା ନା, ତୁମେ ଆଉ କେଉଁଟି ମଦ ପିଅ ନାହିଁ, ସେ ମଦ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ କରି ରଖେ ନାହିଁ··· ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଆତୁର ଆଗ୍ରହ ଆତୁର ବେଦନାଭରା ସ୍ୱରରେ କହିଲେ—ତେବେ କହ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତୁମେ କାହିଁକି ମୋତେ ଏତେ ଆପଣାର ଭଳି ଦୁନିଆରେ ମଣିଷ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହଁ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କିଛିସମୟ ନୀରବ ରହି ଥର ଥର ଗଳାରେ କହିଲା, ମୋର ଜୀବନରେ ଆଉ କୌଣସି ଆଶା ନାହିଁ ବାବୁ ! ମୋର ସେ

ଆଶା କେଉଁ ଦିନୁ ଆପେ ଆପେ ଏହି ମନ ଭିତରେ ଅତି ନିଷ୍ଠୁର ଭାବେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି । ଯେଉଁ ନାରୀ ମଦ ଭାଟିରେ ରହି, ରାକ୍ଷସୀ ଭଳି ପୁରୁଷକୁ ମଦ ପରଷେ, ସେ ଯୁବତୀ କେଉଁଥିପାଇଁ କି ଆଶା ମନରେ ପୋଷିବ ! ମୁଁ ମନରେ କିଛି ଆଶା ରଖିନାହିଁ । ଆପଣ ପ୍ରଥମେ ଏହି ନର୍କପୁରୀକୁ ଆସିଲା ଦିନ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ରୂପ, ଶାନ୍ତ ସରଳ ଭାବ ଦେଖି ମୋର ମନରେ କାହିଁକି ବଡ଼ ଆଘାତ ଲାଗିଲା । ଏଠିକୁ ଯିଏ ଆସେ, ସେ ଜାଣି ଜାଣି ତାର ସୁନାର ସଂସାର ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ଆସେ । ଆପଣଙ୍କର ସେହି ସୁନାର ସଂସାର ଯେପରି ଭାଙ୍ଗି ନଯାଉ ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଏ ଅଭ୍ୟାସ ଛାଡ଼ିଦେବା ପାଇଁ ଏତେ ଅନୁରୋଧ କରୁଥିଲି । ଆପଣ ଆଜି ବାଟକୁ ଆସିଥିବାରୁ ମୋର ଆନନ୍ଦର ଆଉ ସୀମା ନାହିଁ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଆତୁର ଥରିଲା ଗଳାରେ କହିଲେ—ଠିକ୍ କହିଛ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କିନ୍ତୁ ଯାହାର ସୁଖର ସଂସାର ବିଷମୟ ହୋଇଯାଉଛି, ଯାହାର ଦୁନିଆରେ ଆଉ ମଣିଷ ଭଳି ମଣିଷ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାର ଆଶା ନାହିଁ କି ଦରକାର ମଧ୍ୟ ନାହିଁ, ତା ପକ୍ଷରେ ଏହି ବାଟରେ ଯିବାର ଅତି ସହଜ ! ଆଉ ଯିଏ ଫେରିବ, ସେ କାହିଁକି ଫେରିବ, ଯାହା ଫେରାଇବା ଲୋକଠାରୁ ପାଇବାର କୌଣସି ଆଶା ନଥାଏ, ମୁଁ ଭଲକରି ବୁଝିଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଯିଏ ମଦ ଦୋକାନରେ ରହି ବି, ଦେବତାର ଅନ୍ତର ଘେନି ମଣିଷକୁ ନର୍କରୁ ଫେରାଇ ଆଣେ, ସେ ମଦ ଦୋକାନରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅତି ପବିତ୍ର । ସେ ନାରୀ, ସାମାନ୍ୟ ନାରୀ ନୁହେଁ—ଦେବୀ । ମୁଁ ତମକୁ ଦେଖିଲା ଦିନଠୁ ତୁମର ସରଳ ବ୍ୟବହାରରେ ମୁଁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ମୋର ଅନ୍ତରର କଷଟି ପଥରରେ ବହୁଥର ତୁମକୁ କଷି ଦେଖିଛି—ତମେ କଳଙ୍କହୀନ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେହି ଟେବୁଲ ପାଖରେ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ଟିକିଏ କ'ଣ ଭାବିଲା ଭଳି ଆଖି ପୋଛି ଦେଇ କହିଲା—ଦୁନିଆର କଷଟି ପଥରରେ ଯେ ଅପବିତ୍ର ସେ ପୁଣି ଆପଣଙ୍କ ଆଖିରେ ପବିତ୍ର ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତିକରେ କେତେ କ'ଣ ଭାବି ନିଜକୁ ବିଦ୍ରୁପ କଲାପରି ହସି ଦେଇ କହିଲା, ଆପଣ ମୋଟେ ମୋ କଥା ଭାବି ନାହାନ୍ତି । ସାରା ଦୁନିଆର ଲୋକଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରି ପଚାରି ଦେଖନ୍ତୁ, ମଦ ଦୋକାନରେ ମଦ ପରଶୁଥିବା ଗୋଟାଏ ଯୁବତୀ ପବିତ୍ର ହୋଇ ପାରେ କି ନାହିଁ; ତାହାହେଲେ ସମସ୍ତେ ଏକ ସ୍ୱରରେ ବିଦ୍ରୂପ କରି ହସି ଉଠିବେ । କହିବେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନର୍କର କୀଟ ପାଲଟି ଯାଇଛି । ସେ କେବେ ପବିତ୍ର ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । × ×

× ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଆଖି ଆଉଥରେ ଲୁହରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଆସିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଗୋଟାଏ ବେଦନାଭରା ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି କହିଲେ—କିଏ ଦୋଷୀ କିଏ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷୀ, ସେ କଥା ଅନ୍ତରେ ନଭାବିଲା ଲୋକର ମନ ଜାଣେ । ବାହାରର ସହସ୍ର ଲୋକ ସେ ସବୁ କଥା ଅନୁମାନ କରି କହିବେ ସିନା ! ଛୋଟ କଥାକୁ ବଡ଼ କହିବା ସେମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ । ବାହାରର ଲକ୍ଷ ସହସ୍ର ଲୋକଙ୍କ ଆଖି ଏଠି ନାହିଁ, ଏଠି ଅଛେ ତୁମେ ଆଉ ମୁଁ । ମୁଁ କହେଁ, ଜୀବନରେ ଯଦି ତୁମେ କିଛି ଭୁଲ କରିଥାଅ, ସେ ଭୁଲ୍ ମୋ ପାଖରେ ଭୁଲ୍ ନୁହେଁ—ତୁମେ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ଅତି ପବିତ୍ର, ତାହାହେଲେ ତୁମେ ମୋ କଥା ଉପରେ କି ଉତ୍ତର ଦେବ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନୀରବ ହୋଇ ନଖରେ ମାର୍ବଲ ପଥର ଉପରେ ଗାର ଟାଣିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଟିକିଏ ହସି ଦେଇ କହିଲେ—ମୁଁ ଆଜି ତୁମକୁ ବହୁତ କଷ୍ଟ ଦେଲିଣି—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ତୁମେ ମୋ କଥା ଦିନ ଦିନ

ଧର ଭାବ । ତୁମେ ଯାହାକୁ ସର୍ବନାଶର କରାଳ କବଳରୁ ଓଟାରି ଆଣି ଆନନ୍ଦ ପାଉଛ—ତାକୁ ସାଇତି ରଖିବା କଣ ତମର ଉଚିତ ନୁହେଁ !

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନୀରବ ରହିଥିଲେ ବି ତାର ଆଖିରୁ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଲୁହ ମାର୍‌ବୁଲ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଝର ପଡୁଥିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଚେୟାରରୁ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ । ତା ପରେ ପକେଟରେ ରଖିଥିବା ସୁନାମୁଦିଟି ବାହାର କରି ଟେବୁଲ ଉପରେ ଧୀରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଡାହାଣ ହାତଟିକୁ ଉଠାଇ ନେଇ ସେହି ମୁଦିଟିକୁ ତାର ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଉ ଦେଉ କହିଲେ—ମୋର ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସଞ୍ଚିତ ସ୍ନେହ, ଏହି ମୁଦି ଭିତରେ ଭରି ହୋଇ ରହିଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ...... ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସମସ୍ତ ଶରୀର ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ସ୍ନେହ ସ୍ପର୍ଶରେ ଶିହରୀ ଉଠିଲା । ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଉଦାସୀ ଭାବରେ ଥରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ, ପୁଣି ମୁହଁ ପୋତିଲା ତଳକୁ ।

ଅଞ୍ଜଳି ଦୋକାନରେ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଁ ହେଉଁ ଅନେକ ସମୟ ଧରି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୋଟାଏ ଟେବୁଲ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବାରୁ ତା ପାଖକୁ ଆସି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଆଖିରେ ଲୁହ, ହାତରେ ସୁନାମୁଦି ଦେଖି ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କହିଲା—ତ କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଛୁ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା ?

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଟେବୁଲ ଛାଡ଼ି ବାହାରିଗଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁହଁ ତୁଲାଇ ଚାହିଁ ରହିଲା—ତାଙ୍କର ଆଡେ ।

ରାତି ସାଢ଼େ ଦଶ । ଅଞ୍ଜଳିର କୁତୁହଳ ବଢ଼ି ଯାଇଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୋଟାଏ ଖର ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ପଛକୁ ମୁହଁ ଫେରାଇଲାକ୍ଷଣି ଅଞ୍ଜଳି ନିଜର ସାନ ଭଉଣୀ ପରି ତାର ହାତ ଧରି କହିଲା—ଆ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା, ଆମେ ଖାଇବାକୁ ଯିବା । ଲୋକ ଆସିବା କମି ଗଲେଣି, ଆଉ ଯିଏ ଆସିବେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟମାନେ ସମ୍ଭାଳି ନେବେ ଯେ ! ଆଜି ପହିଲା ହେଉଥିବାରୁ ଲୋକେ ବହୁତ ଠେଙ୍କାର ମଦ ପିଇଛନ୍ତି । ମାଲିକର ମନ ଆଜି ବଡ ଖୁସି—ନିଜେ ମଧ୍ୟ ପିଇ ପିଇ ମାତାଲ ଅବସ୍ଥାରେ ବେଳାବେଳି ଘରକୁ ଚାଲିଗଲାଣି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଟିକିଏ କଣ ଭାବି ଭାବି ଅଞ୍ଜଳି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଲା । ଦୁହେଁ ଖାଇ ବସିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେଦିନ ପେଟ ପୁରାଇ ଖାଇଲା କି ନ ଖାଇଲା, ସେ ନିଜେ ଜାଣି ନାହିଁ । ଥାଳି ପାଖରୁ ଉଠିଗଲାକ୍ଷଣି ଅଞ୍ଜଳି କହିଲା—ଜମାରୁ ତ ଖାଇଲୁ ନାହିଁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉଦାସୀ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ଆଜି କାହିଁକି ଜମାରୁ ଭୋକ ନାହିଁ. ଅଞ୍ଜଳି ! ମୁଁ କୋଠା ଛାତ ଉପରେ ଅଛି, ତୁ ଚଞ୍ଚଳ ଆସିବୁ, ବହୁତ କଥା ଅଛି ।

କୋଠା ଛାତ ଉପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସପ ଖଣ୍ଡେ ପାରି ବସି ପଡ଼ିଲା । ଉପରେ ଖଣ୍ଡି ଖଣ୍ଡିଆ ଭସାମେଘ ତଳେ ଚନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରାଣୀଉଚ୍ଛୁଳା ହସ । ପୁଣି ଶିର୍ ଶିର୍ ପବନ, ଦେହରେ ପ୍ରେମପୁଲକ ଜନ୍ମାଇ ବହି ଯାଉଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମନ ଆଜି ଚହଲି ଯାଉଛି । କେତେଦିନରୁ ସମାଜ ଦାଉରେ ମଉଳି ଯାଇଥିବା ତାର ଅନ୍ତରର ପେମ ଅଙ୍କୁର

ଆଜି ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ତାଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶରେ ଆଷାଢ଼ର ବର୍ଷା ପାଇ କୋମଳ ପତ୍ର ପୁଷ୍ପ ଧରି ଅନ୍ୟ ଏକ ଜୀବନ୍ତ ବୃକ୍ଷରେ ମାଡ଼ିବାକୁ ଚାହେଁ—ମୂଳରୁ ଅଗ ଯାଏ । ରକ୍ତରେ ବିଜୁଳିର ଚମକ ।

ଅଞ୍ଜଳି କେତେବେଳେ ଯେ ଗୋଡ଼ ଟିପି ଟିପି ତା ପାଖରେ ଆସି ବସିଲାଣି, ସେକଥା ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଜଣା ନାହିଁ । ସେ ଚାହିଁଛି ଅନନ୍ତ ଆକାଶ ଆଡ଼େ । ଅଞ୍ଜଳି, ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ହଲାଇ ଦେଇ ହସି ହସି ହୋଇ କହିଲା—ମୁଁ ତ କିଛି ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା ! କ'ଣ ତୁ ଏତେ ଭାବୁଛୁ । ସତ କହ, ସେ ବାବୁଟି କିଏ । ଭାରି ଶାନ୍ତଶିଷ୍ଟ ଭଲ ବାବୁଟିଏ । କାହିଁକି ସେ ଆସୁଛନ୍ତି ଏହି ନର୍କପୁରୀକୁ ! ମୁଁ ବି ବେଳେ ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମନ ମୋର ଗୋଳେଇ ଘାଣ୍ଟି ହୁଏ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କିଛି କହିବା ଆଗରୁ ଅଞ୍ଜଳି ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲା—ଶୁଣିବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା, ଠିକ୍ ଇମିତି ଏକ ବାବୁ ଦି'ମାସ ତଳେ ପ୍ରଥମ ହୋଇ ମଦ ପିଇବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଶାନ୍ତ ସରଳ ସ୍ୱଭାବ ଠିକ୍ ଇମିତି ଥିଲା । ମୁଁ ବରାବର ତାଙ୍କୁ ମଦ ପରଶୁଥିଲି । ଦିନେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ମଦ ବଢ଼ାଇ ଦେଉଁ ଦେଉଁ ସେ କମିତକା ଥରିଲା ଗଳାରେ ମୋ ମୁହଁ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଲହ ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ କହିଲେ —ଜାଣି ଜାଣି ମଦ ପିଇ ଜୀବନକୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦେବାକୁ ମୋର ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ ଅଞ୍ଜଳି ! ଜୀବନକୁ ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ନ କଟାଇ ତିଳ ତିଳ କରି ଦୁଃଖ ଅଶାନ୍ତିରେ ମାରିଦେବା ମସ୍ତ ବଡ଼ ଭୁଲ । ମଦ ଦୋକାନରେ କ'ଣ ତୁମେ ଶାନ୍ତିରେ ଅଛ ଅଞ୍ଜଳି ? ଯଦି ମୁଁ ତୁମକୁ ପାଆନ୍ତି, ତାହାହେଲେ······ନଷ୍ଟ ହେଉଥିବା ବାଟରୁ ଫେରନ୍ତି । ସ୍ୱପ୍ନରେ ମୋ ଜୀବନ କଟି ଯାଆନ୍ତା । ସତ କହୁଛି ଅଞ୍ଜଳି, କାହିଁକି କେଜାଣି ମୁଁ ତୁମକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଏ ।

ସେଠି କହୁଛନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା, ତାଙ୍କ କଥାରେ ମନଟା କାହିଁକି କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ପୁଣି ଭାବିଲା, ମଦ ଦୋକାନକୁ ଆସୁଥିବା ଜଣେ ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ଏକଥା କେଉଁ ଠିକ୍ ! ଭାବିଲା, ସେ ବୋଧହୁଏ ମୋତେ ଭୁଲାଇବା ପାଇଁ ସେମିତି କହୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ କିଛି ନ କହି ମୁହଁ ବୁଲାଇ ସେଠୁ ଫେରି ଆସିଲି । ସେହିଦିନଠୁଁ ସେହି ବାବୁଟି ମୋତେ ଦିନେ ଦେଖିଲେ କିଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ । ମନ ଇଚ୍ଛା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ହାତରୁ ମଦ ପିଇ ଚାଲିଯା'ନ୍ତି । ଏଇ କେଇଦିନ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ସେହି ସୁନ୍ଦର ଚେହେରା କିମିତି ଖରାପ ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ଦି'ଟା ମାସରେ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଚିହ୍ନି ହେଉ ନାହିଁ । ସେମିତି ତୋ ବାବୁଟି ତୋତେ ଯ କ'ଣ କହୁଥିଲେ କି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆପା ? ଅଞ୍ଜଳି ବଡ଼ ଆଗ୍ରହରେ ପଚାରିଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ମାରି କହିଲା---ହଁ ଲୋ, ଠିକ୍ ଅଞ୍ଜଳି ସେମିତି । କିନ୍ତୁ ତୁ ବଡ଼ ଭୁଲ୍ କରୁଛୁ ଅଞ୍ଜଳି । ତୁ ମତେ ଯଦି ଏଇକଥା ଆଗରୁ କହିଥାନ୍ତୁ, ତାହାହେଲେ ତୁ ଯେଉଁ ବାବୁଟି କଥା କହୁଛୁ, ତାଙ୍କର ରୂପ ଆଜି ଇମିତି ଖରାପ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ଏଠିକୁ ମଦ ପିଇବାକୁ ଆସୁଥିବା ଲୋକେ ସମସ୍ତେ ଖରାପ ନୁହନ୍ତି କି ସମସ୍ତେ ମଧ୍ୟ ଏଠିକୁ ଖୁସିରେ ମଦ ପିଇବାକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନେକ ଏଠିକୁ ଆସନ୍ତି ନିଜର ଅଶାନ୍ତିକୁ ମଦ ପିଇ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ । ଆମର ସମାଜ କେବଳ ନାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବିଷ ବଳିତା ଜଳାଏ ନାହିଁ, ପୁରୁଷ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଜଳାଏ । ସ୍ତ୍ରୀର ଉପାୟ ନଥିବାରୁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବେଶ୍ୟା ଘରେ ଆଶ୍ରା ନିଏ, ଆଉ ପୁରୁଷ ବାହାର ଦୁନିଆରେ ମଝି ମକଚି ଚାଲିବାର ଶକ୍ତି ତାର ଥିବାରୁ ସେ ମଲା ମଣିଷ ଭଳି ଦୁନିଆରେ ବଞ୍ଚି ରହେ । ସେ ବାବୁଟି ସେଦିନ ଯାହା

ତୋତେ କହୁଥିଲେ, ସେ ତାଙ୍କ ମନର ନିଗୂଢ଼ ସତ କଥା ! ତୁ ଯଦି ତାଙ୍କ କଥାରେ ରାଜି ହୋଇଥାନ୍ତୁ, ତାହାହେଲେ ଏ ମଦ ଦୋକା-ନରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ି ନଥାନ୍ତା । ତୁମେ ଦୁହେଁ ଆକାଶର ପକ୍ଷୀ ପରି ଏହି ଦୁନିଆ ଭିତରେ ସୁଖ ଶାନ୍ତିର ସଂସାର ଗଢ଼ିଥାନ୍ତ । ଏହିକ୍ଷଣି କ’ଣ ଅଞ୍ଜଳି ତୁ ତାଙ୍କୁ ବାଟକୁ ଫେରାଇ ଆଣି ପାରିବୁ ନାହିଁ ?

ଅଞ୍ଜଳି ନିଜର ଭୁଲ୍ ପାଇଁ ସତେ ଯେପରି କେତେ କ’ଣ ଭାବୁଥିଲା । ଟିକିଏ ଗୁମ୍ ମାରି କହିଲା—ଚେଷ୍ଟା କରିବି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା ! ଅଞ୍ଜଳି ଗୋଟାଏ ଖର ନିଶ୍ୱାସ ମାରି ଭାସି ଯାଉଥିବା ବାଦଲ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଲା ।

ଦୁହେଁ ନୀରବ

କେତେବେଳକେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କମିତକା ଥରିଲା ଗଳାରେ ଡାକିଲା;

—କ’ଣ କହ ଅପା, ଅଞ୍ଜଳି ନରମ ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମଦୁଃଖରେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ଅଞ୍ଜଳିର ପାପୁଲିଟିକୁ ନିଜ ହାତ ଭିତରେ ରଖି କହିଲା—ମୁଁ କେବଳ ମୋ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ପାଇଁ ଭାବୁନାହିଁ କି, ତୋ ସୁଖ ଶାନ୍ତି କଥା ଭାବୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଭାବୁଛି, ଆମର ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା । ଆଜି ସିନା ଆମର ବୟସ ଅଛି, ରୂପ ଅଛି, ସେଥିପାଇଁ ନ ଚାହିଁଲ ଲୋକ ଚାହିଁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ବୟସ କ’ଣ ସବୁଦିନେ ଅମର ଅଭ ଥିବ ! ବାସିଫୁଲ ପରି କୁଆଡ଼େ ମଉଳି ଯିବ । ଆମକୁ ଯିଏ ଆଜି ସୁନ୍ଦରୀ କହୁଛି, ଆମକୁ ଚାହିଁ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମଣୁଛି, ସେହି ପୁଣି କାଲି ଘୃଣାରେ ନାକ ଟେକିବ—ଆଉ

ଆଖିରେ ଥରେ ଚାହିଁବ ନାହିଁ । ସେତେବେଳକୁ ମାଲିକର ଆଜିକା ପରି ଆଦର ସ୍ନେହ ଆଉ ନଥିବ, ହୁଏ ତ କେଉଁଦିନ ବେକରେ ଧକା ଦେଇ ଏଠୁ ବିଦାୟ କରିଦେବ । ସେତେବେଳକୁ ଆମର ଆଉ କି ଉପାୟ ଥିବ—ଅଞ୍ଜଳି ! ଆମକୁ ଆଜିଠୁ ସେ କଥା ଭାବିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମର ଭବିଷ୍ୟତ ଅନ୍ଧକାର । ଆମକୁ ଆଜିହିଁ ସେହି ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଆଲୁଅ ଜାଳିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ହେବ । ମରିଯିବା ତ ସହଜ କଥା ଅଞ୍ଜଳି କିନ୍ତୁ ସେ ମରିବା କଥା କାହିଁକି ମୁଁ ମନରେ ଆଣେ ନାହିଁ । ସମାଜ ଜାଣି ଜାଣି ଆମ ଜୀବନରେ କଳା ପରଦା ଟାଣି ଦେଇଛନ୍ତି ବୋଲି—ଆମେ ତାରି ଭିତରେ ରହି ସଢ଼ିଯିବା କାହିଁକି ? ସେହି ପରଦା ଟେକି ଆମର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଜୀବନ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କରିବା, କ'ଣ ଭଲ କଥା ନୁହେଁ ?

ଅଞ୍ଜଳି ମନ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଶୁଣି ଶୁଣି କହିଲା —ଠିକ୍ କଥା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା ! ସମାଜ ଥରେ ଆମକୁ ତଳକୁ ଖସାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ବୋଲି ସେଇକଥାକୁ ମନ ଭିତରେ ଡରି ଡରି ଆମେ ତଳକୁ ତଳକୁ ଖସି-ଯିବା କାହିଁକି ! ଆମର କ'ଣ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ ? ଅଞ୍ଜଳିର ଗଳା ସ୍ୱର ଦୃଢ଼ ହୋଇ ଆସିଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଅଞ୍ଜଳିର ଦୃଢ଼ତା ଦେଖି ଟିକିଏ ହସିଦେଇ କହିଲା ଆମ ହାତରେ ସବୁ ଅଛି, କରି ପାରିଲେ ହେଲା । ତୁ ଅଞ୍ଜଳି, କାଲିଠାରୁ ଯେଉଁ ବାବୁଟି ତୋତେ ଏତେ କଥା କହୁଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ମଦ ଛଡ଼ାଇ ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କର । ମୋତେ ବି କାଲି ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦେବୁ — ମୁଁ ତୋ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ମୋତେ ଯେଉଁ ବାବୁ ଏ ମୁଦିଟି ସ୍ନେହରେ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇଛନ୍ତି, ମୁଁ ତାଙ୍କର ମଦ ଖାଇବା ଅଭ୍ୟାସ ଛଡ଼ାଇ ଦେଇଛି ।

ଅଞ୍ଜଳି ଆନନ୍ଦରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ହାତ ଧରି ପକାଇ କହିଲା —ସତ କହୁଛୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା, ତୋର ପାଇଁ ମୁଁ କେବଳ ଏଠି ବଞ୍ଚି ରହିଛି, ନୋହିଲେ ଏହି ମଦ ଦୋକାନରେ କଣ କାମ କରିଥାନ୍ତି ! ମୁଁ ମରିଯାଇଥାନ୍ତି କେଉଁଦିନୁ । ସତ କହ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା, ଆମକୁ ଏହି ନର୍କପୁରୀରେ ଛାଡ଼ି, ତ ସେହି ବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଚାଲିଗଲୁ ନାହିଁ ତ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଟିକିଏ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କଥା ତୋକି ତୋକି କହିଲା, ମୁଁ ସେସବୁ ବିଷୟରେ କିଛି ଭାବିନାହିଁ ଅଞ୍ଜଳି ! ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲି ଦିନଠୁଁ କାହିଁକି କେଜାଣି ତାଙ୍କରି ଆଡ଼କୁ ମନ ଢଳି ପଡ଼ିଥିଲା, ସେହି ଦିନଠୁଁ ମୋ ଅଜାଣତରେ ମୁଁ ସେପରି ତାଙ୍କରି ମଙ୍ଗଳ କାମନା କରୁଥିଲି । ତାରି ଫଳରେ ସେ ମଦ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ମଦ ଛାଡ଼ିଦେଇ କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି —ଜାଣୁ ଅଞ୍ଜଳି ! ସେ ମୋତେ କହୁଛନ୍ତି, "ଯଦି ତୁମେ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ମୋତେ ମରଣ ମୁହଁରୁ ଟାଣି ଆଣିଛ —ତାହାହେଲେ ମୋର ସାରା ଜୀବନ ତୁମକୁ ଆଦରି ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ନଚେତ୍ ମୁଁ ଏଠିକୁ ଆଉ ଆସିବି ନାହିଁ । ନିଜର ଅଶାନ୍ତିକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଏହି ବିରାଟ ସହରରେ ମଦ ଦୋକାନର ଅଭାବ ନାହିଁ ।"

ଅଞ୍ଜଳି ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଶୁଣି ଶୁଣି କହିଲା —ଠିକ୍ କଥା କହୁଛନ୍ତି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କ'ଣ ଭାବିଲା ପରି ଟିକିଏ ରହି କହିଲା —ଏ କଥା ଅଞ୍ଜଳି ତୁ କାହା ଆଗରେ କହିବୁ ନାହିଁ । ଯଦି କଥା ଜଣାପଡ଼େ, ତାହାହେଲେ ସବୁ କଥା ଭଣ୍ଡୁର ହୋଇଯିବ । ମଦଭଟି ମାଲିକଟାତ କେମିତି ଲୋକ ଜାଣୁ, ଦିନ ଦି'ପହରରେ ଗୋଇଠା ମାରି ଏଠୁ ବାହାର କରିଦେବ । ମୁଁ ଯଦି କିଛି ଠିକ୍ କରେ, ତାହାହେଲେ

ଏଠୁ ପଳେଇଯିବା ପାଇଁ ଠିକ୍ କରିବ ନାହିଁ । ମୋର ନୁହେଁ କି ତୋର ନୁହେଁ —ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ କରୁଛୁ କରିବ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୁହଁ ରହିଲା ଆକାଶ ଆଡ଼େ ।

ଅଞ୍ଜଳି, ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଆହୁରି ଟିକିଏ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ କହିଲା, ମୁଁ ଏକଥା କାହିଁକି କାହା ଆଗରେ କହିବି । କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା, ମୁଁ ବଡ଼ ଭୁଲ କରିଛି —ନୁହେଁ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଟିକିଏ ହସିଦେଇ କହିଲା —ଏତେ କଥା ଭିତରେ ତୁ ବି ସେହି ବାବୁଟି କଥା ଭାବୁଛୁ—ନୁହେଁ । ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ ଏଇ କେଇଟା ଦିନ ଭିତରେ । ରାତି ଅନେକ ହେଲାଣି, ଏଥର ଶୋଇବା ଚାଲ ।

\+ \+ \+ \+

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ କଥା ଭାବି ଭାବି ଆଖିକୁ ଟିକିଏ ଛାଇ ନିଦ ଆସିଛି କି ନାହିଁ, ସପନ ଦେଖିଲା —ରମାକାନ୍ତବାବୁ ତା ବାଁ ହାତଟିକୁ ନିଜ ହାତ ଭିତରେ ରଖି ହସ ହସ ହୋଇ କହୁଛନ୍ତି —"ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ତୁମକୁ ପାଇ ମୋର ନୂଆ ଦୁନିଆ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଏଠି ଆଉ ଗୋଟାଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ରହିବା ଦରକାର ନାହିଁ, ମୋର ହାତ ଧରି ଚାଲିଆସ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ଦେଖ, ଆମର ଯିବା ବାଟରେ କିମିତି ସୁନାପଦ୍ମ ଫୁଟି ଉଠିଲାଣି —ଆସ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସ ?

ସେ ସତକୁ ସତ ଆନନ୍ଦରେ ବିଭୋର ହୋଇ ତାଙ୍କର ହାତ ଧରି ଚାଲିଛି ଆଗକୁ । ଇମିତି କେତେ ବାଟ ଗଲେ କେଜାଣି, ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ନିଦାନ୍ତାଲ କୋଠା ପଡ଼ିଲା । ରମାକାନ୍ତ-ବାବୁ ହସି ହସି ତାର ହାତଧରି ଉପର ମହଲାକୁ ନେଇଗଲେ ।

ସେହି କୋଠରୀଟିକୁ ଦେଖି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲା । କି ସୁନ୍ଦର ସାଜସଜା । କାନ୍ଥଯାକ କେତେ ଜାତିକା ଛବି । ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଗଦି ଚେୟାର ପଡ଼ିଛି । ଟେବୁଲ ଉପରେ ଫୁଲଦାନୀ । ମଝିରେ ଅତି ଦାମିକା ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ପଲଙ୍କ । ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବହଳ ତୁଳା ଗଦି । ତା' ଉପରେ ନୀଳ ଜରିଧଡ଼ିଆ ଚଦର, ତକିଆ । ନୀଳ ବିଜୁଳି ଆଲୁଅରେ ସେହି କୋଠରୀଟି ଝଲସି ଉଠିଛି । କୋଠରୀ ଭିତରୁ ଧୀର ପବନରେ ଅତର ବାସନା ଭାସି ଆସୁଛି ।

ତା'ପରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ପ୍ରାଣ ଉଚ୍ଛୁଳା ଆନନ୍ଦରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଟାଣି ଟାଣି ନେଇ ସେହି ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସାଇ ଦେଲେ । ତା'ପରେ ଗୋଟିଏ ସୁଟ୍‌କେଶ ଫିଟାଇ ତା' ଭିତରୁ ସୁନାହାରଟିଏ କାଢ଼ି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବେକରେ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ । ସୁନା କାଚ, ସୁନା ଦୁଲ ନିଜ ହାତରେ ତାକୁ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇ, ଗୋଟିଏ ଦାମିକା ସୁନେଲି ଜରିଧଡ଼ିଆ ନୀଳଶାଢ଼ୀ ହସ ହସ ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲେ —ପିନ୍ଧ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ସେ ଖଣ୍ଡିକ ନେଇ ମନର ଅଫୁରନ୍ତ ଆନନ୍ଦରେ ପିନ୍ଧିଲା । ତା'ପରେ ରମାକାନ୍ତ-ବାବୁ ଦବଦବ ହସ ହୋଇ ତାର ହାତ ଧରି ଟାଣିଲେ —ଆସ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ତୁମେ କିମିତି ସୁନ୍ଦର ଦେଖା ଯାଉଛ —ଏ ଅଇନା ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦେଖିବ !

ସେତେବେଳକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସୁଖି ମନଟା ଆନନ୍ଦରେ ମୁହଁ ଉଲୁସା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ତାକୁ ଅଇନା ଆଗରେ ଠିଆ କରାଇ, ନିଜେ ତାର ଦେହକୁ ଲାଗି ପଛପଟରେ ଠିଆ ହୋଇ, ଲକ୍ଷ୍ମୀର କାନ ପାଖରେ ମୁହଁ ଲଗାଇ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲେ

ଦେଖିଲ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଆଜି ତୁମେ କେଡେ ସୁନ୍ଦର ଦେଖା ଯାଉଛ ? ତୁମକୁ ମାର୍ଦ୍ଦି ଦେବା ଅନାର ଆଜି ମହକି ଉଠୁଛି ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ପ୍ରଶଂସାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କମ୍ପିତ ଅଧରରେ ମଧୁ-ବୋଳା ହସ ଆଙ୍କି ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ଚାହିଁ ରହିଛି । ତା' ପରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଆସ୍ତେ ନିଜ ବକ୍ଷ ଉପରକୁ ତାଙ୍କୁ ଆଦରରେ ଆଉ-ଜାଇ ଆଣି ତାର ମଧୁଭରା ଗୋଲାପି ଅଧରରେ ଦେଲେ (ଗାଢ ପ୍ରୀତିଭରା ଚୁମ୍ବନ) । ଦୁହିଁଙ୍କର ଛାତି ଉଠୁଥିଲା ପଡୁଥିଲା—ଆଖି ଦୁଇଟି ପରସ୍ପରକୁ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଉପଭୋଗ କରିବାର ସ୍ୱପ୍ନରେ ଅର୍ଦ୍ଧ ମୁକୁଳିତ ।

ହଠାତ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚମକି ଉଠି ବସିଲା । ଛାତି ଭିତର ଦପ୍ ଦପ୍ । ମନ ଭିତରେ ଉପଭୋଗର ସ୍ୱାଦ ଭରି ହୋଇ ରହିଛି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୋଟାଏ ଖିଆଲରେ ଲଣ୍ଠନ ଆଲୁଅ ମାରି ଘରର ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା—ସବୁ ଠିକ ଅଛି । ସେହି ମଦ ଦୋକାନ, ସେହି ଖଟିଆ । ନିଜକୁ ଚାହିଁଲା—ସେହି ସାଧା ଲୁଗା, ହାତରେ ସେହି ରୁପା ଚୁଡ଼ି ହ'ପଟ । ତେବେ ସେ କଣ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲା ! ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତା' ଅନ୍ତର ହାହୁତାଶରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ଗୋଟାଏ ଖର ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ବସି ରହିଲା ଅନେକ ଖଣ । ତା' ଭାଗ୍ୟରେ ପୁଣି ଏତେ ବଡ଼ ସୁଖ କଣ ସମ୍ଭବ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅନ୍ତରରେ ଗର ଭାବନା ଧରି ଆଲୁଅ ଲିଭାଇ ପୁଣି ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିଲା ।

× × ×

ତହିଁ ଆର ଦିନ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଅଫିସରେ କାମ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଛେ ପଛେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତର ଲାଗି ରହିଥିଲା । ସେ ଥରକ

ଥର ଅଫିସ ଘଣ୍ଟାକୁ ଗୃହ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ସମୟକୁ ଉଦ୍‌ବେଗରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଗଲା ଦେଢ଼ବର୍ଷ ହେଲା ତାଙ୍କ ବିବାହିତ ଜୀବନରେ ଖାପଛଡ଼ା ହେଲା ଦିନଠୁଁ ଅନ୍ତର ତାଙ୍କର ମରୁଭୂମିରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେହି ମରୁଭୂମିରେ ଶ୍ୟାମଳ ଦୁର୍ବାଦଳ କଅଁଳି ଉଠିଛି । ନୂଆ ନୂଆ ଫୁଲ ଗଛରେ କଢ଼ ଧରିଲାଣି, ସତେ ଯେପରି କାଲି ସକାଳୁ ଫୁଟି ତାଙ୍କ ଜୀବନକୁ ସୌରଭମୟ କରିଦେବ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଗୁହା ନବାଙ୍କୁ ଅଫିସରୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ବସାରେ ଜଳଖିଆ ଟିକିଏ ଖାଇ, ଖଣ୍ଡେ ସିଗାରେଟ ଲଗାଇ, ତାଙ୍କର ଶୋଇବା କୋଠରୀରେ ପଡ଼ିଥିବା ଖଣ୍ଡେ ଆରାମ ଚେୟାରରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ମନ ତାଙ୍କର ଆଜି ବଡ଼ ଚଞ୍ଚଳ । ସିଗାରେଟ ଧୂଆଁ ଉପରକୁ ଘୂରି ଘୂରି, ସେହି କୋଠରୀରେ ମାସ ମାସ ଧରି ଅଯତ୍ନ ଭାବରେ ରହିଥିବା ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆଖି ପଡ଼ିଲାକ୍ଷଣି ସେଗୁଡ଼ିକ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ସଜାଇ ରଖିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ମନରେ ପୁଣି ମୋହ ଜାଗି ଉଠିଲା । ମନକୁ ମନ ଭାବିଗଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏ ଘରକୁ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି କ'ଣ କହିବ ! ଗୋଟାଏ ଖିଆଲରେ ଡାକିଲେ—ଦିନା ? ଦିନା କିରେ ?

ଦିନା ତଳେ ମହଲାରୁ ଧଇଁ ସଇଁ ହୋଇ ସିଡ଼ି ଉପର ଦେଇ ଦୌଡ଼ି ଆସି କହିଲା---କ'ଣ ଆଜ୍ଞା ?

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସବୁଦିନ ପରି ତା' ଉପରେ ନ ଚିଡ଼ି ଖୁସି ମନରେ କହିଲେ---ଦେଖିଲୁ, ଏ ଘରର ଜିନିଷପତ୍ର କିପରି ଅଯତ୍ନ ଭାବରେ ପଡ଼ିଛି, ଯିଏ ଦେଖିବ କ'ଣ କହିବ ! ସେଗୁଡ଼ିକ ସଜାଡ଼ି ରଖି ଦେ । ଏହା କହୁ କହୁ ସେ ନିଜେ ଆସି ମଧ୍ୟ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଫୁଲଦାନୀ ଇତ୍ୟାଦି ସଜାଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଗଲେ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କର ହଠାତ୍ ଏପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖି ଧନା ବିସ୍ମିତ ହୋଇଗଲା । ବାବୁ ଆଜି ତା' ଉପରେ ନ ଚିଡ଼ି କଅଁଳେଇ କଥା କହି ଥିବାରୁ ସେ ସ୍ୱର୍ଗସୁଖ ପାଇଲା ପରି ଜିନିଷପତ୍ର ସଜାଡ଼ୁ ସଜାଡ଼ୁ କହିଲା—ଆପଣ ଆଜ୍ଞା ବସନ୍ତୁ, ମୁଁ ସବୁ ସଜାଇ ଦେଉଛି ଯେ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ନିଜ ଆରାମ ଚେୟାରକୁ ଫେରି ଆସୁ ଆସୁ କହିଲେ—ଦେଖ୍ ଧନା, ଯଦି ଏ ଘର ଭଲ ଭାବରେ ସଜାଇ ଦେବୁ, ତାହାହେଲେ ଦୁଇଟଙ୍କା ବକସିସ ମିଳିବ । ଧନା ଅବାକ୍ ହୋଇ ଅନେକ ଭାବିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସିଗାରେଟ ଧୂଆଁ ବନ୍ଦ କରି ଘଡ଼ି ଘଡ଼ି ହାତ ଘଡ଼ିଟାକୁ ଅନାଇଁ ଦେଲେ---ଆଠଟା ବାଜୁଛି, ଆଉ ଅଧଘଣ୍ଟା ଡେରିକରି ଗଲେ ଭଲ ହେବ । ସିଗାରେଟ ଧୂଆଁ ଲୀଳାୟିତ ଭଙ୍ଗିରେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଘୂରି ଘୂରି ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଉଥିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଭାବି ଯାଉଥିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଗୋରା ତକ-ତକ ଦେହକୁ, ନୀଳଶାଢୀ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯିବ । ତା'ପାଇଁ ସୁନା କାଚ, ସୁନା ହାର, ସୁନାର ଦୁଲ୍ ବି ଦରକାର । ଏସବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏଠିକୁ ଆସିବା ଆଗରୁ ଗଢ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁଦିନ ତାର ସୁନାପାଦ ଏଇ ଦୁଆରବନ୍ଧ ଡେଇଁ ଏପାଖରେ ପଡ଼ିବ---ସେଦିନ ଯେ ତାଙ୍କର କି ଆନନ୍ଦ ହେବ ·· ··· । ତେଣିକି ସେ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ କିଛି ଭାବି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ସେହିଦିନ ତାକୁ ସେ ନିଜ ହାତରେ ସୁନାଚୁଡ଼ି, କାନରେ ଦୁଲ୍ ପିନ୍ଧାଇ ଦେବେ····· । ତା' ପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟି ଉଠିବ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଆଉ ଭାବି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଗଲା—ଲକ୍ଷ୍ମୀର ରୂପ ଲାବଣ୍ୟଭରା ଶାନ୍ତ ସରଳ ମୁହଁଟି ।

ରାତି ଆଠଟା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସାଜସଜ୍ଜା ହୋଇଥିବା ନିଜର କୋଠରୀଟିକୁ ଆଉ ଥରେ ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ଖୁସି ମନରେ ଚେୟାରରୁ ଉଠିପଡ଼ି ଡାକିଲେ—ଦିନା କିରେ !

ଦିନା ତଳ ମହଲାରୁ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇଁ କହିଲା—କ'ଣ ଆଜ୍ଞା ?

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଗୋଡ଼ରେ ଜୋତା ପୂରାଉ ପୂରାଉ କହିଲେ ମୋର ଆସୁ ଆସୁ ରାତି ଏଗାରଟା ହେବ । ଏ ଗୁରଟା ଟଙ୍କା ନେଇ ଯା, ବଜାରରୁ ଭଲ ମାଛ କିଣି ଆଣିବୁ—ବୁଝିଲୁ ?

ଦିନା କହିଲା—ହଉ ଆଜ୍ଞା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସାଇକେଲ ଧରି ବାହାରକୁ ବାହାରିଲେ । ଦିନା ଟଙ୍କା ଗୁଟିକଟି ହାତରେ ଧରି, ନିଜକୁ ନିଜେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଭାବିଲା—କଥା କ'ଣ ! ବାବୁଙ୍କ ମନ କାହିଁକି ଏଇ ଦୁଇ ଦିନ ହେଲା ଏତେ ଖୁସି । ଘରୁ ରାଗି ଚାଲି ଆସିବା ଦିନଠୁଁ ଦିନେ ହେଲେ ତ ଖାଇବା ପାଇଁ କିଛି ବରାଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କେବଳ ଟଙ୍କା କେଇଟା ପକାଇ ଦେଇ ଚାଲି ଯାନ୍ତି ଆଉ ଆଜି ଘର ସଜାସଜି, ମାଛ ପାଇଁ ପୁଣି ବରାଦ ! ବାବୁ କଣ କେଉଁଠୁ, ତାହାହେଲେ ତାଙ୍କ ମନ ମୁତାବକ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀ ସଜାଳି କରୁଛନ୍ତି ନା କ'ଣ ! ଆସନ୍ତୁ, ଭଲ ହେବ । ବାବୁ ମୋର ଖୁବ୍ ଭଲ ମଣିଷ । ବାହା ହୋଇ ବି ଟିକିଏ ଶାନ୍ତି ପାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦିନା ଇମିତି କେତେ କ'ଣ ଭାବି ଭାବି କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ବଜାରକୁ ବାହାରି ଗଲା ।

✓ × +

ମଦ ଦୋକାନରେ ପହିଲି ପରେ ଛଅ ସାତଦିନ ଯାଏ ଖୁବ୍ ଭିଡ଼ । ମାସପାକ ଖଟି ଖଟି, ରକ୍ତ, ଝାଳ ଦେଇ ରୋଜଗାର କରିଥିବା

ଝେଙ୍କାତିଙ୍କ ମଦ ଦୋକାନରେ ମାଲ୍ ଗୋଡ଼ାଇଲେ ଅଳାଡ଼ି ଦେବାରେ ମଦାଡି ମାନଙ୍କର ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦ । କାହା ଘରେ ଦେକ ଉପାସରେ ହୁଏତ ପାଞ୍ଚ ପରାଣୀ ସଡୁଥିବେ—କାହା ଘରେ ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀ ମଦାଡି ସ୍ୱାମୀର ବ୍ୟବହାର ହାତରେ ନାଲିସୁତା ବାନ୍ଧି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଢାଳୁଥିବ ଆଉ ଏଠେ ସ୍ୱାମୀ; ନିଜର ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀର ମୁଖଦର୍ଶନର ସୁଖ ଶାନ୍ତି ପାଇଲା ପରି, ସ୍ୱଚ୍ଛ କାଚ ଗ୍ଲାସରେ ଢଳଢ଼ଳ ହେଉଥିବା ଦୁନିଆର ଅତି ଅଠବିନ, ବିଷ ଭଳି ମଦ ପିଇ କ୍ଷଣିକ ସ୍ୱପ୍ନ ସୁଖରେ ଆତ୍ମହରା ହେଉଥିବ । ଶିକ୍ଷା , ସଂସ୍କୃତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୁଦ୍ଧି, ଗାନ୍ଧି ଭାରତରେ ମଣିଷକୁ ଉନ୍ମତ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଏଭଳି ଅନୁଷ୍ଠାନ ସବୁ ପୁଣି ଆଗ୍ରହରେ ବଞ୍ଚେଇ ରଖା ହୋଇଛି ।

ସେ ଦିନ ଅଞ୍ଜଳି, ସର୍ବନାଶ ପଥରେ ଦୌଡ଼ୁଥିବା ସେହି ବାବୁଟିଙ୍କୁ କପର ବାଟକୁ ଆଣିବ, ସେହି କଥା ଭାବି ଭାବି ମଦ ପରଶୁ ପରଶୁ ସେହି ବାବୁଟି ଆସି ଏକ ପାଖିଆ ଏକ ଚେୟାରରେ ବସିଲେ । ଏଇ କେଇଦିନ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ଚେହେରା କପରି ଶ୍ରୀହୀନ ହୋଇ ଗଲଣି । ଚିକଣ ବାଳ ଗୁଡ଼ିକ ଅଯତ୍ନ ହେତୁ କପରି ରୁକ୍ଷ ହୋଇ ଯାଇଛି । ସାରା ମୁହଁଟିରେ ଖେଳିଯାଇଛି ବିଷାଦର ମଳିନ ଛାୟା । ସତେ ଯେପରି ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ସରସତା କିଏ ଆଜି ମରି ଗଲଣି ।

ସେ ବାବୁଟି ଚେୟାରରେ ବସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ କିଏ ମଦ ପରଶିବାକୁ ଯିବା ଆଗରୁ ଅଞ୍ଜଳି ମଦ ଗ୍ଲାସଟି ଧରି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥୋଇ ଦେଲା । ପ୍ରଥମେ ଯେପରି କେତେ ଆଗ୍ରହରେ ଅଞ୍ଜଳି ଆଡେ ଅଶାନ୍ତି ଆଖି ଯୋଡ଼ିକରେ ଚାହିଁ କେତେ କଥା କହୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେ ସବୁ କଥା ନାହିଁ । ଅଞ୍ଜଳି ତାଙ୍କ

ଆଗରେ ଆସି ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ସେ, ନିର୍ଲିପ୍ତ ଭାବରେ ମଦ ଗ୍ଲାସଟି ତା' ହାତରୁ ନେଇ ପିଇଲେ । ଅନ୍ୟ ଏକ ଗ୍ଲାସ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେବା ଆଗରୁ ଅଞ୍ଜଳି ମିନତିଭରା ସ୍ୱରରେ କହିଲା---ମୋତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ଆପଣ ! ମୋର ଭୁଲ୍, ମୁଁ ଏବେ ଭଲ କରି ବୁଝି ପାରୁଛି । ଅଞ୍ଜଳି ଉତ୍ତର ପାଇବା ଆଶାରେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଉତ୍ସୁକ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଲା ।

ସେହି ବାବୁଟି କିଛି ସମୟ ନୀରବ ରହି ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ଅଞ୍ଜଳି ଆଡେ ଅନାଇ ଥରିଲା ଗଳାରେ କହିଲେ, ଏସବୁ କଥା ମୁଁ ମନରୁ ଏକାବେଳକେ ପାଶୋରି ଦେଲିଣି ଅଞ୍ଜଳି ! ପ୍ରଥମ କରି ମୋ ମନକଥା ତମକୁ ସେଦିନ କହିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ତୁମେ ସେକଥାକୁ କାନ ଦେଲ ନାହିଁ । ମୁଁ ସେହିଦିନଠୁ ବୁଝିଲି---ମୋର ଏ ଜୀବନରେ ଆଉ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ନିଜକୁ ସର୍ବନାଶ ପଥରେ ଅନେକ ଦୂର ଆଗେଇ ନେଇ ଯାଇଛି । ହୁଏତ ଦିନେ ସର୍ବନାଶର ଶେଷ ସୀମା, ମୃତ୍ୟୁ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ଯିବି । ସେଇଦିନଠୁ ଏ ଦୁନିଆରେ ମୋର ଅଭିନୟ ଶେଷ ହୋଇଯିବ । ମୋତେ ଆଉ ଅସମୟରେ ଅନୁରୋଧ କରନାହିଁ ଅଞ୍ଜଳି ! ଏତେ ଦୂରରୁ ପଛକୁ ଫେରିବା କେତେ କଷ୍ଟକର କଥା !

ଅଞ୍ଜଳି ତାଙ୍କଠାରୁ ଏତିକି ଶୁଣି ଆଖି ଲୁହ ଛଳଛଳ କରି କହିଲା---ଆପଣଙ୍କ ପାଦ ଧରି କହୁଛି, ମୋ ଦୋଷ ଆପଣ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ଆପଣଙ୍କ ମନକଥା ବୁଝିଥାନ୍ତି, ତାହା-ହେଲେ କଦାପି ମୁଁ ସର୍ବନାଶର ପଥରେ ଏତେଦୂର ଅଗ୍ରେଇ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତି ! ଯାହା ହେବାର ହୋଇଛି, ଆପଣ ଫେରିବାକୁ ରାଜି ହୁଅନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କ ହାତ ଧରି ଫେରାଇ ଆଣିବି ।

କେତେବେଳେ ଧ୍ୟାନରୁ ଖୁସି ଯାଇଥିବା ସେହି ବାବୁଙ୍କର ମୁହଁଟି, ଅଞ୍ଜଳିର ଶେଷ କଥାରେ ସତେଜ ହୋଇ ଉଠି, ଆଖି ଦୁଇଟି ଆଶାର ସୁନେଲି କଳ୍ପନାରେ ଦୀପ୍ତିମାନ ହୋଇ ଉଠିଲା । ନିଜ ଜୀବନରେ ଭବିଷ୍ୟତ କଥା କେତେ କ'ଣ ଭାବୁ ଭାବୁ ଅଞ୍ଜଳି ଆଡେ ଗୁହିଁ କହିଲେ--ତୁମରି ପାଇଁ ମରଣ ପଥରୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ଅଞ୍ଜଳି ।

ଅଞ୍ଜଳି, ତାଙ୍କଠାରୁ ଏତକ ଶୁଣି ମୁହଁରେ ମଧୁରବୋଳା ହସ ଆଙ୍କି କହିଲା---ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଏହି ଆଶ୍ୱାସନା ପାଇ ମୁଁ ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି ।

ସେହି ବାବୁଟି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚିତ୍ତରେ କହିଲେ---ମୋର ଆଜି ବଡ ଶୁଭଦିନ--ଅଞ୍ଜଳି !

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଏତେବେଳଯାଏ ଆସି ନ ଥିବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମନ୍ଦ ପରଶୁ ପରଶୁ ଛନ ଛନ ହୋଇ ସଦର ଦରଜା ଆଡେ ଗୁହିଁ ଥିଲା ହଠାତ୍ ତା' ଆଖି ଆଗରେ ପଡ଼ିଲା, ଅଞ୍ଜଳି ସେହି ବଡ଼ କୋଠରିର ଏକ ପାଖରେ ସେହି ବାବୁଟି ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଉ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନ କରି ଅଞ୍ଜଳି ପାଖରେ ଯାଇଁ ହାଜର ହୋଇଗଲା । ଅଞ୍ଜଳି ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ପାଖରେ ଦେଖି ଆନନ୍ଦରେ ହାତ ଧରି ପକାଇ କହିଲା—କାହିଁ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ତ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିଲେ ନାହିଁ ? ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉତ୍ତର ଦେଲା---ହୁଏତ ଜାଣି ଜାଣି ଡେରି କରିଥିବେ । ତା'ପରେ ସେହି ବାବୁଟିଙ୍କ ଆଡକୁ ଅନାଇ କହିଲା---ଏଇ ବାବୁଙ୍କ କଥା ତୁ କାଲି କହୁଥିଲୁ ନା ?

ଅଞ୍ଜଳି ଲାଜ ଲାଜ ହୋଇ ଉତ୍ତର ଦେଲା---ହଁ ଅପା ।

ସେତେବେଳେ ସେ ବାବୁଟିଙ୍କ ନିଶା ଲାଗି ଆସିଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଞ୍ଜଳି ଆଡକୁ ଚାହିଁ କହିଲା—ଅଞ୍ଜୁ ତୁ ଯା'; ମୁଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛି । ନାଟିହିଁ ପିଲାଟି ପରି ଅଞ୍ଜଳି ସେଠୁ ଚାଲିଗଲା । ତା'ପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଟେବୁଲ ପାଖକୁ ଯାଇ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲା—ଆପଣ କହିଥିବା କଥା, ଅଞ୍ଜଳି ମୁହଁରୁ ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଛି । ସେ ଆପଣଙ୍କ କଥା ବୁଝି ନ ପାରି ବଡ ଭୁଲ୍ କରିଛି ! ଏଇକ୍ଷଣି ଅପଣ ତାକୁ କ୍ଷମା ଦିଅନ୍ତୁ । ଏ ମଦ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ଭାବ ରଖେ ନାହିଁ । ଆପଣତ ମନ ଖୁସିରେ ମଦାଡ ହେବାକୁ ଏଠିକୁ ଆସି ନଥିଲେ ! ଆସିଥିଲେ, ନିଜକୁ ଅଶାନ୍ତିରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ । ଅଞ୍ଜଳି ଦୋଷରୁ ଆପଣ ଅନେକ ଦୂର ଖରାପ ବାଟରେ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଭୁଲକୁ ଯେଉଁଦିନ ଭୁଲ ବୋଲି ବୁଝିବ, ସେହି ଦିନଠୁ ସେ ନିଜେ ନିଜେ ଭୁଲ ପାଲରେ ଆଉ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଆପଣ ମଦ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ। ପୁଣି ଆପଣଙ୍କର ସୁନାର ସଂସାର ଗଢି ଉଠିବ ।

ସେହି ବାବୁଟି ମଦ ନିଶାରେ ଅଳ୍ପ ଜ୍ଞାନ ହରାଇଥିଲେ ବି ନିଜକୁ ବଡ଼ ସଂଯତ ରଖି କହିଲେ – ତମ ବୋଲି ମାନିବି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ମଦ ଦୋକାନରେ ତୁମର ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁ ମୁଁ ଅନେକ ଦିନରୁ ତୁମକୁ ମନେ ମନେ ଡ଼ରି ଯାଉଛି । ଆଜି ଯାଉଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ତୁମ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା ପାଇଁ ମୋର ଆଉ ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ଏହି ମଦ ରାକ୍ଷସୀର ପାଲରେ ପଡ଼ି ମୋର ଭିତର ବାହାର ପ୍ରାୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସିଲାଣି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେଇ କହିଲା—ଆପଣ ଯାଆନ୍ତୁ, କାଲି ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବେ, ବହୁତ କଥା ଅଛି । ଅଚ୍ଛା, ଆପଣଙ୍କ ନାଁ ତ ମୁଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣି ପାରିଲି ନାହିଁ ?

ସେହି ବାବୁଟି ଟେବୁଲ ଛାଡ଼ି ବାହାରି ଯାଉ ଯାଉ କହିଲେ, ମୋର ସେ ନାଁରେ ଆଉ କି ଦରକାର ? କେବଳ ଜଣେ ମହତ ଜାଣିଲେ ତ ସବୁ ହେଲା !

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ନେହମିଶା ଗଳାରେ କହିଲା ଛି, ଆପଣ କାହିଁକି ମହତ ହେବେ ! ଆପଣ ଅବସ୍ଥା ଚକରେ ପଡ଼ି ମହତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କ ନାଁ ନଜାଣିଲେ······ ।

ସେହି ବାବୁଟି ଚାଲି ଯାଉଁ ଯାଉଁ କହିଲେ—ମୋ ନାଁ ନଶୁଣିବା ଯାଏ ମୋତେ ବୋଧହୁଏ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ମୋ ନାଁ ଦନେ ଥିଲା ଦେବବ୍ରତ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କ ନାଁ ଶୁଣି ଖୁସିହୋଇ କହିଲା—ଆଚ୍ଛା, ଯା'ନ୍ତୁ ଦେବବ୍ରତ ବାବୁ ! ନମସ୍କାର ।

ଅଞ୍ଜଳି ସେପାଖରୁ ତର ତର ହୋଇ ଆସି ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ କରି କହିଲା—ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଆସିଲେଣି ପରା । ତୁ ମୋର ଅପା ବୋଲି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୋର ପରିଚୟ ଦେଇଛି, ଆ ଚାଲ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଞ୍ଜଳି ଖୁସି ମନରେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ବାଟ ପାଖ ଟେବୁଲରେ ଜଣେ ପ୍ରାୟ ଚାଳିଶ ବରଷର ପୁରୁଷ ମାତାଲ ହୋଇ ହଠାତ୍ ଅଞ୍ଜଳିର ହାତ ଧରି ଝିଙ୍କାଇ ନିର୍ଲଜଙ୍କ ପରି କହି-ହେଲା—ଏଁ, ତମେ ଏଇଠି ? ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛ, ମୋଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ଚାହୁଁନା ! ପକେଟରେ ଟଙ୍କା ଭରପୁର ଅଛି······ ।

ଅଞ୍ଜଳି ବିରକ୍ତିରେ ତା' ହାତକୁ ଏତେ ଜୋରରେ ଛାଟିଦେଲା ଯେ, ଟେବୁଲ ଉପରେ ତା' ହାତ ଖୁବ ଜୋରରେ ବାଡ଼େଇ

ହୋଇଗଲା, କିନ୍ତୁ ସେଥିପ୍ରତି ତାର ନିଶା ଜୋର୍‌ରେ ଖିଆଲ ନାହିଁ ନିଶା ଜୋରରେ ହସି ହସି କହୁ ଚାଲିଥାଏ—ବାଃ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ରୂପ ! ଏଇବାଟେ ଫେରିବ ନା ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାହାଙ୍କ କଥା ବୁଝିଲା, ଏତ କିଛି ନୂଆ କଥା ନୁହେ ଯେତେ ଦିନ ଯାଏ ଏହି ନର୍କ ପୁରୀରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେତେ-ଦିନଯାଏ ଇମିତି ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଥିପାଇଁ ରାଗ କ'ଣ ? କାହା ଉପରେ କିଏ ଚାହିଁଲା ବା ରାଗିବ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସେଦିନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚିତ୍ତରେ ଚେୟାରରେ ବସି ରହି ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହସ ହସ ହୋଇ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ କହିଲା --ଆପଣଙ୍କର ଏତେ ଡେରି ଦେଖି ଭାବିଲି- -ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ଆଜି ଆଉ ଆସିବେ ନାହିଁ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ହସହସ ମୁହଁଆଡେ ଚାହିଁ ରହି କହିଲେ---ତମ ପାଖକୁ ନଆସି ମୋର ଆଉ ଚାରା ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ଚୁମ୍ବକ ଲୁହାକୁ ଟାଣିଲା ପରି, ତୁମର ସ୍ନେହ ମମତା ମୋତେ ଟାଣି ଆଣୁଛି । ତୁମର କଥା ଭାବି ଭାବି ମୁଁ କେତେଦିନ ହେଲା ଶାନ୍ତିରେ ଶୋଇ ବି ନାହିଁ । ତୁମେ ଏଠି ଆଉ ମୁଁ ବସାରେ ଥିଲେବି, ମୋର ଆତ୍ମା ତୁମର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘୁରି ବୁଲୁଛି । କିନ୍ତୁ କେତେଦିନ ଆଉ ମୋ ଦିନ ଇମିତି ଅଶାନ୍ତିରେ କଟିବ ! ମୁଁ ଅନେକ ସମୟ ତୁମକୁ ଭାବିବାକୁ ଦେଇଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ଆଜି ତୁମେ ତୁମର ମନର କଥା ଖୋଲି କୁହ, ତୁମେ କ'ଣ ଚାହଁ ? ତୁମର ବୋଲରେ ମୁଁ ବାଟକୁ ଆସିଛି, ଆଉ ତୁମକୁ ନେଇ ମୁଁ ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନରେ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ପାଇଁ ସୁନେଲି କଳ୍ପନା କରୁଛି । ତୁମେ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ

ମୋର ସେହି କଳ୍ପନାକୁ ଜୀବନ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥାଅ, ତାହାହେଲେ ଆଉ ଡେରି କରନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ? ମଣିଷ ଜୀବନ ପାଇଲା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମରଣ ଆଡ଼କୁ ଆଖିବୁଜା ହୋଇ ଦଉଡ଼େ, ସେଥିରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯୌବନତ ଆହୁରି କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ । ସେଥିପାଇଁ ଏ ମହକଭରା ଯୌବନକୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଅଶାନ୍ତିରେ କଟାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ × × ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ କ୍ଷଣକାଳ ନୀରବ ରହି ପୁଣି କେମିତିକା କରୁଣମିଶା ସ୍ୱରରେ କହିଲେ—ଏହା ଯଦି ତୁମେ ନ ଚାହୁଁଥାଅ, ତାହାହେଲେ ଯେଉଁ ଆଶା ବୀଜଟି ମୋ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ନିଜେ ବଡ଼ ଯତ୍ନରେ ପୋତିଛ, ସେହି ଅଙ୍କୁରଟିକୁ ନିଜ ହାତରେ ଉପାଡ଼ି ଫୋପାଡ଼ି ଦିଅ । ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ !

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନୀରବରେ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ କଥା ଶୁଣୁଥିଲା । ଅଂଜଳି, ସେଆଡ଼ୁ ସରବତ ଗ୍ଲାସଟିଏ ଧରି ହସ ହସ ହୋଇ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଆଗରେ ଥୋଇ ଦେଇ କହିଲା—ସରବତ ପିଅନ୍ତୁ । ଆପଣ ଖାଲି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା କଥା ଭାବିଲେ ହେବନାହିଁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପାଙ୍କୁ ଆପଣ ଯେଉଁଦିନ ଏଠୁ ନେଇଯିବେ, ସେଦିନ ଅମେ ବି ତା' ପଛେ ପଛେ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଚାଲିବୁ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସରବତ ଗ୍ଲାସଟି ଧରି ମୁହଁପାଖକୁ ନେଉ ନେଉ ଖୁସି ମନରେ ଅଞ୍ଜଳି ଆଡ଼େ ଚାହିଁ କହିଲେ—ସେକଥା ମୋତେ ନ ପଚାରି ତମର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପାକୁ ପଚାର ! ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସରବତ ପିଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଅଞ୍ଜଳି ଅନ୍ୟ କାମରେ ଚାଲି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ମୁହଁରେ ଦୁଷ୍ଟାମୀ ହସ ଫୁଟାଇ କହିଲା—ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପାକୁ ପଚାରି ସାରିଛି ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଫେରନ୍ତ ଦୁଇବୋତଲ ଡିଉସାର ଟ୍ଲାସଟି ମାର୍ବଲ ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖିଦେଇ କହିଲେ---ଆଉ ନୀରବ କାହିଁକି ରହିଲ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ? ହୁଏତ ଏଇକ୍ଷଣି ତୁମରି ମୁହଁରୁ ପଦୁଏ କଥା ଶୁଣିଲେ, ନିଜକୁ ମୁଁ ଦୁନିଆର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୁଖୀ ବୋଲି ମନେ କରିବି । ନୋହିଲେ—ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ମୁଁ ମଡ଼ା ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହୋଇଯିବି । କହ ଲକ୍ଷ୍ମୀ··· ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେହି ସିମେଣ୍ଟକରା ଚଟାଣ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଖିଆଲରେ ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠିର ଅଗ୍ରଭାଗ ଘଷୁ ଘଷୁ ଆଖି ଛଳଛଳ କରି ଥରିଲା ଗଳାରେ କହିଲା---କି ଉତ୍ତର ମୁଁ ଆଜି ଦେବି । ମୋର ଉତ୍ତର ଆପଣଙ୍କ ଅନ୍ତର ଭିତରେ---ବିବେକ ପାଖରେ ରହିଛି । ଦୁନିଆ ଆଖିରେ ମୁଁ ଅତି ଘୃଣ୍ୟ, ମୋର ପାଇଁ ଆପଣ ଏତେ ତଳକୁ ଖସିବେ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଆଖିରୁ ଦୁଇବିନ୍ଦୁ ଲୁହ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଛାତି ଆନନ୍ଦରେ ଫାଟି ପଡୁଥିଲା ପରି ମୁହଁରେ ଗର୍ବର ଚିହ୍ନ ଫୁଟାଇ କହିଲେ---ତୁମ ମୁହଁରୁ ମୋର ଆଉ ଉତ୍ତର ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ତୁମେ ଆଉ ମୋ ଆଗରେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡାଅ ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ତୁମର ଆଖିରୁ ଗଡ଼ି ପଡୁଥିବା ଏଇ କେଇବିନ୍ଦୁ ଲୁହ, ତୁମ ଦୁଃଖମୟ ପଛ ଜୀବନର ଶେଷ ଅଶ୍ରୁବିନ୍ଦୁ ହେଉ । ତୁମେ ଏଥର ଦୁଃଖକୁ ଭୁଲିଯାଅ---ଅଶ୍ରୁ ବିସର୍ଜନକୁ ଭୁଲିଯାଅ । ତୁମେ ଏଥର ସ୍ୱପ୍ନପୁରୀରେ ରହି ପ୍ରାଣଭରି ହସ, ଆଉ ମୋତେ ହସାଅ । ଆମ ଅତୀତ ଜୀବନର ଅଶୁଭ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ଶେଷ ହୋଇଛି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଅନ୍ତରର ଆବେଗମୟ କଥା କେଇପଦ, ନିଜେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲେ ବି ତାଙ୍କ କଥା

ଶେଷ ହେବାର କିଛିସମୟ ପାଏ ନୀରବ ରହି, ଟିକିଏ କରୁଣମିଶା ହସ ହସି ନରମ ଗଳାରେ କହିଲା—କିନ୍ତୁ……। ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଭାଷା ଅଟକିଗଲା।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବଡ ଆଗ୍ରହରେ ପଚାରିଲେ—କ'ଣ କୁହ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ? ଆଜି ମୋ ଆଗରେ ଲୁଚାଇବା ତୁମର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ। ତୁମ ମନର କଥା ମୁଁ ମୋର ଜୀବନ ବିନିମୟରେ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ କଦାପି ପଛାଇବି ନାହିଁ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଏହି କେଇଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଭିତରେ, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ତାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାବୀ ଥିଲା ପରି ଆକଟିଲା ଭଙ୍ଗୀରେ ମିନତି ହୋଇ କହିଲା—ମୋ ପାଇଁ ମୁଁ କିଛି ଭାବୁ ନାହିଁ। ମୋ ଜୀବନରେ ଯାହା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, ତାହା କେବଳ ଅପଣଙ୍କ ଦୟାରୁ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି। ଆପଣଙ୍କର ପଦସେବା କରିବା ଛଡ଼ା ମୋର ଆଉ କୌଣସି ଆଶା ଅକାଂକ୍ଷା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏହି ନର୍କପୁରୀରେ ଥିବା ମୋର ଭଳି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ କଥା ଆପଣ ଟିକିଏ ଭାବନ୍ତୁ। ମୁଁ ସ୍ୱର୍ଗ ସୁଖ ପାଇଲେ ବି, ମୋର ଭଳି ସାମାନ୍ୟ ଦୋଷରୁ ଘରୁ ଗୋଡ କାଢ଼ିଥିବା ଅନ୍ୟ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ ବନ୍ଦ ନହେବାଯାଏ ମୁଁ କେବେ ଶାନ୍ତିରେ ରହି ପାରିବି ନାହିଁ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କିଛି ସମୟ କେତେ କ'ଣ ଭାବି ଭାବି କହିଲେ—ତୁମକୁ ଏ ଦେଶ ପାଇ ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ! ଯେଉଁ ନାରୀ ନିଜର ଭୋଗ ବିଳାସ ଭୁଲି, ଅନ୍ୟ ନିଃସହାୟ ପତିତା ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଦେବାକୁ କଳ୍ପନା କରେ, ସେ ନାରୀ, ନାରୀ ନୁହେଁ--ଦେବୀ! ତୁମେ ବୁଦ୍ଧି ବତାଇ ଦିଅ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସେମାନଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ପୋଛି ଦେବାକୁ ; ଯାହା କରିବାକୁ

ହେବ, ତାହା ମୁଁ ଆଗ୍ରହରେ କରିବାକୁ କେବେ ହେଲେ ପଛାଇବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯ୍ୟାର ଭିତରେ ରହି କାମିତ କ'ଣ କରିବ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଅତେଏ ଧସ ଧାସ ମୁଖାଚର ଚୁହା ଗଧା କହିଲା—ଏଇଠି ସବୁ କରି ହେବ । ମୁଁ କେବଳ ମୋର ଦଶାରେ ଥିବା ଅନ୍ୟ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ କଥା କହୁନାହିଁ, ଆପଣଙ୍କ ପରି ଅନେକ ଯୁବକ ବି ନିଜର ମାନ ସମ୍ମାନ ହରାଇ ନିଜକୁ ଅଶାନ୍ତିରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ମଦ ପିଇ ନଷ୍ଟ ହେବାକୁ ଏଠିକୁ ଆସନ୍ତି, ସେମାନେ ବାଟକୁ ନ ଫେରିବେ ବା କାହିଁକି ?

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ମନେ ମନେ କ'ଣ ଭାବି ଟିକେ କାଳପରେ କହିଲେ—ତାହିଁକି ନ ଫେରିବେ ! ତୁମରି ପାଇଁ ତ ମୁଁ ପୁଣି ଫେରିଛି ।

ଅଞ୍ଜଳି ହାତରେ କିଛି ଲବଙ୍ଗ, ଗୁଜୁରାତି ଧରିଆସି ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସି କହିଲା—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପାକୁ ନେଇଯିବା ପାଇଁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେବି ଆମେ କେବେ ତାକୁ ଛାଡ଼ିବୁ ନାହିଁ—ବୁଝିଲେ ! କେବଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପାର ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଇ ଏଠି ଦଶଜଣ ଯୁବତୀ ଏହି ନର୍କପୁରୀରେ ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପାଠାରୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଇ ନଥିଲେ, ଅନ୍ୟ କାହା କଥା ବା ମୁଁ କ'ଣ କହିବି, ମୁଁ ନିଜେ ଏ ନର୍କପୁରୀରେ କଦାପି ରହି ନଥାନ୍ତି । ମୁଁ କେତେଥର ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି, କିନ୍ତୁ କେବଳ ଯ୍ୟାର ପାଇଁ ଏ ଦୁନିଆରେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚି ରହିଛି ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଖୁସି ମନରେ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇ କହିଲେ, ମୁଁ ଭଲକରି ବୁଝିଲିଣି ଅଞ୍ଜଳି, ତୁମକୁ ଛାଡ଼ି ତୁମ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା କଦାପି କୁଆଡ଼େ ଯିବ ନାହିଁ ।

ଅନେକ ସମୟ ବିତି ଯାଇଥିବାରୁ ରମାକାନ୍ତବାବୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଡେ ଚାହିଁ କହିଲେ---ମୁଁ ଆଜି ଯାଉଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ତୁମେ ପରର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ପ୍ରକୃତରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛ । ମୋର ସୁଖଶାନ୍ତି ପାଇଁ ମୁଁ ତୁମକୁ ଶୀଘ୍ର ଏଠୁ ନେଇଯିବାକୁ ଯେଉଁ କଳ୍ପନା କରିଥିଲି, ତାହା ଆଜି ତୁମର ଅମୂଲ୍ୟ ଉପଦେଶରୁ ବୁଝିଛି, ମୋର ସେ କଳ୍ପନା ଠିକ ନୁହେଁ । ତୁମର ମନର ବାସନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ନକରି, ତୁମକୁ ଏଠୁ ନେଇ-ଯିବାରେ ତୁମ ଭଳି ନାରୀଙ୍କୁ ଅପମାନ କଲାପରି ହେବ । ମୁଁ ଯେ ତୁମକୁ ପ୍ରାଣ ଠାରୁ ଭଲ ପାଏ, ଏକଥା ତୁମର ଆଗରେ ମୁଁ ପ୍ରମାଣିତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ଦିନ ଦିନ ଧରି ଭାବୁଛି ତୁମର କଥା, ଆଉ ତୁମକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ମୋର କଳ୍ପନାର ସୁନେଲି ସଂସାର ମନେ ମନେ ତିଆରି କରୁଛି କିନ୍ତୁ ତୁମେ ନାରୀ ଅନ୍ତର ଧରି କେବଳ ମୋର କଥା ଭାବୁନାହଁ, ତୁମର ପରି ଅନ୍ୟ ପାଞ୍ଚ-ଜଣଙ୍କ ଆଖିରୁ କିପରି ଲୁହ ପୋଛି ହୋଇଯିବ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଭାବୁଛ । ତେଣୁ ତୁମ ଓ ମୋ ଭିତରେ ତୁଳନା କରି ହେବ ନାହିଁ । ତୁମେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ମୋ ଠାରୁ ସହସ୍ର ଗୁଣ ବଡ । ତୁମକୁ ପାଇ ମୁଁ ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି ।

ଅଞ୍ଜଳି, ଟେବୁଲର ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସୁଥିଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ନିଜର ପ୍ରଶଂସାରେ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରୁଥିଲେବି ନିଜକୁ ତୃଣ ଠାରୁ ଆହୁରି ଛୋଟ ମନେକରି ରହି ରହି ନରମ ଗଳାରେ କହିଲା---ଆପଣଙ୍କ ଠାରୁ ଏଭଳି ପ୍ରଶଂସା ପାଇବାର ମୁଁ ଯୋଗ୍ୟା ନୁହେଁ । ମୁଁ ଦୁନିଆ ଆଖିରେ ଅତି ହୀନ ! ହିନ୍ଦୁ ନାରୀ ହୋଇ ମଦ ଭାଟିରେ ପୁଣି ମଦ ପରଶୁଛି ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ କଥାରେ ବିଦ୍ରୁପ ବଳପରି କହିଲେ ତୁମେ ଏହି କଥା ମୋର ଆଗରେ ବାର ବାର କହ ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ଦୁନିଆରେ ଯେତେ ଯାହା ପବିତ୍ର ଜିନିଷ ଅଛି, ସମସ୍ତଙ୍କଠୁଁ ତୁମେ ମୋ ଆଗରେ ଅଧିକ ପବିତ୍ର । ଏଥର ମୁଁ ଯାଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ମାଲିକ ଆଗରେ ମୁଁ ତୁମ ସହିତ ଏତେ ସମୟ ଧରି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛି ବୋଲି ଯଦି କିଏ କହେ---ତାହାହେଲେ ବିପଦ ହଏତ ଅଛି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କିଛି କହିବା ଆଗରୁ ଅଞ୍ଜଳି ଦେଖାଇବାର ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଲା---ଏଥିପାଇଁ କିଛି ଭୟ ନାହିଁ, ମାଲିକର ଲୋଡ଼ା ପଇସା !

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଉଠିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ସଙ୍କୋଚ ମିଶା ଗଳାରେ କହିଲା---ମୋତେ କେବେ ଆପଣ ଭୁଲ ବୁଝିବେ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ଦିନଠୁ ଆପଣଙ୍କ ପାଦତଳେ ମୋର ଜୀବନ ବିକି ଦେଇଛି । ଗୋଟାଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗଣ୍ଡି ରହିବାର ମୋର ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀର କଥା ଶେଷ ନହେଉଣୁ ରମାକାନ୍ତ ବାବୁ କହିଲେ ତୁମେ ଅପେକ୍ଷା ମୋର ସେ ଇଚ୍ଛା ସହସ୍ର ଗୁଣ ଅଧିକ ।

ତା ପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାହିଁ, ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ଝୁଙ୍କିପଡ଼ି ଗୁପ୍ତକଥା ପରି ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲା---ମାଲିକାଣୀ ବଡ଼ ଟଙ୍କା ଲୋଭୀ । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଜମା ହୋଇ ରହିଛି । ଆପଣ ଯଦି କୌଣସି ଉପାୟରେ ତାର ମନକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଇ ସେ ଟଙ୍କା ସଞ୍ଚୟର ମମତା ଛଡ଼ାଇ ପାରନ୍ତେ, ତାହାହେଲେ ଅନେକ କିଛି ଭଲ କାମ ହୁଅନ୍ତା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଟିକିଏ ଗୁମ୍ ରହି କହିଲେ---ଠିକ୍ କଥା କହୁଛ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ମୁଁ ଚେଷ୍ଟାକରି ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖିବି । ମୋର ବୁଦ୍ଧି

କୌଶଳ ପାଖରେ ଏହା ମୋର ଦୃଢ ବିଶ୍ୱାସ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ହିନେ ହୀର ମାନିବ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କ କଥାରେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ କହିଲା—ଲୋକଟା ବଡ଼ ଲୋଭୀ ହେଲେ ବି ତାର ହୃଦୟ ଥିଲାପରି ବେଳେ ବେଳେ ଜଣା ଯାଏ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ହାତ ଘଣ୍ଟାକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲେ ସାଢ଼େ ଏଗାର ବାଜିବା ଉପରେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀବି ଘଣ୍ଟାଟାକୁ ଅନାଇ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲା—ଆପଣଙ୍କର ବହୁତ ଡେରି ହୋଇ ଗଲଣି । ବସାରେ ଭାତ ଶୁଖି ଯିବଣି !

ରମାକାଂତବାବୁ ଡେସ୍କ୍ୱାର ଛାଡ଼ି ଉଠି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ହସ ହସ ହୋଇ ନିଜ ହାତ ମୁଠା ଭିତରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ପାପୁଲିକୁ ଗୁପି ରଖି କହିଲେ---ଯେତେଦିନ ଯାଏ ତୁମର ପାଦ ମୋ ବସାରେ ନପଡ଼ୁଛି, ସେତେଦିନଯାଏ ମୋର ଖାଇବା ପିଇବାରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ମଦ ଦୋକାନରୁ ଚାଲିଯିବା ଆଗରୁ, ଦୋକାନର ମାଲିକ ପାଖକୁ ଯାଇଁ ତା' ହାତକୁ ଦଶଟଙ୍କା ବଢାଇ ଦେଇ କହିଲେ---ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ପ୍ରଥମ ପହିଲା ଦିବାରେ କେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଡ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ଆଜି ମୋର ଦୁଇଟଙ୍କା ହୋଇଛି---ଟଙ୍କା ରଖନ୍ତୁ, ପରେ ମଜୁରି ହେବ ।

ଦୋକାନର ମାଲିକ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇ ନେଇ ନେଇ ସେ ବାବୁଙ୍କର ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାରରେ ଅତିଶୟ ଖୁସି ହୋଇ କହିଲା, ଆପଣଙ୍କର ଯଦି ଟଙ୍କା ଦରକାର ଥିବ, ତାହାହେଲେ ନେଇ ଯାଆନ୍ତୁ । ପରେ ଦେଲେ ଚଳିବ ଯେ·····

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଚାଲି ଯାଉଁ ଯାଉଁ କହିଲେ—ନା ଥାଉ, ଆପଣ ବେଶି ଖଟିଲେ ଦେହ ଖରାପ ହେବ । ଏଥର ଯା'ନ୍ତୁ ବିଶ୍ରାମ ନେବେ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଚାଲିଗଲେ । ଦୋକାନର ମାଲିକ ଗୌର ସିଂ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ତାଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହି ଭାବିଲା—କେଡେ ଉତ୍ତମ ବାବୁଟିଏ । ନିଜର ଲୋକ ଭଳି କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଏଭଳି କଥା ତ ମୁଁ ଏ ମଦ ଦୋକାନ କଲାଦିନୁ କାହାଠାରୁ ପଦେ ହେଲେ ଶୁଣି ନାହିଁ ।

ନଂ ....
ତା ....

ସାତୋଟି ଦିନ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ମଦ ଦୋକାନର ମାଲିକ ସଙ୍ଗରେ ଘନିଷ୍ଠତା ବଢାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି, ଏକରକମ ତାର ମନକୁ କିଣି ନେଇଥିଲେ । ଏଣିକି ପ୍ରତିଦିନ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ମଦ ଦୋକାନକୁ ଆସିଲାକ୍ଷଣି ପ୍ରଥମେ ଯାଇଁ ମାଲିକ ଗୌରି ସିଂହଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରନ୍ତି । ଗୌରସିଂହ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି, ଆଦରରେ ହାତ ଧରି ପାଖରେ ନେଇ ବସାଏ । କେତେଆଡ଼ୁ କେତେ ଗପ ପଡ଼େ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବି ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ତାର ମନକୁ ବଦଳାଇବା ପାଇଁ କେତେ ଆଡୁ କେତେ କଥା କହନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ କୌଣସି ଦୁଃଖ କଥା ପଡ଼ିଲେ, ଗୌର ସିଂ ଆହା, କହି ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଧର୍ମ କଥା ପକାଇଲେ ଗୌର ସିଂ ସବୁ ଭୁଲି, ସେଇ ଆଡ଼କୁ କାନ ଦିଏ । ପ୍ରତିଦିନ ଏମିତି ପ୍ରାୟ ଘଣ୍ଟାଏ କଟିଯାଏ । ତା'ପରେ ଗୌର ସିଂ, କେଉଁଦିନ ଅଞ୍ଜିଳାକୁ କେଉଁଦିନ ବା ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଡାକି ତାଗିଦ୍ କରି କହେ—ଏ ବାବୁଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଏକ କୋଠରୀକୁ ନେଇ ଯାଇଁ ତାଙ୍କର ଖବର ଭଲ କରିବୁଝିବ । ଏ ବାବୁ, ମୋର ନିଜର ଲୋକ ।

ଅଞ୍ଜିଳା ସଙ୍ଗରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଅନ୍ୟ ଏକ କୋଠରୀକୁ ଚାଲିଯାନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କର କୌଶଳ ବୁଝି ଆନନ୍ଦରେ ବିଭୋର ହୁଏ । ଅଞ୍ଜିଳା ଏଣୁ ତେଣୁ କରି କେତେ କଥା କହି ଥଟ୍ଟାକରି ହସେ । ତା'ପରେ ସେହି କୋଠରୀ ଭିତରେ ସେହି ମଦ ଦୋକାନକୁ ଆଶ୍ରମରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ କେତେ କଳ୍ପନା ଜଳ୍ପନା ଚାଲେ ।

ରାତି ଏଗାରଟା ବାଜେ । ମଦ ଦୋକାନରୁ ଗହଳି କମେ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଯିବାକୁ ଉଠି ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି । ହଠାତ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସୁଖ ସ୍ୱପ୍ନ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ପରି ସେ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ଆଶାୟୀ ନେତ୍ରରେ ଚାହିଁ ରହେ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଆଡେ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ମଧ୍ୟ ମନରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ବିଚ୍ଛେଦ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କରି ବାଧ ହୋଇ ବିଦାୟ ନିଅନ୍ତି ।

ଦୁଇଦିନ ପରେ । ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଆଡେ ଜରୁରୀ କାମ ଥିବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଖକୁ ଆସି ପାରି ନଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ବି ସେହି ଦୁଇ ଦିନ ଦୁଇଟି ଯୁଗ ପରି ଲାଗିଥିଲା । ସେ ଦିନ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ରାତି ନ'ଟା ବେଳେ ମଦ ଦୋକାନକୁ ଆସି ପ୍ରଥମେ ମାଲିକ ପାଖକୁ ଗଲାକ୍ଷଣି, ମାଲିକ ଗୌର ସିଂ ବଡ଼ ଆଦରରେ ତାଙ୍କୁ ନେଇ ପାଖରେ ବସାଇ, ବଡ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲା—ଜାଣିଲେଣି ନା ବାବୁ; ଆଜି ବଡ ଦୁଃଖର ଘଟଣା ଘଟିଛି । ମନଟା ଦିନଯାକ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଚମକି ପଡ଼ି କହିଲେ—କଥା କ'ଣ ? କାହାର କ'ଣ ଦେହ ଖରାପ ହୋଇଛି ନା କ'ଣ ! ମନେ ମନେ ଭାବିଗଲେ. ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଦେହ ଖରାପ ହୋଇ ନାହିଁ ତ !

ଗୌର ସିଂ ବଡ଼ ମନ କଷ୍ଟରେ କହିଲା—ନା ବାବୁ, ଦେହ ଖରାପ ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ କାହିଁକି ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଆମ ଦୋକାନରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଯୁବତୀ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଛି । ସେ ଯେଉଁ ଚିଠି ଲେଖି ଯାଇଛି, ସେ ଚିଠି ପଢି ମୋ ଆଖିରୁ ବି ଆଜି ଲୁହ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ସକାଳୁ ପୋଲିସର ଏଠି ଘଣ୍ଟାଚକଟା । ଯାହା ହେଉ,

ସେହି ଯୁବତୀଟି ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଲେଖି ମୋତେ ରକ୍ଷା କରି ଯାଇଛି । ନୋହିଲେ ମୋ ଅବସ୍ଥା ଆଜି ସରିଥିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଏକଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଘୂରିଗଲା । କିଏ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଛି ! ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନୁହେଁ ତ ! ସ୍ୱତ ତାଙ୍କର ଉଠିଲା ପଡ଼ିଲା । ବଡ଼ ହତାଶିଆ ଗଳାରେ ପଚାରିଲେ—କିଏ ସେ ଯୁବତୀ ଗୌରବାବୁ ? ବଡ଼ ଦୁଃଖର ସମ୍ବାଦ !

ଗୌର ସଂକୋଚରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଟିକିଏ ରଖି ରଖି କହିଲା—ଆପଣ ଦେଖିଥିବେ, ବଡ଼ ଶାନ୍ତ ଶିଷ୍ଟ ଝିଅଟିଏ— ତା ନାଁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା । ମୁଁ ମନେ ମନେ ତାକୁ ବଡ଼ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଥିଲି । ତାର ଲେଖା ଚିଠିଖଣ୍ଡିକ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଖରେ ଅଛି, ଆପଣ ଯାଇ ପଢ଼ିବେ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ସେଠାରେ ନ ରହି ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ । ଅଞ୍ଜଳି ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଦୁଃଖରେ ନ ହସିଲେ ସୁଦ୍ଧା ବଡ଼ ଆଗ୍ରହରେ ଅନ୍ୟ ଏକ କୋଠରୀକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଖକୁ ନେଇଗଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ବସିବା ସ୍ଥାନରୁ ଉଠି ପଡ଼ି ଓଠ ଥରାଇ ତାଙ୍କର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହି ନରମ ଗଳାରେ କହିଲା, ଆପଣ କୁଆଡ଼େ ଥିଲେ ଦି' ଦିନ ହେଲା ? ସାରାଦିନ ଗୃହକର୍ମ ପରେ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଦେଖିଲେ, ମୁଁ ସାରା ଦିନର କଷ୍ଟ ଭୁଲିଯାଏ । ଆଜି କାହାର ମନରେ ସୁଖ ନାହିଁ । ଆମର ସାଙ୍ଗରୁ ବିଚାରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଚିରଦିନ ପାଇଁ ବିଦାୟ ନେଇଛି । ଆଗରୁ ଯଦି ମୁଁ ତାର ମନ କଥା ଜାଣିଥାନ୍ତି·····ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଗଳା ଥରି ଉଠିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଚେୟାରରେ ବସି ପଡ଼ି ଦୁଃଖମିଶା ଗଳାରେ କହିଲେ—ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ତମ ମାଲିକ ପାଖରୁ ସେକଥା ଶୁଣି ସାରି-ଲିଣି । ସେ ବି ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପାଇଁ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି । କାହିଁକି ସେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲା ? ପ୍ରକୃତରେ ତାକୁ କିଏ କ'ଣ ଏଠି କହିଲା ନା କ'ଣ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସୁଟକେଶ ଭିତରୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଆଣି ତାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଇ କହିଲା—ଅସଲ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ପୋଲିସ ନେଇଛି, ଏ ଖଣ୍ଡିକ ତାର ନକଲ । ଏଠି କିଏ କ'ଣ ତାକୁ କହିବ ! ଏ ନର୍କପୁରୀରେ ଏଭଳି ଜୀବନ କଟାଇବାରେ ପ୍ରକୃତରେ କାହାକୁ କ'ଣ ଭଲ ଲାଗିବ । ଉପାୟହୀନ ହୋଇ ଏଠି ଆଶ୍ରା ନେବା କଥା । ଆହା, ବିଚାରୀ ମନ-କଥା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଆଗରୁ ଜାଣିଥାନ୍ତି.....।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହାତରୁ ସେହି ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ନେଇ ଏକ ନିଶ୍ୱାସରେ ପଢିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ--

ସ୍ନେହର ଭଉଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ,

ଏଇକ୍ଷଣି ରାତି ଦଶଟା ବାଜିଲାଣି । ଚାରିଆଡ଼ ନିଶବ୍ଦ । ତୁମେ ସବୁ ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇ ଯାଇଛ । ଆଉ ମୁଁ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଢାଳି ଏ ହୀନମାନିଆ ଜୀବନରେ ଶେଷ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ତୁମମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖୁଛି । ମୁଁ ଜାଣେ କାଲି ସକାଳୁ ତୁମେ ସବୁ ମୋର ଏ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ପଢ଼ିବ, ମୋ ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଢାଳିବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଉ ତୁମମାନଙ୍କ ପାଖରେ ନ ଥିବି ! ଏ ଜନ୍ମରେ ଯାହା ତୁଚ୍ଛାରେ ସୁଖ ଭୋଗ କଲି ପୋଡ଼ିଗଲା; ତାହାହେଲେ ଏ ଜଳାପୋଡ଼ା ଜୀବନ ଏଭଳି ଦୁନିଆରେ ବଞ୍ଚି ରହିବା ଆଉ କ'ଣ ଲୋଡ଼ା.....।

ସତ କହୁଛୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା, କେବଳ ତୋର ଠାରୁ ବେଳେ ବେଳେ ଆଶ୍ୱାସନା ବାଣୀ ଶୁଣି ଏତେଦିନ ଯାଏ ବଞ୍ଚି ରହିଥିଲି ଆଉ ଏଣିକି ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ମୋର ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ମୁଁ ହିନ୍ଦୁ ଘରର ଝିଅ, ସେବା ପୂଜା କରିବା ମୋର ଧର୍ମ । ଯେଉଁ ହାତରେ ଦେବତା ପାଇଁ ଫୁଲ ଚନ୍ଦନ ସଜାଡ଼ି ରଖୁଥାନ୍ତି, ସ୍ୱାମୀ ସେବା କରି ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମଣୁଥାନ୍ତି; ସେହି ହାତରେ ପୁଣି ମଦ ଗ୍ଲାସ ଧରି ନିଲ୍ଲଜୀଙ୍କ ପର ପୁରୁଷଙ୍କ ହାତକୁ କେତେଦିନ ମୁଁ ଆଉ ବଢାଇ ଦେବି ! ସ୍ତ୍ରୀ, ଏ ଜଗତରେ ପୁରୁଷର ମଙ୍ଗଳ କରିବା ପାଇଁ ଜନମ ହୋଇଛି, ସେ ସୃଷ୍ଟିକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିବା ପାଇଁ ଜନମ ହୋଇ ନାହିଁ । ଅବାଟରେ ଯାଉଥିବା ପୁରୁଷକୁ ବାଟକୁ ଫେରାଇ ଆଣି, ଏ ସଂସାରରେ ନନ୍ଦନ କାନନ ଗଢିବାର ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ଗୁଣ, ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଣି କେଉଁ ବିବେକରେ ସେହି ପୁରୁଷକୁ ରାକ୍ଷସୀ ଭଳି ତା' ହାତକୁ ମଦ ବଢାଇ, ସର୍ବନାଶର ସଳଖ ବାଟ ତାକୁ ଦେଖାଇ ଦେବ ! ମୁଁ ନାରୀ, ମୋର ଅନ୍ତର ତଳେ ଅମୃତ ଝରେ— ସେକଥା ବା ମୁଁ ତୋତେ ଆଉ କ'ଣ ବୁଝାଇବି ! ଏସବୁ କାହିଁକି ହେଲା, ଦୋଷ ବା କାହାର ? ମୁଁ ତ ଜାଣି ଜାଣି ଏ ମଦ ଦୋକାନକୁ ଆସି ନାହିଁ ।

—ହଁ ଶୁଣ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା, କେତେ ଥର ମୁଁ ତୋତେ ମୋର ପଛ ଜୀବନର କରୁଣ କାହାଣୀ କହିଛି, କିନ୍ତୁ ଆଜି ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କାହିଁକି ଆଉ ଥରେ ତମମାନଙ୍କ ଆଗରେ ସେହି ପଛକଥା କହି ନଗଲେ ଯେପରି ମୋ ମନରେ ଶାନ୍ତି ଆସିବ ନାହିଁ ।

—ସେତେବେଳକୁ ମୋତେ ଚଉଦର ପଣି ଥାଏ । କେତେ ଆଡ଼ୁ କେତେ କନ୍ୟା ପାନ ଦେଖି ଆସିଲେ । ବାପା ଗୋଟାଏ ଜିଦ୍ ଧରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଟେକଟୋକ ଜବାବ ଦେଲେ—ପାଞ୍ଚ ଶ ଟଙ୍କା

ଯିଏ ଦେବ, ସେଇଟି ମୋର କନ୍ୟାଦାନ ନିଶ୍ଚୟ ହେବ । ଝିଅଟି ମୋର କନ୍ୟା ପ୍ରତିମା ।

ବୋଉ କିନ୍ତୁ ବିରକ୍ତ ହୁଏ । ବାପାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହେ—ଟଙ୍କା ପଇସା ଯିଏ ଯାହା ଖୁସିରେ ଦେଲେତ ଭଲ, ନୋହିଲେ ନାହିଁ । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପାଇଁ ଭଲ ପାତ୍ରଟିଏ ଲୋଡା । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ତ ଆଉ ପର ଅପର କେହି ନୁହେଁ, ନିଜର ରକ୍ତରୁ ଜନମ ।

ବାପା ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହନ୍ତି—ତୁମେ ମାଇପି ଲୋକ ଦୁନିଆର ଭଲ ମନ୍ଦ କଥା କ'ଣ ଜାଣ ! ଦାଣ୍ଡ କଥା ଆମେ ବୁଝିବୁ । ଝିଅକୁ ତ ମୁଁ ଆଉ ଭସାଇ ଦେଉ ନାହିଁ । ଆଖି ଆଗରେ ଦେଖୁଛ ପରା, ସହଲି ନନ୍ଦେ ଆର ଗାଁରୁ ନଗଦ ଛ'ଶହ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଏତେ ଟିକିଏ ମେରଡ଼ ଟୋକି ଆଣିଛନ୍ତି । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଭଳି ଝିଅକୁ କିଏ କାହିଁକି ବା ମାଙ୍ଗ'ଣ ନ ଦେବ ।

ବୋଉ କଥା ବାପା ରଖିଲେ ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ହରିପୁରର ପୁରୋହିତଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମୋର ବାହାଘର ହେଲା । ଯାହାଙ୍କୁ ବାହା ହେଲି ବୟସ ପଚାଶ ହେବ । ବାଳ ପାଚିଗଲାଣି । ବାପା କି ଟଙ୍କା ଗଣିନେଇ ବଡ଼ ଖୁସି ହେଲେ ଆଉ ପୁରୋହିତଙ୍କୁ କନ୍ୟାଦାନ କରି ଥିବାରୁ ଗର୍ବରେ ଛାତି ଫୁଲାଇ ଦାଣ୍ଡରେ ବୁଲିଲେ । କେବଳ ଆଖିରୁ ଲୁହ ନୁହେଁ ରକ୍ତ ଢାଳି କାନ୍ଦିଲା—ବୋଉ ଆଉ ତା'ର ସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ।

ଘର ଯୋଗ୍ୟା ହେଲି । ଯୌବନ ଭିତରେ-ବାହାରେ ଲହଡ଼ି ଭାଙ୍ଗିଲା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଭଲକରି ବୁଝିଲି, ବୋଉ କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଥିଲା । ମୋ ଆଖିରୁ ବି ଦିନ ରାତି ଲୁହଧାର ଶୁଖିଲା ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତରେ ଘଟନ ହେଲେ କଅଁଳ କଥା ପଦେ ଶୁଣିନାହିଁ, ଆଉ ସବୁକଥା ପଛରେ କଏ ! କେବଳ ମୁରବିଟିଏ ଦେଖାଇ ରହନ୍ତି ପାନ ଭଲକରି କୁଟିଦେ—ଆଉ ଭଲକରି ଗୋଡ ମୋଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦି କେତେ କ'ଣ ବାହାର ବରାଦ ।

ଆଗରୁ ବହିରେ ପଢିଥିଲି—ସ୍ୱାମୀ ଦେବତା । ସ୍ତ୍ରୀର, ସ୍ୱାମୀ-ପଦ ସେବା କରିବା ଧର୍ମ । ସେଇ କଥାକୁ ମନରେ ରଖି ମାସ ମାସ ଧରି ତାଙ୍କର ସେବା କଲି, କିନ୍ତୁ ସେହି ସେବା କରିବା ଭିତରେ ଆନନ୍ଦ ତ ଟିକିଏ ହେଲେ ପାଇଲି ନାହିଁ, ଆହୁରି ବେଳକୁ ବେଳ ମନେ ମନେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ହତାଦର ବଢିଲା, ଘୃଣା ବି ଲାଗିଲା । କାହିଁକି ସେ ମୋତେ ବିଭା ହୋଇଛନ୍ତି ! ବେଳେ ବେଳେ ସାଇ ମାଇପିଙ୍କଠୁଁ ଶୁଣେ, ତାଙ୍କର କୁଆଡ଼େ ବିଭା ହେବାକୁ ଯମାରୁ ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା । ସେ କେବଳ ବାହା ହୋଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଦେହପା ଖବର ବୁଝିବାକୁ ଆଉ ଘର ସମ୍ଭାଳିବାକୁ । ସେ ସିନା ତାଙ୍କ କଥା ଭାବି ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଆଉ ମୁଁ କ'ଣ ଏଟିକୁ ଆସିଥିଲି, ମୋର ନୂଆ ଜୀବନଟାକୁ ଇମିତି ଓହଳ ବକଳରେ କଟାଇବାକୁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ ସ୍ୱାମୀ ପରମ ଗୁରୁ, ଏକଥା ଯଏ ପୋଥି ପୁରା-ଣରେ ଲେଖି ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି—ସେ ପୁରୁଷ କଥା କାହିଁକି କେଜାଣି ନ ଲେଖିଛନ୍ତି ! ଯେଉଁ ପୁରୁଷ, ସ୍ତ୍ରୀର ଅନ୍ତରରେ ଦେବତା ଭଳି ସ୍ଥାନ ପାଇବ, ସେହି ପୁରୁଷର କ'ଣ ସ୍ତ୍ରୀର ମନକୁ ଭେନାଇଲାଭଳି କିଛି ଭଲ ଗୁଣ ଥିବା ଦରକାର ନାହିଁ ? ଯେଉଁ ପୁରୁଷ, ସ୍ତ୍ରୀର ମନକୁ ସ୍ନେହ ସୋହାଗରେ ବାନ୍ଧି ପାରିବ ନାହିଁ କି ତାର ଉଚ୍ଛୁଳା ଯୌବନକୁ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ—ସେ କିମିତି ସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ତରରେ ଗୁରୁ ହୋଇ ପାରିବ ?

ଏସବୁ କଥା କହିବା ମୋର ଲାଭ କ'ଣ ! ହଁ, ସେଇଠୁ ଶୁଣ ଆଉ ଦି'ପଦ କଥା । ମୋର ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ସାଇ ପଡ଼ିଶାର ଜଣେ ଭାଇ—ନାଁ ମଦନ । ସେ ବରାବର ଆମ ଘରକୁ ଆସନ୍ତି । ମୋ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ତାଙ୍କ ଉପରେ ବଡ଼ ବିଶ୍ୱାସ । ଭାଇ ଭାଉଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ମୋ ସହିତ ଭଲ ଥଟ୍ଟା ଲଗାନ୍ତି, ମୁଁ ଆନନ୍ଦରେ ସବୁ ସହେ । ବେଳେ ବେଳେ ତାଙ୍କର ବଳିଲା ବଳିଲା ଦେହ ଆଡେ ଚାହିଁ ମନ ଭିତରଟା ବି ମୋର କ'ଣ ହୋଇଯାଏ ।

ଦିନୁଦିନ ତାଙ୍କର ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଘନିଷ୍ଠତା ବଢ଼ିଲା । ସେତେବେଳେ ପାପ ପୁଣ୍ୟ କଥା ମୋ ମନକୁ ମୋଟେ ଆସୁ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ପଦତଳେ ମୋର ଉଚ୍ଛୁଳା ଯୌବନକୁ ପୂଜାଫୁଲ ପରି ଅଜାଡ଼ି ଦେଲି ।

ଇମିତି କେତେଦିନ କଟିଲା । ହଠାତ୍ ମୁଁ ଦିନେ ମୋ ସ୍ୱାମୀ ବୋଲି, ସମାଜ ଯାହାକୁ କହି ଦେଇଛି, ତାଙ୍କର ଆଗରେ ଧରା ପଡ଼ିଲି । ସାଇ ଭାଇ ଜାଣିଲେ । ତା'ପରେ ତମ ପାଞ୍ଚ ଜଣଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଘଟିଲା, ମୋ ଭାଗ୍ୟରେ ବି ସେଇଆ ଘଟିଲା । ଏଇତ ମୋର ଦୋଷ । ଯେଉଁ ସମାଜ ଦୋଷରୁ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେବତା ବୋଲି ଜ୍ଞାନ ନ କରି ପାରି, ଶେଷକୁ ଏହି ନର୍କପୁରୀରେ ଆଶ୍ରା ନେଲି, ସେହି ସମାଜ ପୁଣି ହେଲା ଧର୍ମାବତାର---ଆଉ ମୁଁ ହେଲି ଦୋଷୀ ।

ସାଢ଼େ ତିନିଟା ବାଜିଲାଣି । ଆଉ କେଉଁ ସୁଖ କାହାଣୀ ମୋ ଜୀବନରେ ଅଛି ଯେ ତମକୁ ଶୁଣାଇବି । ଯେଉଁ କଷ୍ଟ ଦଉଡ଼ାଟା ଆଉ କେଇମିନିଟ ପରେ ମୋ ଜୀବନ ନେବ---ସେ ଖଣ୍ଡିକ ଏଇଠି ପଡ଼ିଛି । ମୋତେ ଲାଗୁଛି, ସେ ଦଉଡ଼ା ଯେମିତି ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ନାଚିଲାଣି ! ଜୀବନ ପ୍ରତି କାହାର ମମତା ନାହିଁ ? ଏହି ପୋଡ଼ା

ସମାଜ ମୋ ଜୀବନରେ ଯଦି ବିଷ-ବଲ୍ଲରୀ ଜାଳି ନ ଥାନ୍ତା, ତାହା-ହେଲେ କାହିଁକି ମୁଁ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଦୁନିଆଁରୁ ଅକାଳରେ ଛାଡ଼ି ଯିବାକୁ ମନ ବଳାନ୍ତି ।

ଏଥିରେ ଥିବା ଅନ୍ୟ ଚିଠିଖଣ୍ଡିକ ପୋଲିସକୁ ଦେବ । ଅକା-ରଣରେ ମୁଁ କାହାକୁ କାହିଁକି ହଇରାଣ କରିବି ।

ଯାଉଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୋ କଥା କହିବୁ । ଆଖିରୁ ମୋର ଦୁଇ ବୁନ୍ଦା ଲୁହ ଶେଷ ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ଚିର ବିଦାୟ !

ନମସ୍କାର

ତୋର ସ୍ନେହର

ପୂର୍ଣ୍ଣିମା

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଏକା ନିଃଶ୍ୱାସରେ ଚିଠିଟି ପଢ଼ି ସାରିଲାବେଳକୁ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଦୁଇବିନ୍ଦୁ ଲୁହ ସେହି ଚିଠି ଉପରେ ଝରି ପଡ଼ିଥିଲା । ସେ କିଛିସମୟ ନିର୍ବାକ ଭାବେ ସେହି ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଉପରେ ଶୂନ୍ୟ-ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇ, ଲକ୍ଷ୍ମୀର ହାତକୁ ସେଖଣ୍ଡିକ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ଦେଇ ଥରିଲା ଗଳାରେ କହିଲେ—ଆଜ ସିନା ଆମ ଆଖି ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଘଟିଲା, ଇମିତି ଦେଶ ସାରା ଯେ କେତେ ଘଟଣା ଘଟୁଛି, ତାର ହିସାବ ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ? ନିଷ୍ଠୁର ସମାଜ ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ ହରାଇ ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁରୁଷ ଜୀବନ ମଝିରେ ଯେଉଁ ବିଷ ବଲ୍ଲରୀ ଜଳାଏ, ତାର ଏ ସଦ୍ୟ ଫଳ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନୀରବରେ ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ହସ୍ତରୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ନେଇ ହାତରେ ଧରିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ କହିଲେ—ଯାହା ପଛକୁ ଗଲାଣି, ତାହା ଏ ଜନ୍ମରେ ଆଉ ଫେରି ଆସିବ ନାହିଁ ।

ତୁମେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ କଥା ଭାବ-ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ଘୃଣାକୁ ପଥର କର । ରମା-କାନ୍ତବାବୁ ଯିବାକୁ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ହଠାତ୍ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେବାରୁ ଇତସ୍ତତଃ ହୋଇ କହିଲା—ଆପଣ ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ଚାଲିଯିବେ ?

—ହଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଯାଉଛି । ତୁମ ମନଟା ଆଜି ବଡ଼ ଖରାପ । ମୁଁ ବି ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ପଢ଼ିଲାବେଳୁ ମନ ମୋର ବେଦନାରେ ଭରି ହୋଇ ଯାଇଛି । କାଲି ହୁଏତ ମୁଁ ଆସି ପାରିବି ନାହିଁ, ଦୁଇ ତିନିଦିନ ପରେ ଆସିବି !

ଅଞ୍ଜଳି ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଲବଙ୍ଗ, ଗୁଜୁରାତି ବଢାଇଦେଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉପରେ ପୁନର୍ବାର ଆଖି ପକାଇ ବିଦାୟ ନେଲେ ।

× × ×

ଦୋକାନର ମାଲିକ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଭିତରୁ ଫେରି ଆସୁ-ଥିବା ଦେଖି ପଚାରିଲା—ପଢିଲେ ସେ ଚିଠି ବାବୁ ? ସେ ଖଣ୍ଡିକ ଯିଏ ଶୁଣିବ, ସେ କାନ୍ଦ ପକାଇବ

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରି ମନଭରା ଗଳାରେ କହିଲେ—ଆପଣଙ୍କ ଛଡ଼ା ଦୁନିଆରେ ସେମାନଙ୍କର ଆଉ କିଏ ଅଛି ? ସେମାନେ ଆପଣଙ୍କର ଝିଅ ପରି, ଆପଣ ଏଣିକି ଟିକିଏ ନଜର ରଖନ୍ତୁ, ଆଉ ଏପରି ଇମିତି ନ ହୁଏ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବାହାରେ କାମ ଅଛି ବୋଲି କହି ଗୋବିନ୍ଦ ସିଂ ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଲେ ।

ତହିଁ ଆର ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଆସିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମନ ଭଲ ନ ଥିଲା । ସେ ଉଦାସୀ ଭାବରେ ମଦ

ପରଶୁ ପରଶୁ ପଚାରିଲା—କାଲେ ଅଂଜଳି, ଦେବେନ୍ଦ୍ରବାବୁ କ'ଣ ଏହି ଦୁଇ ତିନିଦିନ ହେଲା ଆସି ନାହାନ୍ତି ?

ଅଂଜଳି ହତାଶଭାବ ଦେଖାଇ କହିଲା—ଚାରି ଦିନ ହେବ ତ ଆସି ନାହାନ୍ତି ! ସେ ଏଠିକୁ ଆସିବା ଦିନଠୁ, କେବେ ହେଲେ ତ ଇମିତି ରହନ୍ତି ନାହିଁ !

ସେମାନଙ୍କ କଥା ଶେଷ ନ ହେଉଣୁ, ଅଂଜଳି ଜନାଇଦେଲା, ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଦୋକାନକୁ ପଶିଲେ । ତାଙ୍କର ଚେହେରା ଅତି ଆହୁରି ରୁକ୍ଷ, ଆହୁରି ହତଶ୍ରୀ ଦେଖା ଯାଉଛି । ଅଂଜଳି, ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇ କହିଲା—ହେଇ ଦେବେନ୍ଦ୍ରବାବୁ ଆସିଲେଣି, ତାଙ୍କ ଦିହ ବୋଧହୁଏ ଭଲ ନାହିଁ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ଏଇ ଚାରି-ଦିନ ଭିତରେ 'ଏପରି ଅବସ୍ଥା ହୋଇ ଗଲାଣି ! ଅଂଜଳିକୁ ଚୁପ୍ କରି କହିଲା—ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଏକ କୋଠରୀକୁ ଡାକି ନେ ।

ଅଂଜଳି ତରତର ହୋଇ ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ କହିଲା—ଆପଣ ଏଣିକି ଆସନ୍ତୁ, ଏପାଖରେ ଆଉ ଜାଗା ନାହିଁ । ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତ ପରି ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଅଂଜଳିର ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲେ ।

ଅନ୍ୟ ଏକ କୋଠରୀ । ଅଂଜଳି ଚେୟାର ଦେଖାଇ ବସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲା । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବେ ଚେୟାର ଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ ।

ଅଂଜଳି ତାଙ୍କର ଟେବୁଲ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ କଅଁଳ ଗଳାରେ ପଚାରିଲା—ଦେହ କ'ଣ ଆପଣଙ୍କର ଖରାପ ହୋଇଛି ? ଚାରିଦିନ ହେଲା କାହିଁକି ଆପଣ ଆସି ନଥିଲେ ?

ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଅଞ୍ଜଳି ଆଡେ କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ମୁହଁରେ ଟିକିଏ ଶୁଷ୍କ ହସ ଫୁଟାଇ କହିଲେ—ଖାଲି ଦେହ ଖରାପ ହୋଇ ନାହିଁ ଅଂଜଳି, ମୋର ଶରୀର ବି ଅଧା ନଷ୍ଟ ହୋଇ ସାରିଲାଣି । ମୁଁ ମୃତ୍ୟୁ ଆରପାରିର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛି...।

ଅଂଜଳି ସହାନୁଭୂତ ଗଳାରେ କହିଲା---ଛି, ଇମିତ ଖରାପ କଥା ମୁହଁରେ ପୁଣି ଧରନ୍ତି ।

ଦେବବ୍ରତବାବୁ ହଠାତ ମୁହଁରେ ରୁମାଲ ଦେଇ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ-ମିନିଟ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ କାଶି କାଶି, ଧଇଁ ସଇଁ ହୋଇ କହିଲେ, ମୋତେ ଭୁଲ୍ ବୁଝନାହିଁ ଅଂଜଳି ! ମୁଁ ତୁମକୁ ଦେଖିଲାଦିନୁ ଅନ୍ତରର ସହିତ ଭଲ ପାଇଛି ବୋଲି ଆଜି ଭୀଷଣ ଜ୍ୱରରେ ବି ମୋର ମନର କଥା ତୁମକୁ ଖୋଲି କହିବାକୁ ଏଠିକୁ ଧାଇଁ ଆସିଛି । ମୁଁ ତୁମକୁ ମିଛରେ ଆକାଶ କୁସୁମ ଦେଖାଇ ଭୁଲାଇବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ହୁଏତ ତୁମେ ଏଇଠି ଟିକିଏ ଶାନ୍ତିରେ ଅଛ ।

ଅଞ୍ଜଳି ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତମାରି ଚମକି ଉଠିଲା । ଉଃ, କି ଭୀଷଣ ଜ୍ୱର ! ଆପଣ କାହିଁକି ଆସିଲେ ? ଅଂଜଳି କ'ଣ କରିବ ବୋଲି ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଅଞ୍ଜଳିକୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାର ଦେଖି ତା ହାତରେ ନିଜ ବାଲକୁ ମୁଠା ମୁଠା କରୁ କରୁ କହିଲେ---ମୋ ପାଇଁ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନାହିଁ ଅଞ୍ଜଳି ! ଅସହ୍ୟ କଷ୍ଟ ସହିବାରେ ମୋର ବେଶ୍ ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଗଲାଣି, ଆଉ କେଇଟା ଦିନ ବି ସହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ହିଁ ଶୁଣ ଅଂଜଳି, ସେଦିନ ମୁଁ ତୁମକୁ କହିଥିଲି--'ମୋର ଅନ୍ତରରୁ ଦୁନିଆରୁ ସବୁ ସୁଖ-ଶାନ୍ତିର ଆଶା ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲାଣି । ମୁଁ ସର୍ବନାଶ ପଥରେ ଅନେକଦୂର ଆଗେଇ ଯାଇଛି---ସେଠୁ ଫେରିବା ମହା-

କଷ୍ଟକର କଥା ।" ତଥାପି ମୁଁ ତୁମର ସ୍ନେହ ଆଦରରେ ମୋର ଶୁଖିଲା ଅନ୍ତର ପୁଲକିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ତୁମକୁ ନେଇ ଏହି ଦୁନିଅରେ ସୁଖର ସଂସାର କରିବାକୁ ମନରେ ସହସ୍ର ଆଶା ବାନ୍ଧିଲି, କିନ୍ତୁ ଅଞ୍ଜଳି ·· । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ପୁନର୍ବାର ମୁହଁରେ ଲୁଗା ଦେଇ କାଶିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅଂଜଳି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ତାଙ୍କ ପଛପଟକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ ପିଠି ଆଉଁସିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

କାଶ, କିଛିସମୟ ପରେ ବନ୍ଦ ହେବାରୁ ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଧଇଁସଇଁ ହୋଇ କ୍ଷଣକାଳ ପରେ ବସି ଆରାମ ନେଲେ । ତା'ପରେ ଅଂଜଳିକୁ ଶୁଣାଇ କହିଲେ---ତୁମର ଏ ଉପକାର ଜୀବନରେ ଭୁଲିପାରିବି ନାହିଁ ଅଞ୍ଜଳି ! ଆଉ ସେତିକି---ମୋ ଆଗକୁ ଆସ ମୋତେ ଦୟା କରି ମଦ ଗ୍ଲାସେ ଦିଅ, ବଡ଼ କଷ୍ଟ ହେଉଛି, ଟିକିଏ ପିଇଦେଲେ ଅନେକ ସମୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ ।

ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଭଲ ଥିଲେ---ସେଦିନ ମଦ ପିଇବାକୁ ଅଞ୍ଜଳି ନିଶ୍ଚୟ ତାଙ୍କୁ ବାରଣ କରିଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଅସହ୍ୟ ଉତ୍ତାପ, କାଶ ଉପରେ କାଶ ଦେଖି ମଦ ପିଇବାକୁ ଆଉ ମନା କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମଦ ପିଇବା ଦ୍ୱାରା କାଳେ ସେ ସ୍ୱସ୍ତି ବୋଧ କରିବେ---ସେଥିପାଇଁ ସେ ତରତର ହୋଇ ମଦ ଗ୍ଲାସେ ଆଣି ତାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଲା । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ମଦଗ୍ଲାସଟି ଦେଖି, ସବୁ ଦୁଃଖ ଭୁଲିଗଲା ପରି ଖୁସି ମନରେ କହିଗଲେ---ବେଶ୍, ବେଶ୍, ଏଥର ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । ମଦ ଭଳି ଉପକାରୀ ଜିନିଷ ଦୁନିଆରେ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ଗ୍ଲାସଟି ମୁହଁ ପାଖରେ ଲଗାଇଲେ ।

ମଦ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ଅଞ୍ଜଳି କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାଙ୍କ ଆଡକୁ ଅନାଇଥାଏ । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ବିକୃତ ମୁଖରେ ଗ୍ଲାସଟି

ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି ଦେଇ ଦୃଢ଼ ସ୍ୱରରେ କହି ଚାଲିଲେ---ଏଥର ମୁଁ ବେଶ୍ କହି ପାରିବ ଅଞ୍ଜଳି ··· ମୃତ୍ୟୁ ଆରପାରିର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବା କଥା ମୁଁ କହୁଥିଲି ପରା ? ହଁ ମୃତ୍ୟୁ ଆରପାରିର କଥା ! ଯେଉଁ କାଶ ହେବା ଏଇକ୍ଷଣି ଦେଖିଲ---ସେଇକଥା କହୁଛି ଅଞ୍ଜଳି । ସେ କାଶ, କାଶ ନୁହେଁ---ସେ ହେଉଛି, ମୃତ୍ୟୁ ଦେବତାର ଡମ ଦାଉଞ୍ଜି । ଦମାର ଦେହରେ ଖୁଚ୍ ଝଙ୍କାରରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ଗଲଣି । କେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୃତ୍ୟୁର ସେପାରିକୁ ଟିଙ୍କି ନେବ, ତାହାର ଠିକଣା ନାହିଁ । ସେ କି କାଶ ଜାଣ ଅଞ୍ଜଳି ? ସେ କାଶ ସାଧାରଣ କାଶ ନୁହେଁ । ଥାଇସିସ୍ । ଯକ୍ଷ୍ମା ! ରାଜଯକ୍ଷ୍ମା ! ମଣିଷର କଳଙ୍କ! ଟିକ୍ ଟିକ୍ କରି ଏଇ ମଦ ପୋକ ଖାଇ ଡିଂଙ୍ଗାରି ଦେଲେ ଏହି ବେମାରି ହୁଏ । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଏ କଥା କହିଲା ବେଳେ ଭୟରେ ଶିହରି ଉଠିଲି ପରି ତାଙ୍କ ମୁହଁ ବିକୃତ ହୋଇ, ଆଖି ଡୋଳା ଉପରେ ଖୋସି ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ।

ରାଜଯକ୍ଷ୍ମା ! ଅଞ୍ଜଳି, ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଏକଥା ଶୁଣିଲା-କ୍ଷଣି, ତାର ଛାତି ଦପ୍ ଦପ୍ ହୋଇ ଉଠିଲା । ତାଙ୍କର ଯେ ଆୟୁଷ ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଛି ।

ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଟିକିଏ ହସି ଦେଇ କହିଲେ---ମୋର ବେମାରି କଥା ଶୁଣି ତୁମେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡୁଛ---ନୁହେଁ ? ମୁଁ ଜାଣେ, ତୁମେ ମୋତେ ଭଲପାଅ । ସେଥିପାଇଁ ତମ ଛାତି ଥରି ଉଠିଲା । କିନ୍ତୁ ଯିଏ ଯାହାକୁ ଭଲ ନ ପାଏ, ତା ପାଇଁ ଅନ୍ୟର ଛାତି ଇମିତି ଥରି ଉଠେ ନାହିଁ !

······ହଁ ଶୁଣ ମୋ କଥା ଅଞ୍ଜଳି । ନିଜ କଥା କହିବାକୁ ଆସି ଭୁଲି ଯାଉଛି । ଜର ଖୁବ୍ ବେଶି ନା ? ମୁଣ୍ଡ ଠିକ୍ ରହୁ-ନାହିଁ । ତୁମେ କ'ଣ ଭାବଛ, ଏ ରୋଗ ମୋଠାରେ ନ ଥା ଆରମ୍ଭ

ହୋଇଛି ! ଅନେକଦିନ ହେଲଣି---ପ୍ରାୟ ଘର ଛାଡ଼ିବାର କିଛିଦିନ ପରେ । ମଦ ନପିଇ ମୋର ଉପାୟ ଆଉ ନଥିଲା ଅଞ୍ଜଳି ! ଯାହାକୁ ମୁଁ ଜୀବନରେ ଭଲ ପାଇଥିଲି, ସେ ଯେତେବେଳେ ମୋର ପାଇଁ ଏ ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଲା ---ମୁଁ ଆଉ କେଉଁ ବିବେକରେ ଏହି ସଂସାରରେ ନୂଆ ସଂସାର ଗଢନ୍ତି ! ସେହିଦିନଠୁଁ ମୋର ଭିତର ମରିଗଲା । ମୁଁ ମଣିଷର ଗୋଟାଏ ପ୍ରେତ ଭଳି ଅଳିଯାଏ ବଞ୍ଚି ରହିଛି । ଆହା, ରେଣୁକୁ ଯଦି ମୋ ଜୀବନରେ ପାଇଥାନ୍ତି··· ! କି ସୁନ୍ଦର ତାର ରୂପ, କି ସୁନ୍ଦର କଥା ।

ଅଞ୍ଜଳି ନିର୍ବାକ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଆଡେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା

ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଆଖି ଟେକି ଅଞ୍ଜଳି ଆଡ଼େ ଚାହିଁ, ନରମ ଗଳାରେ କହିଲେ --ତୁମକୁ ବଡ଼ କଷ୍ଟ ହେବଣି ? କେତେବେଳ ଯାଏ ଆଉ ଠିଆ ହୋଇ ରହିବ । ଆଜି ଯାଉଛି ଅଞ୍ଜଳି, ହୁଏତ ଅଉ ଦିନେ ଆସିବ ।

ଅଞ୍ଜଳି ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରି କହିଲା---ନା ବସନ୍ତୁ ଆପଣ, ମୋତେ କିଛି କଷ୍ଟ ହେଉନି । ଆଉ କ'ଣ ଗାପେ ଆଣିଦେବି ?

ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଅଗ୍ରହ ଦେଖାଇ କହିଲେ---ଦେଲେ ବା କ୍ଷତି କ'ଣ ? ତୁମ ସହିତ ମୋର ସୁଖର କଳ୍ପନା ଯେତେବେଳେ କଳ୍ପନାରେ ରହିବ---ସେତେବେଳେ ସେ କେତୋଟି ଦିନ ତୁମ ହାତରୁ ମଦ ପିଇ ସୁଖରେ ଜୀବନ କଟାଇଦେବାହିଁ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଭଲ ! ଏ ରୋଗ ମୁଖରୁ କେହି କେବେ ବଞ୍ଚିନାହିଁ ଅଞ୍ଜଳି ! ଯକ୍ଷ୍ମା ରୋଗ ମୋତେ ଧରିଛି ବୋଲି ଅନେକଦିନ ଯାଏ; ମୋର ଧାରଣା ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଭାବିଥିଲି---ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯେପରି କାଶ ହୁଏ, ମୋତେ ହୁଏତ ସେମିତି କାଶ ହେଉଥିବ । କିନ୍ତୁ କାଶ ବଢିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜର ବି ହେଲା । ମୁଁ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ବୁଝି-

ନେଲି—ମୋତେ ଯକ୍ଷ୍ମା ଧରିଛି । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ମନରେ ଦୁଃଖ କଲି ନାହିଁ, ବରଂ ଆହୁରି ଆନନ୍ଦ ପାଇଲି । ରେଣୁ ପାଖରେ ମୋର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଠିକ୍ ହୋଇଛି ବୋଲି ମନରେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କଲି । ଏ ରୋଗର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ମୁଁ କେବେ କେଉଁଠି ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ କି କାହାକୁ ବି ଘଗୁନ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ମଦ ନ ପିଇବାକୁ ତୁମର ଅନୁରୋଧରେ ମୋର ଖିଆଲ ଭାଙ୍ଗିଲା । ସତ କହୁଛି ଅଞ୍ଜଳି, ତୁମକୁ ପ୍ରଥମ ଦିନ ଦେଖି ମୁଁ କାହିଁକି ରେଣୁକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି । ତୁମେ ଯଦି ମୋର ପ୍ରଥମ ଦିନର କଥାରେ ରାଜି ହୋଇଥାନ୍ତ, ତାହାହେଲେ ହୁଏତ ମୋ ଅବସ୍ଥା ଏପରି ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଥିଲି ବେଶ୍ ସୁସ୍ଥ ସବଳ । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ମୁହଁରେ ରୁମାଲ ଦେଇ ପୁନର୍ବାର କାଶିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଏଥର ସେ କାଶ ଖୁବ୍ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା

ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଆଉ ଦୁ'ଥର ଗଳା ଝଙ୍କାରି, ଅଞ୍ଜଳି ଦେଇଥିବା ମଦ ଗ୍ଲାସଟି ଶେଷ କରିଦେଇ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲେ— X X ମଝିରେ କେତେ ମାସ କଟିଗଲା ଜାଣ ? ପୁରା ଚାରିମାସ । ଏଇ ଚାରି ମାସରେ ମୁଁ ମନଇଚ୍ଛା ମଦ ପିଇଲି । ପିଇ ପିଇ ଏ ବେମାରି ଅର୍ଜିଛି । ତା'ପରେ ତୁମେ ତୁମର ଭୁଲ ବୁଝି, ମୋତେ ପଛକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲ, କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ କଥା ସରି ଯାଇଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ କହିଥିଲି—"ପଛକୁ ଫେରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।" ତୁମକୁ ଏକଥା କହି ଯେଉଁଦିନ ଚଲି, ଠିକ୍ ତାର ପରଦିନ ମନରେ କେତେ ଆଶା ବାନ୍ଧି ଗଲି ଡାକ୍ତର ପାଖକୁ । ଭାବିଥିଲି—ମୁଁ ଯେଉଁ ରୋଗ କଥା ବିଶ୍ୱାସ କରିଛି, ତା' ଯଦି ମିଛ ହୁଏ, ତାହାହେଲେ ତୁମକୁ ନେଇ ପୁନର୍ବାର ନୂଆ ସଂସାର ଆରମ୍ଭ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଅଞ୍ଜଳି, ତା' ଆଉ ହେଲା ନାହିଁ ।

ଅଞ୍ଜଳି ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଚାରିଲା—ଡାକ୍ତର କଣ ମତ ଦେଲେ ଯକ୍ଷ୍ମା ବୋଲି ?

ଦେବବ୍ରତବାବୁ କରୁଣ ହସ ହସି କହିଲେ—ତୁମେ କ'ଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଝିପାରି ନାହିଁ ଅଞ୍ଜଳି ! ଡାକ୍ତର ଖାଲି ଅନୁମାନ କରି ମତ ଦେଇନାହାନ୍ତି, ମୋର ରକ୍ତ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖାଯାଇଛି, ଅତି ସାଂଘାତିକ ଧରଣର ଯକ୍ଷ୍ମା ! ମୃତ୍ୟୁର ଆଦେଶପତ୍ର ଭଳି, ସେହି ଯକ୍ଷ୍ମା ରୋଗର ରିପୋର୍ଟ ମୋର ପକେଟରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ରହିଛି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହଠାତ୍ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସି ଦେବବ୍ରତବାବୁଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କହିଲା—ଆପଣଙ୍କ ଦେହ କ'ଣ ଖରାପ ହୋଇଛି ?

ଦେବବ୍ରତବାବୁ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲାପରି କହିଲେ—ମୁଲଟୁ ତୁମକୁ ସବୁକଥା କହିବାକୁ ମୋର ଆଉ ଶକ୍ତି ନାହିଁ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ହୁଏତ ଅଞ୍ଜଳି ତମକୁ ସବୁକଥା କହିବ । ମୋତେ ବାଟକୁ ଫେରାଇ ଆଣି ମୋର ସୁଖର ସଂସାର ଦେଖିବାକୁ ତୁମେ ଯେଉଁ କଳ୍ପନା କରିଥିଲ, ତମର ସେ କଳ୍ପନା, କଳ୍ପନାରେହିଁ ରହିବ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ଯକ୍ଷ୍ମା ରୋଗୀର ଆଉ ଦୁନିଆରେ ଆଉ କି ଦାବୀ ଅଛି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚମକିଲା ପରି ହୋଇ କହିଲା---ଯକ୍ଷ୍ମା ରୋଗ ଆପଣଙ୍କୁ ?

—ହଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଯକ୍ଷ୍ମା ! ଯେଉଁ ଯକ୍ଷ୍ମା ରୋଗ କେବେ ଭଲ ହୁଏ ନାହିଁ··· ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ଭଳି ତାଙ୍କର ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଲା ।

ଦେବବ୍ରତବାବୁ ନିଜ ବାଳକୁ ବ୍ୟସ୍ତରେ ମୁଠା ମୁଠା କରୁ କରୁ ଚେୟାରରୁ ଉଠି ପଡ଼ି କହିଲେ---ଯାଉଛି ଅଞ୍ଜଳି ! ମୋ ପାଇଁ ଆଉ ଦୁଃଖ କରି କୌଣସି ଲାଭ ହେବ ନାହିଁ । ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଅସ୍ଥିର ପଦରେ ଦୁଆର ବନ୍ଦପାଏ ଚାଲି ଆସି, ପୁନର୍ବାର ପଛକୁ

ଫେରି ଚାହିଁ କରୁଣ ଗଳାରେ କହିଲେ—ପାରିବି ତ ଆଉ ଥରେ ତୁମମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିବି । ଶେଷ ଜୀବନରେ ତୁମେହିଁ ମୋର ଅତି ଆପଣାର ।

ଅଞ୍ଜଳି ମୁହଁରେ ଲୁଗା ଦେଇ ଫୁଁ ଫୁଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଚାରିଲା—ଆପଣଙ୍କ ଦେହ ଏତେ ଖରାପ, ଆମେତ ଆପଣଙ୍କର ବସା କେଉଁଠି ଜାଣିଲୁନ୍ !

ଦେବବ୍ରତବାବୁ ନିଜକୁ ସାମ୍ଭାଳି କାଶିକାଶି କହିଲେ—ମୋର ବସା ? ତୁମ ଆରୁ ମୋର ବସା ମୁଁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ସାରିଲିଣି—ଲକ୍ଷ୍ମୀ !

ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ, ପୁଣି କ'ଣ ଭାବି ପଛକୁ ଦୁଇପାଦ ଫେରି ଆସି କହିଲେ ମୋ ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବନାହିଁ ଅଞ୍ଜଳି ! ତୁମେ ଯେ ମୋତେ ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ରଖିବାକୁ କଳ୍ପନା କରିଥିଲ, ସେଇଥିରେ ମୁଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଆନନ୍ଦ ପାଇଛି । ମୋର ଆଶୀ-ର୍ବାଦ, ତୁମେ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତିରେ ରୁହ ।

ତା'ପରେ ଦେବବ୍ରତବାବୁ ଅସ୍ଥିର ପଦରେ ବେଦମ୍ ହୋଇ କାଶି କାଶି ମଦ ଦୋକାନ ବାହାରକୁ ଗଳିଗଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କ୍ଷଣକାଳ ତାଙ୍କରି ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହି, ମୁହଁ ଫେରାଇ ଦେଖିଲା, ଅଞ୍ଜଳି ମୁହଁରେ ଲୁଗା ଦେଇ ସୁଁ ସୁଁ ହୋଇ କାନ୍ଦୁଛି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଞ୍ଜଳି ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ, ତା' ଆଖିରୁ ଲୁଗା କାଢ଼ି କାନିରେ ଲୁହ ପୋଛି ଦେଇ ଥରିଲା ଗଳାରେ କହିଲା, ତୁ ଜାଣିଶୁଣି କାନ୍ଦିଲେ ଆଉ ହେବନାହିଁ ଅଞ୍ଜଳି ! ଆମକୁ ଛାତି ପଥର କରି ସବୁ ଦୁଃଖ ସହିବାକୁ ହେବ । ଛି, କାନ୍ଦ ନାହିଁ··· ମୋ ସୁନା ଭଉଣୀଟି ପରା !

ଗୃହବନ୍ଦନ ପରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ମଦ ଦୋକାନର ମାଲିକ ଗୌରସିଂହର ମନକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଇବା ପାଇଁ, ଶିଳ୍ପୀକୁ ବରାଦ କରି ଅଙ୍କାଇ ଆଣିଥିବା କେତେଖଣ୍ଡି ଛବି ହାତରେ ଧରି ସିଧା ଗୌରସିଂହଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ରାତି ଦଶଟା । ମଦ ଦୋକାନରୁ ଗହଳି କମି ଆସିଥିଲା । ଗୃହବନ୍ଦନ ପରେ ହଠାତ୍ ଗୌରସିଂ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପରି କହିଲା, କୁଆଡେ ଆପଣ ଗୃହବନ୍ଦନ ହୋଇ ଥିଲେ ? ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ମନେ ମନେ ଖୋଜି ଖୋଜି ଥକିଲିଣି । ବସା ଯଦି ଜାଣିଥାନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସେଠିକି ବି ମୁଁ ନିଜେ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଆଜି ଆଉ ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ ......।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ହସ ହସ ମୁହଁରେ ମାଲିକ ପାଖରେ ବସି ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ କହିଲେ ଏ ଗରିବଠାରେ ଆପଣଙ୍କର କାହିଁକି ଏତେ ଦୟା ? ମୋର ବି ଆପଣଙ୍କ ଠାରେ ଏତେ ମାୟାମମତା ଲାଗିଗଲାଣି ଯେ, ମୋର କାମ ଥିବାରୁ ଗୃହବନ୍ଦନ ହୋଇ ଆସି ନ ଥିଲେବି ଆପଣଙ୍କୁ ନଦେଖି ମନଟା ଛଟପଟ ହେଉଥିଲା

ଗୌରସିଂ ହସ ହସ ହୋଇ, ତାଙ୍କ ହାତଧରି ପକାଇ କହିଲା, ଭଗବାନଙ୍କ ଦୂତ ଭଳି ଏ ମଦ ଦୋକାନରେ ଆପଣଙ୍କୁ, ମୁଁ ଏତେ ଦିନେ ପାଇଛି । ଆପଣଙ୍କଠୁଁ ଉପଦେଶ ଶୁଣି ଶୁଣି ମୋର ଜ୍ଞାନ ଫିଟିଛି ବାବୁ ! ଜୀବନରେ ମୁଁ ଅନେକ ଅନ୍ୟାୟ କରିଛି, ସେଥିରୁ କ'ଣ ମୋର ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାର ଆଉ ଆଶା ନାହିଁ —ବାବୁ ?

ଜଣେ ମଦୁଆ ଆକଣ୍ଠ ମଦ ପିଇ ଟଳି ଟଳି ଆସି ସେଇଠି ଠିଆ ହୋଇ ଯାଇଁ ଭାରି ଖୁସି ମନରେ କହି ଚାଲିଲା---ବାଃ, ବେଶ୍ ଗପସପ ତ ! ଆଉ ଗୋଟାଏ ମଦ ଦୋକାନ ଖୋଲିବ---ନୁହେଁ ? ଭଲ ହେବ---ଭାରି ଭଲ ହେବ । ସେଠି ରଖିବ ପଚିଶଟା ଟୋକାଲି ! ଭାରି ବିକି, ଭାରି ଲାଭ---ଟଙ୍କା ପଡ଼ିବ ଠନ୍ ଠନ୍ , ନୁହେଁ ? ବେଶ୍ ହେବ X X । ତା'ପରେ ପକେଟରେ ହାତ ମାରି ବିସ୍ମିତ ହେଲାପର କହିଲା---ଟଙ୍କା ? କାହିଁ ଟଙ୍କା ପକେଟତ ବିଲ୍କୁଲ ଶୁନ୍ ! ଗୁଡ଼ିଟଙ୍କା ହୋଇଛି---ନିଅ, ନିଅ ଏ ମୁଦିଟା ।

ମଦୁଆଟି ନିଜ ହାତରେ ସୁନା ମୁଦିଟାକୁ ମାଲିକ ପାଖକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ ହସି ହସି ବାହାରକୁ ବାହାରିଗଲା ।

ଗୌର ସିଂ ସେହି ଲୋକଟି ଆଡ଼େ ବକ୍ରଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ କହିଲା—ଚାଲନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଘରକୁ ଆପଣ । ଏ ଶଳାଏ ଏଠି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରେଇ ଦେବେ ନାହିଁ । ତାପରେ ଗୌର-ସିଂ, ଦୋକାନର ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଲୋକକୁ ସେଠି ବସିବାକୁ କହି ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଡାକିଲା ---ଆପଣ ଆସନ୍ତୁ, ଅନ୍ୟ ଘରେ ବସି ନିରୋଳାରେ ଟିକିଏ ଗପସପ ହେବା ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ନିଭୃତ କୋଠରୀରେ ଝଟସ୍ରେ ଚେୟାର ଟାଣି ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବସିଗଲାକ୍ଷଣି ଗୌର ସିଂ ଆରମ୍ଭ କଲା -, ହଁ କହନ୍ତୁ ନାହିଁ ବାବୁ, ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାର କ'ଣ କିଛି ଉପାୟ ନାହିଁ ?

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଟିକିଏ ଗୁମ୍ ମାରି କହିଲେ-- ମୋ ବିବେଚନାରେ ଆପଣ ସେମିତ କିଛି ଅନ୍ୟାୟ କରି ନାହାନ୍ତି । ଆପଣତ ବାଲ୍ମିକ ମହାଋଷିଙ୍କ କଥା ଶୁଣିଛନ୍ତି---ସେ ପ୍ରଥମେ ବଡ଼ ଖଣ୍ଟ ଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ବାଟୋଇମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରି, ନିଜର କୁଟୁମ୍ବ

ପୋଷୁଥିଲେ । ସେଠି ପୁଣି ଶେଷକୁ ତପସ୍ୟା କରି ମହାଋଷି ପାଲଟିଲେ । ରାମାୟଣ ମହାକାବ୍ୟ ସେହି ଲେଖିଛନ୍ତି ।

ଗୋରସିଂ କ'ଣ ଭାବୁଥିଲା ପରି କହିଲା ---'କାହା ପାପରେ ଦୁନିଆରେ କେହି ଭାଗୀ ନୁହନ୍ତି । ନିଜର ଭାର୍ଯ୍ୟା ପରି ବାଲମିକି ଋଷିଙ୍କୁ ଦିନେ କହିଥିଲା---ମୁଁ ତମ ପାପରେ ଭାଗୀ ନୁହେଁ । ସେହିଦିନଠୁଁ ବାଲମିକିଙ୍କର ମନରେ ଚେତା ପଶିଲା । ସଂସାରର ସବୁ ମାୟା ମମତାକୁ ପଛକୁ ପକାଇ ଘର ଛାଡ଼ିଲେ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଗୌରସିଂର କଥାରେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ କହିଲେ---ସେଇକଥା ଠିକ୍ । ଦୁନିଆରେ ଟଙ୍କା କଉଡ଼ି, ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ସବୁ ମିଥ୍ୟା, ସବୁ ଖାଲି କେବଳ ମିଛ ଖେଳ । ଭଗବାନ ଆଶା କରି ଦୁନିଆରେ ପରର ଉପକାର କରିବା ଓ ନ୍ୟାୟ ପଥରେ ଚାଲିବାହିଁ ମଣିଷର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ଟଙ୍କା ପଇସା, ମଣିଷର ବଡ଼ ଶତ୍ରୁ । ସେ ଯାହା ପାଖରେ ଅଛି, ତା ଜୀବନ ପ୍ରତି ସବୁବେଳେ ବିପଦ । ଆପଣତ ସବୁବେଳେ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ଟଙ୍କା ଲୋଭରେ କିପରି ଲୋକେ ଲୋକଙ୍କୁ ନିଷ୍ଠୁର ଭାବରେ ହତ୍ୟା କରୁଛନ୍ତି । ଆଉ ଯିଏ ଭଗବାନଙ୍କ ନାମ ନେଉଛି---ଦିନକ ଛଡ଼ା, ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ ତାର ସମ୍ବଲ ନାହିଁ, ତାର ଦୁନିଆରେ କେଉଁ ବିପଦ ? ସେ କେଡେ ଶାନ୍ତି ଭୋଗ କରୁନାହିଁ । ଯାହାର ଯେତିକି ଧନ, ତାର ସେତିକି ଅଶାନ୍ତି ! ଯିଏ ଯେତେ ଲୋଭରେ ଅର୍ଥ ସାଇତିଲେ ବି ମଲାବେଳକୁ ସଙ୍ଗରେ ଅଧଲାଟାଏ ବି କେହି ଦେବେନାହିଁ କି ମରିବା ଲୋକ ଏତେ ଯତ୍ନରେ ସାଇତି ଥିବା ଟଙ୍କାରୁ ପାହୁଲାଟାଏ ବି ନେଇପାରିବ ନାହିଁ । ମଣିଷ ପରର ଉପକାର କରି ଦେଶ, ଓ ଜାତି ପାଇଁ ଦାନ ଧ୍ୟାନ କରି ମନରେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ପାଏ, ତାହାହିଁ ପ୍ରକୃତ ଧନ ସଙ୍ଗେ ସମାନ

ହେଇ ଦେଖନ୍ତୁ ଏ ଛବିଟି । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଗୌର ସିଂ ଆଗରେ ସେ ଛବିଟିକୁ ମୁକୁଳାଇ ଧରିଲେ ।

ଗୌର ସିଂ ଚଷମା ଲଗାଇ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେହି ଛବି ଆଡ଼େ ଅନେକ ସମୟ ଚାହିଁ ରହି କହିଲା---ମୁଁ ତ ସେମିତି କିଛି ପଢ଼ିବା ଶୁଣିବା ଲୋକ ନୁହେଁ ---ଏ ଛବିରୁ କ'ଣ ବୁଝିବି ? ଏ କାହାର ଛବି ? ଶୋଇଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ତାଙ୍କ ଚାରି ପାଖରେ କାହିଁକି ମଣି ମୁକ୍ତା ସବୁ ଗଦା ହୋଇଛି ? ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଏ ଲୋକସବୁ କିଏ କିଏ ?

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ମୁରୁକି ହସି କହିଲେ ---ଏ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ଲୋଭୀ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ । ତାଙ୍କର ଜୀବଦଶାରେ ସେ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରି, ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ପରର ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ଲୁଟି କରି, ନିଜ ଗନ୍ତାଘରେ ଏହି କେତେ କେତେ ସୁନା ମଣି ମୁକ୍ତା ସଞ୍ଚୟ କରିଥିଲେ । ଏସବୁ ଦେଖିବାରେ ତାଙ୍କର ଭାରି ଆନନ୍ଦ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦୁନିଆରେ କିଏ ଚିରଦିନ ରହୁଛି ! ସମ୍ରାଟ ବୁଢା ହୋଇ ରୋଗ ଶଯ୍ୟାରେ ପଡ଼ିଲେ । ରୋଗ ଦିନକୁ ଦିନ ବଢିଲା କମିଲା ନାହିଁ । ସମ୍ରାଟ ମରିବାର କେତେ ସମୟ ଆଗରୁ ତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଡାକି କହିଲେ —ମୋର ଗନ୍ତାଘରେ ମୋତେ ଶୁଆଇ ଦିଅ ଆଉ ଯେଉଁ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ମୁଁ ସଂଗ୍ରହ କରି ରଖିଛି—ତାହା ଆଣି ମୋ ଚାରିପାଖରେ କୁଢାଇ ଦିଅ । ସେଇଆ ହେଲା । ତା'ପରେ ସମ୍ରାଟ ଜୀବନର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନିଜର ସଞ୍ଚିତ ମଣି ମୁକ୍ତା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଢାଳି ଶୋକାତୁର ହୋଇ କହିଲେ—"ମୁଁ ଯଦି ଜାଣିଥାନ୍ତି, ଦିନେ ମୋତେ ଏସବୁ ଛାଡ଼ିଯିବାକୁ ହେବ, ତାହାହେଲେ ଏସବୁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥାନ୍ତି କାହିଁକି ?"

ଶେଷରେ ସମ୍ରାଟ ସେହି କୁଟି କୁଟି ମଣି ମୁକ୍ତା ଆଡକୁ ଅକୁଣ୍ଠ ନୟନରେ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଜୀବନ ଛାଡ଼ିଲେ ।

ଗୌରସିଂ ମନରେ ଗୁରୁ ଭାବନା ଧରି ସେହି ଛବି ଆଡେ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ କହି ଚାଲିଲେ—ପ୍ରକୃତରେ ଏହି ପ୍ରଚୁର ସମ୍ପତ୍ତି ଯଦି ପର ଉପକାରରେ ଲାଗିଥାନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ସମ୍ରାଟ କେତେ ଆନନ୍ଦ ପାଇଥାନ୍ତେ । ମଲା ପରେ ଲୋକେ ବି ତାଙ୍କୁ ଝୁରି ହେଉଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ସେ ମଲା ପରେ ତାଙ୍କୁ କ'ଣ କିଏ ଭଲ ସମ୍ରାଟ ବୋଲି କହିଲା ? ଓଲଟି ସମସ୍ତେ ଲୋଭୀ, ଅତ୍ୟାଚାରୀ ବୋଲି ଘୃଣା କଲେ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ କଥା ଶେଷ ନହେଉଣୁ ଗୌର ସିଂ କହିଲା, ଠିକ୍ କଥା ବାବୁ ! ମୋର ଏତେଦିନେ ବୁଦ୍ଧି ଫେରିଛି । ମଲାବେଳକୁ ଛ'ଖଣ୍ଡି କାଠ ଛଡ଼ା, ମଣିଷର କିଛି ଦରକାର ନାହିଁ । ଯେମିତି ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ ଆସିଛି, ସେମିତି ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ କିଆଡେ ଚାଲିଯିବ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ, ଗୌର ସିଂ କଥାରେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖେଇ କହିଲେ—ସେଥିପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ ଜ୍ଞାନୀ, ସେମାନେ ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ପଇସା ରୋଜଗାର କରନ୍ତି ନାହିଁ କି ପଇସାକୁ ମଝ ପଷ ଭଳି ସଞ୍ଚୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ନିଜର ପଇସା ପର ଉପକାର ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ମଲା ପରେ ବି ଅମର ହୁଅନ୍ତି ।

ଗୌର ସିଂ, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼େ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କହିଲା, ମୁଁ ଆଜି ଭାବୁଛି—ମଦ ପିଇବା କି ବଡ ଅନ୍ୟାୟ !

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଟିକଏ ମୁରୁକି ହସି କହିଲେ--ଆପଣ ମଦ ବିକିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି, ମୁଁ କିପରି ସେକଥାକୁ ମନା କରିବି ! କିନ୍ତୁ ମଦ ବିକିବା ମହାପାପ ! ମଦ ଦୋକାନ କରି ଲୋକଙ୍କୁ ପିଇବାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେବାରେ, କେତେ ସୁଖର ସଂସାର ଯେ ଚୂନା ହୋଇଯାଏ, ତାର କଳନା ନାହିଁ । ମଦଭଟିମାନେ ଦୁନିଆରେ ଅତି ଘୃଣ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ମଦ ପିଇ ଏଠି ଯେଉଁ ପଇସା ଦିଅନ୍ତି, ସେ ପଇସା ଅନ୍ୟ ପାଞ୍ଜଣଙ୍କୁ ଭୋକ ଉପାସରେ ପକାଇ ଏଠି ଗଣନ୍ତି ମାନ ! କାହାର ଘରେ ଛୁଆ କାନ୍ଦେ, କାହାର ମା' ମାଇପ ଭୋକ ଉପାସରେ ପଡ଼ି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାନ୍ତି । ମଦ ବିକିବା ପଇସା, ପଇସା ନୁହେଁ—ନିଆଁ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ସେ ପଇସାରେ କାହାରି କେବେ ଅମଙ୍ଗଳ ଛଡ଼ା ମଙ୍ଗଳ ହୋଇ ନାହିଁ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଏକ ନିଶ୍ୱାସରେ ଏତକ କହିସାରି, ନିଜେ ଭୁଲ କଲାପରି ଗୌର ସିଂର ହାତ ଧରି ପକାଇ କହିଲେ--ମୁଁ ଏସବୁ କହିଲି ବୋଲି ଆପଣ ରାଗିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ କହୁଥିଲି ।

ଗୌର ସିଂ ପାଗଳଙ୍କ ପରି ହୋଇ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ନିଜ ହାତ ମୁଠା ଭିତରେ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ମୁଠାଇ ରଖି ଥରିଲା ଗଳାରେ କହିଲା---ମୋତେ ବୁଦ୍ଧି ଦିଅ ବାବୁ । ମୋର ପାପର ସୀମା ନାହିଁ । ସତ କହୁଛି ବାବୁ, କେତେ ସୁନାଘର, ମୋରି ଆଖି ଆଗରେ ଚୂନା ହୋଇ ଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପାୟ ? ତୁମେ ବାବୁ ମୋର ମିତ୍ର, ମୋତେ ବାଟ ଦେଖାଅ । ଏ ଦୁନିଆରେ ମୋର ଝିଅ, ସ୍ତ୍ରୀ, ମା' ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ନାହିଁ । ଅଜସ୍ର ଟଙ୍କା--ବିସ୍ତର ସମ୍ପତ୍ତି ଅଛି । ତାହା ମୁଁ ଏହି ପାପ ପଇସାରେ ଅର୍ଜନ

ଉଚିତ୍। ସେସବୁ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସତ୍‌କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । କାଲିଠାରୁ ଏହି ମଦ ଦୋକାନ ବନ୍ଦ କରିଦିଅ । ତୁମକୁ ମୁଁ ଆଉ ଛାଡ଼ି ପାରିବି ନାହିଁ । ଆଜିଠାରୁ ବାବୁ ଆଉ ମଦ ପିଅ ନାହିଁ । ମଦ ପିଇବା ମହାପାପ !

ମଦ ପିଇବା ମହାପାପ ! ଏହି କଥା ସ୍ୱୟଂ ଗୌରସିଂ ମୁଖରୁ ଶୁଣି ଆନନ୍ଦରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଅନ୍ତର କୁରୁଳି ଉଠିଲା । ହସି ହସି ହୋଇ କହିଲେ—ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ମଦ ପିଉଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଦିନରୁ ଛାଡ଼ିଛି । କେବଳ ସର୍‌ବତ ପିଇ, ଆପଣଙ୍କୁ ଠକା ଦେଉଥିଲି । ମନେ ମନେ ଆପଣଙ୍କୁ ଭଲ ବାଟକୁ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲି ।

ଗୌରସିଂ ଆନନ୍ଦରେ ଗଦଗଦ ହୋଇ କହିଲା—ସତେ ବାବୁ, ତମେ ମଦ ପିଉନା ? ତୁମେ ଭଗବାନଙ୍କର ଦୂତ, ମୋତେ ପାପରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ପାଇଁ ଆସିଛ !

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଗୌର ସିଂ ଆଡେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚକ୍ଷୁରେ କିଛିସମୟ ଚାହିଁରହି କହିଲେ—ଆପଣ ଯଦି କିଛି ନ ଭାବିବେ, ତାହାହେଲେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବି !

ଗୌର ସିଂ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ମୋତେ ଆଜି-ଠାରୁ ପର ବୋଲି ଭାବନ୍ତୁ ନାହିଁ--ବାବୁ ! ତୁମେ ଏଣିକି ମୋର ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ । ମୋତେ ଗଣ୍ଡିଏ ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ ମୁଁ ଖୁସି ହେବି । କ'ଣ କୁହନ୍ତୁ ଅପଣ, ମୁଁ ସବୁକଥା ଶୁଣିଲେ ମୋର ଆନନ୍ଦ ଛଡ଼ା ଦୁଃଖ ନାହିଁ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଖୁସି ମନରେ କହିଲେ---ମୁଁ ଯାହା ଯୋଗୁ ମଦ ଛାଡ଼ିଛି, ଆଉ ଆପଣଙ୍କୁ ଭଲ ବାଟକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଯିଏ

ମୋତେ ବୁଦ୍ଧି ଦେଇଛନ୍ତି, ସେ କିଏ ଜାଣନ୍ତି ? ସେ ଅପଣଙ୍କ ଦୋକାନର ଜଣେ ଯୁବତୀ ।

ଗୌର ସିଂ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କହିଲା--ମୋର ଦୋକାନର ଜଣେ ଯୁବତୀ ! କିଏ ସେ ଦେବୀ ? ମୋ ଦୋକାନରେ ମଣିଷ ରୂପରେ ଲୁଚି ରହିଛନ୍ତି ?

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଦରଦର ହସି କହିଲେ—ସେ ଅପଣଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ? ମୋର ଦୋକାନର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ? ଗୌରସିଂ ଆନନ୍ଦରେ ଚେୟାରରୁ ଉଠି ପଡ଼ି, ଦୁଆର ମୁହଁକୁ ଆସି ଜଣକୁ ଡାକି କହିଲା, ଚଞ୍ଚଳ ଯାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଡାକି ଆଣିବୁ ? ଚଞ୍ଚଳ ଯା...

× × ×

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଗୃହକୁ ଫେରି ଆସି ନ ଥିବାରୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଅଞ୍ଜଳି ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲା । ଲୋକଟି ଯାଇଁ ଖବର ଦେଲା—ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ? ତମକୁ ମାଲିକବାବୁ ଡାକୁଛନ୍ତି । ଚଞ୍ଚଳ ଆସ ?

ରାତି ଏଗାରଟା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚମକି ଉଠିଲା । ଏତେ ରାତିରେ ମାଲିକ କାହିଁକି ଡାକୁଛନ୍ତି ? ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଲୋକଟିକୁ ପଚାରିଲା, ଆଉ ସେଠି କିଏ ଅଛନ୍ତି ?

ଲୋକଟି ଉତ୍ତର ଦେଲା—ଆଉ ଜଣେ କିଏ ବାବୁ ଅଛନ୍ତି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମନରେ ସାତ ପାଞ୍ଚ ଭାବି ଅଞ୍ଜଳିକୁ ଡାକିଲା--ଆ ଅଞ୍ଜଳି ମାଲିକ କାହିଁକି ଡାକୁଛନ୍ତି—ଶୁଣି ଆସିବା ।

ମଦ ଦୋକାନର ଏକ ନିଭୃତ କୋଠରୀ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେ କୋଠରୀକୁ ପଶିଗଲାକ୍ଷଣି, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ଆନନ୍ଦରେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି ଗୌରସିଂ ଚେୟାରରୁ ଉଠିପଡ଼ି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଦୁଇହାତକୁ ଧରି ପକାଇ ମିନତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଳାରେ କହିଲା—ତୁ ମୋତେ କ୍ଷମାକର ମାଆ । ତୁ ଆଜିଠାରୁ ମୋର ଝିଅ । ମୁଁ ଅଜାଣତରେ ବହୁତ ଦୋଷ କରିଛି । ବାପ ଅଜାଣତରେ ଦୋଷ କଲେ ଝିଅ କଣ କ୍ଷମା ଦିଏ ନାହିଁ ?

ଅଂଜଳି ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖୁଥାଏ ।

ଗୌରସିଂ ଆଉ କ'ଣ କହିବା ଆଗରୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆନନ୍ଦରେ ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରି ଗୌର ସିଂର ପାଦଧୂଳି ନେଇ ମୁଣ୍ଡରେ ମାରିଲା ।

ଗୌର ସିଂ ଆନନ୍ଦରେ ବିଭୋର ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ତଳୁ ଉଠାଇ ବାତ୍ସଲ୍ୟ ସ୍ନେହରେ ନିଜ ଛାତି ଅଙ୍ଗକୁ ଆଉଜାଇ ଆଣି ଥରିଲା ଗଳାରେ କହିଲା---ମାଆ ମୋର !!

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଏହି ମିଳନ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଗୌର ସିଂକୁ କହିଲେ--ଯଥେଷ୍ଟ ହେଲଣି ! ଆପଣ ବସନ୍ତୁ । ତା'ପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଆଡେ ଚାହିଁ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲେ—ଭିର ଶେଷ ହେଉଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ !

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯିବା ଆଗରୁ ଅଞ୍ଜଳି ସରବତ ଆଣିବା ପାଇଁ ସେଠୁ ଚାଲି ଆସିଥିଲା ।

ଗୌର ସିଂ ଚେୟାରରେ ବସି ପଡ଼ି ଲକ୍ଷ୍ମୀଆଡେ ସତୃଷ୍ଣ ନୟନରେ ଚାହିଁ କହିଲା---ଏଉଠି ରହି ମୋତେ ସେ ନିଜରୂପ ନ ଦେଖାଇ

ଲ୍ୟଶଙ୍କର ରହିଛନ୍ତି ! ଭଲ କରିଛୁ ମା' ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଛି । କାଲିଠାରୁ ଏ ମଦ ଦୋକାନ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ମୋର ସମସ୍ତ ଟଙ୍କା, ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ତୁମର । ମନ ଇଚ୍ଛା ଭଲ କାମରେ ଲଗାଅ । ମୋର ଆଖି ଖୋଲି ଦେଇଛୁ ମା' ! ଏଠି ଦେବାଳୟ ତୋଳ । ଦେବତାର ଚରଣ ଦର୍ଶନ କରି ମୁଁ ଧନ୍ୟ ହୁଏ । ଯା' ଝିଅ, ଦୋକାନର ସବୁ ଝିଅଙ୍କୁ ଏଠିକୁ ଡାକି ଆଣ, ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କଠୁଁ କ୍ଷମା ମାଗେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ମଧୁର ଗଳାରେ କହିଲା—ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଆଜଠୁ ବାପ ରୂପେ ପାଇ, ମୋ ଜୀବନର ସବୁ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ପାଶୋରି ଦେଇଛି ।

ଅଞ୍ଜଳି ସରବତ ଗ୍ଲାସେ ଆଣି ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ପିଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଗୌର ସିଂ ଅଞ୍ଜଳି ଆଡେ଼ ଚାହିଁ କଅଁଳ ଗଳାରେ କହିଲା, ଯା' ମା' ସବୁ ଝିଅଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣ । ସବୁ କାମ ବନ୍ଦ ଥାଉ, ଯାଁ ମା'... ।

ଅଞ୍ଜଳି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କୁରୁଳି ହୋଇ ସେଠୁ ଆସି ଅନ୍ୟ ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ଡାକିଲା । ସମସ୍ତେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଚାରୁଥାନ୍ତି, କଥା କଣ ଅଂଜଳି ?

ସବୁ ଯୁବତୀଗୁଡ଼ିକ ମାଲିକ ଆଗକୁ ଆସିଲାପରେ, ଗୌର ସିଂ ସ୍ନେହ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେମାନଙ୍କ ଆଡକୁ ଚାହିଁ ବିନୀତ ହୋଇ କହିଲା, ମୋତେ ସମସ୍ତେ କ୍ଷମାକର । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲାଗି ମୁଁ ଅବାଟରୁ ବାଟକୁ ଫେରିଛି । କାଲିଠାରୁ ଏ ମଦ ଦୋକାନ ବନ୍ଦ ହେବ । ଏଇଠି

ହେବ ଦେବ ମନ୍ଦର । ତମେ ସମସ୍ତେ ଦେବତାର ସେବା ପୂଜା କରି ଜୀବନକୁ ସୁଖରେ କଟାଇଦେବ । ଏହା ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସବୁ କରିବେ । ମୁଁ କେବଳ ସବୁକଥା ଦେଖିବ । ତମ ମୁହଁରେ ହସ ଦେଖି ମୁଁ ଆନନ୍ଦ ପାଇବ ।

ସମସ୍ତ କଥା, କ'ଣ ବୋଲି ବର୍ଷିତ ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀଆଡ଼େ ଚୁପ୍ ରହିଲେ । ହଠାତ୍ ମାଲିକର ଏ କି ପରିବର୍ତ୍ତନ !

ଗୌର ସିଂ କଥା ବନ୍ଦ କଲାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଥରିଲା ଗଳାରେ କହିଲା, ସମାଜ ଆମକୁ ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ତଡ଼ି ଦେଇଛି । ଦୁନିଆରେ ଆମର ଆଉ ଆଶ୍ରା କେହି ନାହିଁ । ଆପଣ ଆମକୁ ଏଠି ଆଶ୍ରା ଦେଇ ଯେଉଁ ଉପକାର କରିଛନ୍ତି, ସେ ଉପକାର ଆମେ ଜୀବନରେ କେବେହେଲେ ଭୁଲି ପାରିବୁ ନାହିଁ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀର କଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଗୌର ସିଂ ନରମ ଗଳାରେ କହି ଉଠିଲା---ଏ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିବାକୁ ମୁଁ ଭାଜନ ନୁହେଁ । ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କୁ ଦେବ ମନ୍ଦିରରେ ଆଶ୍ରା ଦେଇନାହିଁ---ଦେଇଛି, ମଦ ଦୋକାନ ଭଳି ଅପବିତ୍ର ଜାଗାରେ । ପାପୀ ମୁଁ..... ।

× × ×

କାନ୍ଥ ଘଣ୍ଟାରେ ଠନ୍ ଠନ୍ ହୋଇ ବାଜିଲା ବାର । ଗୌରଙ୍କି ବହୁତ ଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଛି ବୋଲି, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ କହିଲା, ଆପଣ ଏଥର ଖାଇ ଶୋଇବେ ଚାଲନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କୁ ବଡ଼ କ୍ଳାନ୍ତ-ବୋଧହେବଣି । ତା ପରେ ସେଠି ଘରେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥିବା ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ କଅଁଳ ଗଳାରେ କହିଲା, ତୁମେସବୁ, ଖାଇ ଶୋଇବାକୁ ଯାଅ । ଆଜିଠାରୁ ତମମାନଙ୍କର ଅଶୁଭଦିନ ଶେଷ ହୋଇଛି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ଅଞ୍ଜଳି ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟମାନେ ବିଦାୟ ହୋଇଗଲେ। ରମାକାନ୍ତବାବୁ, ଗୌର ସିଂଙ୍କ କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ, ଆପଣ ମୋ ପାଇଁ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବା ଦରକାର ନାହିଁ ! ମୁଁ ପ୍ରାୟ ରାତି ସାଢେବାରଟା ବେଳେ ପ୍ରତିଦିନ ଖାଏ।

ସ୍ନେହମିଶା ଗଳାରେ ଗୌର ସିଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀଆଡ଼େ ଚାହିଁ କହିଲା, ଆଉ ଡେରି କରନାହିଁ ମା'। ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ, ଖାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦେ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଖଣ୍ଡେ ସିଗାରେଟ ଲଗାଇ ଲଗାଇ ପଚାରିଲେ ଆପଣ ?

—ନାହିଁ ବାବୁ, ମୁଁ ରାତିରେ ଖାଏ ନାହିଁ—ଆପଣ ଯା'ନ୍ତୁ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଚାଲିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଉଠି ତା' ସଙ୍ଗରେ ଚାଲିଲେ। ଅଞ୍ଜଳି ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଥାଏ।

ସେଦିନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଶୋଉ ଶୋଉ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କର ସାଢେ ଗୋଟାଏ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା।

× × ×

ଆଠ [illegible] ପରେ ଏହି ମଦ ଦୋକାନ ଆଡକୁ ଯାଏ ଚାହିଁଲା ସେ ବିସ୍ମିତ ହେଲା। ଏ କ'ଣ ! ଯେଉଁ ମଦ ଦୋକାନ, ଗଲା ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ହେଲା ସେହି ଗୋଟାଏ ଭାବରେ ରହି ଆସିଛି, ତାର ହଠାତ୍ ଏ କି ପରିବର୍ତ୍ତନ ! କୋଠା ନୂଆ ଢଙ୍ଗ ହୋଇଛି। ସଦର ଦରଜାରେ ପହରା। କୋଠା ଉପରେ ତିରଙ୍ଗା ପତାକା ଫର୍ ଫର୍ ହୋଇ ଉଡୁଛି। ତା'ର ତଳକୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ବଡ ବଡ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖା ହୋଇଛି—'ଅନାଥାଶ୍ରମ'। ଦିନ ରାତି ସେଠି ଆଉ ମଦମତ୍ତ-

ମାନଙ୍କର ଭଙ୍ଗା କଣ୍ଠରେ ଗାଳିଗୁଲଜ ଶୁଭୁନାହିଁ—ଆଶ୍ରମ ଭଲି ଶାନ୍ତ ବିରାଜୁଛି ।

ଏହାଛଡ଼ା ସେହି ଦୋକାନକୁ ଲଗି ଲମ୍ବା ହୋଇ ଏକ ଘର ତିଆରି ହେଉଛି, ସେଠି ଅସହାୟ ରୋଗୀମାନଙ୍କର ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷା ହେବ । ଆଶ୍ରମ ଭିତରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦେଉଳ, ବାରଜଣ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଲଗି ତିଆରି କରୁଛନ୍ତି' ସେଠି ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରତିମା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ । ଏ ସମ୍ବାଦ ସହରସାରା ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ଖେଳାଇ ଦେଇଛି । ହୋଟେଲ, ରାସ୍ତା, ଘାଟ ପ୍ରଭୃତି ସବୁଠାରେ ଲୋକମୁଖରୁ ଗୌର ସିଂର ପ୍ରଶଂସା । ଜଣେ ମଦ ଦୋକାନୀ ମାଲିକର ମନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥିବାରୁ ଏବଂ ସେ ନିଜେ ସଞ୍ଚିତ କରିଥିବା ଅଜସ୍ର ଟଙ୍କା ପର ଉପକାରରେ ଲଗାଇବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଥିବାରୁ, ଖବରକାଗଜ ମାନଙ୍କରେ ଗୌର ସିଂର ପ୍ରଶଂସା-ସମ୍ବାଦମାନ ଛପା ହୋଇଗଲାଣି ।

ଗୌର ସିଂ ଏ ସବୁ ଶୁଣି ତାର ମନ ଆନନ୍ଦରେ କୁରୁଳି ଉଠେ । ନିଜକୁ ନିହାତି ଛୋଟ ମନେକରି ଭକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଳାରେ ଉପରକୁ ଅନାଇଁ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି କହେ—ମଣିଷ ଦେଇ ଦୁନିଆରେ କ'ଣ ହୋଇ ପାରିବ । ସେହି ଭଗବାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ... ।"

ସେଦିନ ସମୟ ଦୁଇଟା । ଗୌର ସିଂ ଛାଇ ଆଡୁଆଳରେ ଚେୟାର ଉପରେ ବସି ଦେଉଳ ତୋଳା କାମ ଦେଖୁଥିଲେ । ସେଦିନ ଶନିବାର ଥିବାରୁ ହଠାତ୍ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଅଫିସରୁ ଫେରି ସେଠି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଗୌର ସିଂ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି, ଜଣେ ଚାକରକୁ ଖଣ୍ଡେ ଚୌକି ଆଣିବାକୁ କହି ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହିଲେ—ଏ ବୁଢାକୁ ଆଜ କେତେ ଦିନ ଖଟାଇବେ ।

ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରୁ ଆମର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଆପଣ ଚାକିରୀ ଛାଡ଼ିଦେଲେ କ'ଣ ଚଳନ୍ତା ନାହିଁ ?

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଚେୟାରରେ ବସିପଡ଼ି ହସହସ ହୋଇ କହିଲେ—ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ, ଚାକିରୀ ଯେକୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ଖର୍ଚ୍ଚ ବହୁତ ବଢ଼ି ଲାଗିଛି । ମାସକୁ ସାଢ଼େଚାରିଶ ଟଙ୍କା ଆସେ କୁଆଡ଼ୁ ?

ଗୌର ସିଂହ ଖୁସିହୋଇ କହିଲା—ଆପଣଙ୍କର ଯେପରି ଇଚ୍ଛା, ସେପରି କରନ୍ତୁ । ମୁଁ କେବଳ ଦେଖିବା ଲୋକ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଆସିଲେଣି ବୋଲି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରବତ ଗ୍ଲାସେ ଆଣି ତାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ତାଙ୍କ ପଛପଟେରେ ହସ ହସ ମୁହଁରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା ।

ଗୌର ସିଂ ଥରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଡ଼େ, ଥରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଖୁସି ମନରେ କହିଲା ତୁମରି ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଯୋଗୁ ଆଜି ଭଗବାନଙ୍କର ଏ ଦେଉଳ ତୋଳା ହେଉଛି । ଏସବୁ କରି ମୁଁ ଆଜି ଯେତେ ଶାନ୍ତି ପାଉଛି, ମଦ ଦୋକାନରେ କ'ଣ ସେ ଶାନ୍ତି ଥିଲା ! ମଦ ବ୍ୟବସାୟ ଭଳି ଖରାପ ବ୍ୟବସାୟ ଦୁନିଆରେ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।

ହଠାତ୍ ପୋଷ୍ଟପିଅନ ସାଇକେଲଟି ଇଟା କାନ୍ଥକୁ ଆଉଜେଇ ଆସି କହିଲା—ଆଜ୍ଞା, ଏଠି ଅଞ୍ଜଳି ଦେବୀ କିଏ ଅଛନ୍ତି ? ତାଙ୍କ ନାମରେ ଗୋଟାଏ ରେଜେଷ୍ଟ୍ରି ପାର୍ଶଲ ଆସିଛି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତରତର ହୋଇ ଅଞ୍ଜଳିକୁ ଡାକି ଆଣିଲା ।

ଡାକପିଅନ ବ୍ୟାଗରୁ ଜଉମୁଦ ଦିଆ ପାର୍ଶଲଟି ବାହାର କଲା-କ୍ଷଣି, ଅଞ୍ଜଳି ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କେତେ କ'ଣ ଭାବିଗଲା । ଦୁନିଆରେ

ତାର ନିଜର ବୈବାହିକ ଜଣେ ଅଛନ୍ତି ଯେ, ତା' ପାଖକୁ ପାର୍ଶଲ ପଠାଇଛନ୍ତି ! କି ପାର୍ଶଲ !

ଡାକପିଅନ ଅଞ୍ଜଳି ହାତକୁ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ ବଢାଇ ଦେଇ କହିଲା—ଏଥିରେ ଦସ୍ତଖତ କରନ୍ତୁ । ଅଞ୍ଜଳି ଥରଥର ହସ୍ତରେ ଦସ୍ତଖତ କଲାପରେ, ଡାକପିଅନ ଅଞ୍ଜଳି ହାତକୁ ପାର୍ଶଲଟି ବଢାଇ ଦେଲା । ତା ପରେ ପିଅନ ସେହି କାଗଜ ଖଣ୍ଡିକ ନେଇ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ କହିଲା---ଆପଣ ଆଜ୍ଞା ଟିକିଏ ସାକ୍ଷୀ ପଡନ୍ତୁ । ଦାମିକା ପାର୍ଶଲଟା କି ନା ?

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଦସ୍ତଖତ କଲାପରେ ପିଅନ ସଲାମ କରି, ସାଇକେଲରେ ଉଠି ବାହାରିଗଲା । ଅଞ୍ଜଳି, ସେଇ ଜଉମୁଦକରା ପାର୍ଶଲଟିକୁ ଏପାଖ ସେପାଖ ଦୁଇ ତିନିଥର ଓଲଟାଇ ଦେଖି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଇ କହିଲା---ତୁ ଅପା ଖୋଲି ଦେଖ, ସେଥିରେ କ'ଣ ଅଛି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଆଡେ ଚାହିଁ ଚାଲିଯିବା ଭିତରେ ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ସେ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଡାକି ଦେଇ ଯାଇଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚାଲିଯିବାର କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ପୋଷାକ ବଦଳାଇବା ପାଇଁ ଗୌର ସିଂଙ୍କୁ କହି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଖକୁ ଚାଲି ଆସିଲେ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କୋଠରୀକୁ ପଶିଯାଇ ଦେଖିଲେ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାର୍ଶଲଟି ଫିଟାଉଛନ୍ତି, ଅଞ୍ଜଳି ତାରି ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଟିକିଏ ହସି ଦେଇ କହିଲା, ଆପଣ ଫିଟାନ୍ତୁ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ହସି ହସି ହୋଇ ଚେୟାରରେ

ବସି ସେହି ପାର୍ଶଲଟି ଫିଟାଉ ଫିଟାଉ କହିଲେ—ମୁଁ ଜାଣେ ପର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କିଛି କାମ ହେବନାହିଁ ।

ପାର୍ଶଲଟି ଫିଟିଲାକ୍ଷଣି ତା' ଭିତରୁ ବାହାରିଲା ଖୁବ୍ ଦାମିକା ଖଣ୍ଡେ ଶିଲ୍କ୍ ଶାଢ଼ୀ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଅଞ୍ଜଳି ଆଡେ ଚାହିଁ ମୁରୁକି ହସି କହିଲେ—ଖୁବ୍ ଭଲ ଶାଢ଼ୀ ଅଞ୍ଜଳି ! କିଏ ଦେଇଛି ! ସେତେବେଳକୁ ଅଞ୍ଜଳି ମୁହଁରେ ହସ ନ ଥିଲା । ସେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଭାବି ଯାଉଥିଲା—ସେତ ତା' ଜୀବନରେ କାହାକୁ ଶାଢ଼ୀ ଖଣ୍ଡିଏ ପାଇଁ ବରାଦ କରିନାହିଁ । ତେବେ····· ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଶାଢ଼ୀର ଭାଙ୍ଗ ଖୋଲି ଦେଲାକ୍ଷଣି ବହୁତ ଗୁଡ଼ାଏ ଶହେଟଙ୍କିଆ ନୋଟ ଗଳି ପଡ଼ିଲା । ତା' ଭିତରେ ମୁହଁ-ଭାଙ୍ଗୁଣିଆ ହୋଇ ରହିଥିବା ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି । ଶହେଟଙ୍କିଆ ନୋଟଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ଅଞ୍ଜଳିର ବିସ୍ମିତ ହେବାରେ ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବି ଅବାକ୍ ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ନୋଟଗୁଡ଼ିକ ଉଠାଇବାକୁ କହି, ସେହି ଚିଠିଖଣ୍ଡିକ ଅସ୍ଥିର ଚିତ୍ତରେ ପଢିବାକୁ ଲଗିଲେ,

ସ୍ନେହର ଅଞ୍ଜଳି,

ମୋର ଜୀବନର ଶେଷ ସମୟ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଗଲାଣି । ତେଣୁ ମୋର ମନରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ । ଡାକ୍ତରଖାନାର ରୋଗ ଶଯ୍ୟାରେ ଶକ୍ତିହୀନ ଭାବେ ପଡ଼ିରହି ତୁମକୁ ଆଉ ଥରେ ଦେଖିବା ପାଇଁ ମନରେ ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି, କିନ୍ତୁ ତୁମ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ମୋର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ଏଇ କେତେଦିନ ହେଲା ଝଲକା ଝଲକା ରକ୍ତବାନ୍ତି ଯୋଗୁ ମୋର ଜୀବନ ଶକ୍ତି ଶେଷ ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ଛାଡ ସେକଥା, ଏ ଶାଢ଼ୀଖଣ୍ଡିକ ଅନେକ ଦିନରୁ ତୁମକୁ ଉପହାର ଦେବାପାଇଁ କିଣିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ଖିଆଲରେ ଦେଇ ନାହିଁ । ଏ ଜୀବନରେ

ତୁମର ସ୍ନେହ-ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଉପକାର ମୁଁ ସୁଝାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋର ଜୀବନର ଶେଷ ସମ୍ବଳ ଏହି ଗୁଟିଏ ହଜାର ଟଙ୍କା ଏଥିସହିତ ପଠାଇଲି, ରଖିବ । ମୁଁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି, ତୁମେ ଜୀବନରେ ସୁଖୀ ହୁଅ । ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ମୋର କଥା ଜଣାଇବ । ଯଦି ପାରିବ, କ୍ଷଣକପାଇଁ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଆସିବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭାବୁଛି । ବୋଧହୁଏ ତୁମେ ଆସିଲାବେଳକୁ ମୁଁ ଆଉ ଜୀବନରେ ନଥିବି । ତଥାପି ଆସିବ । ଯଦି ମୁଁ ବଞ୍ଚିଥାଏ··ତୁମକୁ ଦେଖିବାକୁ ମୋର ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା । ଅଠେଇଶ ନମ୍ବର କୋଠରୀରେ ଖୋଜିବ । ବିଦାୟ ଅଞ୍ଜଳି, ଅକାରଣରେ ମନକଷ୍ଟ କରି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇବ ନାହିଁ ।

ତୁମର
ଦେବବ୍ରତ

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଘଟଣା କ'ଣ କିଛି ନ ବୁଝିଥିଲେ ବି ଦୁଃଖରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହାତକୁ ଚିଠିଖଣ୍ଡିକ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେଇ କେଇଧାଡ଼ି ଏକ ନିଶ୍ୱାସରେ ପଢ଼ି, ଅଞ୍ଜଳି ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ କହିଲା—ପରେ କଥା ଆମଠୁ ପଚାରି ଶୁଣିବେ, ଶୀଘ୍ର ଖଣ୍ଡେ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ଡକାଇ ଆଣିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତୁ

ଅଞ୍ଜଳି ଚିଠିଟି ପଢ଼ିସାରି କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଚୌକିଟାକୁ ଆଡ଼େଇ ବାହାରକୁ ଉଠି ଶୀଘ୍ର ଗୋଟାଏ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ଆଣିବାକୁ ଜଣେ ଚାକରକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ ।

ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ଆସିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଛଳଛଳ ଆଖିରେ ଅଞ୍ଜଳିକୁ ଟାଣି, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଡାକି ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ିରେ

ଯାଇଁ ସମସ୍ତେ ଚଢ଼ିଲେ । ଗାଡ଼ି ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଚାଲିଲା ଯକ୍ଷ୍ମା ରୋଗୀ ଥିବା ଡାକ୍ତରଖାନା ଆଡେ ।

ଗାଡ଼ି ଡାକ୍ତରଖାନା ଦୁଆର ମୁହଁରେ ରହିବା କ୍ଷଣି, କଚୱ୍ୟାନ ଦରଜା ଖୋଲି ଦେଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ, ତାଙ୍କ ପଛେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ଅଞ୍ଜଳି ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଡାକ୍ତରଖାନା ଭିତରକୁ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ପଶିଗଲେ । ବାରଣ୍ଡାରେ ଜଣେ ଯୁବକ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଦେଖି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଶଙ୍କାରେ ଜଡ଼ୀଭୂତ ହୋଇ ଅଟକିଲା ଗଳାରେ ପଚାରିଲା—ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ କହି ପାରିବେ, ଅଠେଇଶ ନମ୍ବର ରୋଗୀର ଅବସ୍ଥା କିପରି ଅଛି ?

ଡାକ୍ତର ଜଣକ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଦୁଇଜଣ ଭଦ୍ର ମହିଳା, ଜଣେ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦେଖି ସହାନୁଭୂତ ଗଳାରେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କ'ଣ ଭାବିଲା ପରି କହିଲେ—ଅଠେଇଶ ନମ୍ବର !

—ହଁ, ହଁ, ଅଠେଇଶ ନମ୍ବର ! ରୋଗୀର ଅବସ୍ଥା କିପରି ? ଦୟାକରି କହି ପାରିବେ ? ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ।

ଡାକ୍ତରବାବୁ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇଁ କହିଲେ—ଏଇତ ଅଠେଇଶ ନମ୍ବର !

ଅଠେଇଶ ନମ୍ବର ଶୂନ୍ୟ ଖଟଟାକୁ ଚାହିଁ, ଅଞ୍ଜଳି ଚମକିପଡ଼ି ଅଖିରେ ଲୁଗା ଦେଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଛଳ ଛଳ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଲା ସେହି ଖଟ ଆଡ଼େ । କାନ୍ଥରେ ଝୁଲୁ ଥିବା ପଟା ଖଣ୍ଡକରେ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲେଖା ହୋଇଛି—ଦେବବ୍ରତ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

ଡାକ୍ତରବାବୁ ଟିକିଏ ନୀରବ ରହି ସମବେଦନା ଜଣାଇ ଶୁଖିଲା ଗଳାରେ କହିଲେ—ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା ! ଆପଣମାନେ ଆଜ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ଆଗରୁ ଆସିଥିଲେ ଦେଖି ପାରିଥାନ୍ତେ । କାଲି

ତାଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଭଲ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ରାତିରୁ ଅବସ୍ଥା ସାଙ୍ଘାତିକ ହୋଇଗଲା । ଯକ୍ଷ୍ମା ରୋଗୀର ଏପରି ପ୍ରାୟ ହୁଏ । ଆଜି ଦିନ ବାରଟା ବେଳେ ସେ ଶେଷ ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କ ଶବ ସତ୍କାର କରିବାକୁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଆମେ କରି ଦେଇଛୁ । ଆପଣମାନେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ, ସେ ଆଉ ଫେରିବେ ନାହିଁ ...... ।

ଅନ୍ୟଆଡୁ ଆସୁଥିବା ଜଣେ ନର୍ସ ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଅଟକି-ଯାଇଁ କହିଲେ—ଅଞ୍ଜଳି ଦେବୀ କିଏ ସେ ! ମରିବା ପରମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ତାଙ୍କର ନାଁ ଧରି ଖୋଜୁ ହେଉଥିଲେ

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନୀରବରେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡାଇ ସେହି ଶୂନ୍ୟ ଖଟ ଆଡ଼େ କିଛିସମୟ ଚାହିଁ, ଅଞ୍ଜଳିକୁ ଧରି ଧରି ଘୋଡାଗାଡ଼ିକୁ ଟାଣି ଆଣିଲା ।

ତିନିମାସ ପରେ

ଏହି ତିନିମାସ ଭିତରେ ଆଶ୍ରମ ଭିତରେ ତୋଳା ହେଉଥିବା 'ଦେବ ମନ୍ଦିର' ଶେଷ ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ଆଶ୍ରମକୁ ଲାଗି ନୂଆ ହୋଇ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥିବା 'ସେବା ସଦନ'ରେ ଜଣେ ଡାକ୍ତର, ପାଞ୍ଚଜଣ ନର୍ସ ରହି, ନିଃସହାୟ ରୋଗୀମାନଙ୍କର ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷା ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ଏହାଛଡା ମହାତ୍ମାଜୀଙ୍କ କଳ୍ପିତ ଏକ "ଆଦର୍ଶ କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ଭବନ" ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଯୋଗାଡ ଚାଲିଛି ।

ସେଦିନ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଆଶ୍ରମର ସମସ୍ତ ଯୁବତୀ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ କରୁଥିବା କେତେକ ଯୁବକଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଲେ, ଦେବ ମନ୍ଦିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବାକୁ ଆଉ ଆଠଦିନ ରହିଲା । ଆମକୁ ଏହା ଭିତରେ ଅନେକ କାମ କରିବାକୁ ହେବ । ଆପଣମାନେ ମନଯୋଗ ଦେଇ ଟିକିଏ ଲାଗି ପଡ଼ନ୍ତୁ । ମୁଁ କାଲି ଏ ଆଶ୍ରମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଗୌର ସିଂହଙ୍କୁ ନେଇ ବୃନ୍ଦାବନ ଯାଉଛି । ସେଠୁ କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତି ଘେନି ଆଠଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଫେରିବି । ତା'ପରେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ସତ୍ୟବ୍ରତବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ—ମୁଁ ଗଲାପରେ ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ସମସ୍ତ ଭାର ରହିଲା । ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପତ୍ର ଆପଣ ଶୀଘ୍ର ଛପାଇ ଆଣିବେ ଏବଂ ଯେଉଁ ନାମ ତାଲିକା ଦେଇ ଯାଉଛି, ସେହିମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେବେ । ଏହାଛଡ଼ା ପାଞ୍ଚଶହ ଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ଉତ୍ତମ ପ୍ରସାଦ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ଯାହା ସବୁ ଦରକାର, ସେସବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀଙ୍କୁ ପରୁରି ସଂଗ୍ରହ କରିବେ ।

ସେହିଦିନ ରାତି ଏକ୍ସପ୍ରେସରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ, ଗୌରସିଂହଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ବୃନ୍ଦାବନ ବାହାରି ଗଲେ ।

× × ×

ଆଜି ମନ୍ଦିରରେ ଦେବତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିବସ । ସକାଳୁ କାହାରି ମୁହୁଁଟେକିବେଲ ଫୁରୁସତ ନାହିଁ । କେଉଁଠି ତୋରଣ ଟଙ୍ଗା ଲାଗିଛି, କିଏ ଆମ୍ବପତ୍ର ଗୁନ୍ଥୁଛି, ଏଣେ ତେଣେ ଧାଉଁଛନ୍ତି । ମନ୍ଦିରଦ୍ୱାର ଦୁଇ ପାଖରେ କଦଳୀଗଛ, ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭ ବସି ସାରିଲାଣି । ସକାଳ ପହରୁ ଦାଣ୍ଡରେ ବାଜା ବାଜୁଛି । ଭିତରେ ସହରର ଦଶଜଣ ବଛା ବଛା ପୂଜାରୀ ପ୍ରସାଦ ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଘଣ୍ଟି ବାଜିଲା । ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଦେଖି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପୂଜା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ଗୌର ସିଂ ସଂକଳ୍ପ ଧରି ବସିଲେ । ଆଶ୍ରମର ସବୁ ଯୁବତୀ, ବିଶେଷତଃ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ଅଞ୍ଜଳିର ମନରେ ଆନନ୍ଦର ଆଉ ସୀମା ନାହିଁ । କିଏ ଫୁଲ ଗୁନ୍ଥା, କିଏ ଚନ୍ଦନ ଘୋରାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରୋଷେଇଘରେ ପୂଜାରୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଲାଗି ରହି, ନୂଆ ନୂଆ ଭୋଗ ପ୍ରସାଦ କରିବାରେ ଲାଗିଛି ।

ସିଂହାସନ ଉପରେ ନବ ନଟବର ବେଶରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୂର୍ତ୍ତି ବିଜେ କଲେ । ବାମ ପାଖରେ ଚିନ୍ମୟୀ ରାଧା । ନାନା ଫୁଲର ଗଜରା ମାଳରେ ରାଧା କୃଷ୍ଣ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ହୁଳହୁଳି, ହରିବୋଲ, ଖୋଲ କରତାଳ, ଭେରୀ ତୁରୀ, ଘଣ୍ଟା ସ୍ୱନରେ ଗୃହ ଆଉ ଶିହରି ଉଠିଲା । ସହରର ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଫୁଲ, ଭୋଗଡ଼ାଲାମାନ ଧରି, ନବ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରଘୁନାଥଜୀଉଙ୍କ ଚରଣ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଆସୁଥିଲେ !

ଗୌର ସିଂ ସଂକଳ୍ପରୁ ଉଠି, ଭକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ନୟନରେ ଥରେ ରଘୁନାଥଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଆନନ୍ଦରେ ଦୁଇବିନ୍ଦୁ ଅଶ୍ରୁ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଝରିପଡ଼ିଲା । ତା'ପରେ ସେ ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ—ଆଶ୍ରମର ସମସ୍ତ ଯୁବତୀ ଭକ୍ତ ହୋଇ ରଘୁନାଥଜୀଉଙ୍କ ଆଡେ ଭକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ କି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଅଞ୍ଜଳି ନାହାନ୍ତି । ଗୌର ସିଂ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ —ଲକ୍ଷ୍ମୀ କାହିଁ ? ଅଞ୍ଜଳି କୁଆଡ଼େ ଗଲା ?

ସେହି ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କିଏ କହିଲା —ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରୋଷେଇ ଘରେ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛି !

ଗୌର ସିଂ ଅନ୍ୟ ଏକ ଯୁବତୀକୁ କଅଁଳ ଗଳାରେ କହିଲେ ନା ନା, ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନ ଆସିଲେ ମୋ ମନରେ ଶାନ୍ତି ଆସିବ ନାହିଁ । ତା'ର ଯୋଗୁ ଏସବୁ ! ଯ' ମା', ତାକୁ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଡାକି ଆଣ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସିଲା । ଗୌର ସିଂ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲେ—ଦେଖ ମା, ତୋର ରଘୁନାଥଜୀଉଙ୍କୁ । ତାଙ୍କର ଚରଣ ତଳେ ନମସ୍କାର କର- ଏ ଫୁଲହାର ଦୁଇଟି ରାଧା-କୃଷ୍ଣଙ୍କ ବେକରେ ଲମ୍ବାଇ ଦିଅ । ରଘୁନାଥଜୀଉ; ତୋର ହାତରୁ ମାଳ ପିନ୍ଧି ଆହୁରି ସୁନ୍ଦର ଦେଖା ଯିବେ—ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟି ଉଠିବ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଗୌର ସିଂଙ୍କ ବୋଲ ମାନି ଦୁଇଟି ମାଳ ନେଇ ରାଧା-କୃଷ୍ଣଙ୍କ ବେକରେ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ ରଘୁନାଥଜୀଉଙ୍କ ଚରଣ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଦଣ୍ଡବତ କଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିବାରୁ ରଘୁନାଥ ଜୀଉଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଭଲରୂପେ କରିପାରି ନ ଥିଲେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ଛଅଟା ବାଜିଲା । ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ମଟର, ଘୋଡାଗାଡ଼ି, ରେକ୍ସାରେ ଆଶ୍ରମ ଆଗ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ରମା-କାନ୍ତବାବୁ ଆଗନ୍ତୁକମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ, ରଘୁନାଥଜୀଉ ଏବଂ ଆଶ୍ରମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ବୁଲାଇ ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ଆରତୀ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଆଗନ୍ତୁକମାନେ ଭକ୍ତିରେ ରଘୁନାଥଜୀଉଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରି, ଏହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଗୌର ସିଂଙ୍କୁ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କଲେ । ଏହାପରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଶୀଘ୍ର ଧୂପ ବତାଇ

ବାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି, ଆଗନ୍ତୁକମାନଙ୍କୁ ସେହି ଆଶ୍ରମ ଭିତରେ ଥିବା ଏକ ସୁ-ସଜ୍ଜିତ ବିରାଟ କୋଠରୀକୁ ନେଇଗଲେ ।

ଭଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଫୁଲ, ଚନ୍ଦନ ଦିଆଯିବା ପରେ, ରମାକାନ୍ତ-ବାବୁ ଆଶ୍ରମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଗୌର ସିଂଙ୍କୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦେଲେ, କିନ୍ତୁ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ କଥା ଶେଷ ନ ହେଉଣୁ ଗୌର ସିଂ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଆଗନ୍ତୁକମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ—ମୋର ଏଥି ପାଇଁ ପ୍ରଶଂସା ପାଇବାର କିଛି ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା ! ମୁଁ ଅଜ୍ଞାନୀ; ମଦ ବିକି କରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଥିଲି । ଏଇ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଆଉ ମୋର ସେହି ମଦ ଦୋକାନରେ ସାକ୍ଷାତ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀ ଭଳି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାମରେ ଏକ ଝିଅ ଯୋଗୁ ଏସବୁ ଆଜି ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଏ ପ୍ରଶଂସାର ଭାଗୀ ସେଇମାନେ ।

ସମସ୍ତେ ଗୌର ସିଂଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା କରି ତାଳି ମାରିଲେ ।

ତା'ପରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ, ସାରା ଓଡ଼ିଶାର ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମଦ ଦୋକାନକୁ ଆଶ୍ରମରେ ପରିଣତ କରିଥିବାରୁ ଗୌର ସିଂଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯେଉଁସବୁ ସନ୍ଦେଶମାନ ଆସିଥିଲା, ତାହା ପଢ଼ି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ଦେଲେ ଏବଂ ନିଜେ ଆଶ୍ରମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଷୟରେ କହିଲେ—ଏ ଆଶ୍ରମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାରେ ପ୍ରକୃତରେ ଆମର କାହାର କିଛି ବାହାଦୁରୀ ନାହିଁ । ପତିତା ବୋଲି ସମାଜ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିବା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାମରେ ଜଣେ ଯୁବତୀର ଏ ବାହାଦୁରୀ । ଏସବୁ ତା'ର କଳ୍ପନା—ତାର କୌଶଳ । ତାରି ଯୋଗେ ଏ ମଦ ଦୋକାନ ଆଜି ଆଶ୍ରମରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି ।

ଆଗନ୍ତୁକମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ଶ୍ୱେତଦାଢ଼ୀ ବୃଦ୍ଧ, ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ, ମଦ ଦୋକାନରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ବି ଏ ଜାତି, ଏ ଦେଶର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କଳ୍ପନା କରି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିଛନ୍ତି, ସେ ନାରୀ ପତିତା ହୋଇପାରେ ନା ! ସେ ସାରା ଦେଶର ପ୍ରଶଂସାର ପାତ୍ର । ଯେଉଁ ମୂର୍ଖ ସମାଜ ବାଜେ କଥାରେ ଏହିପରି ନାରୀଙ୍କୁ ସମାଜରୁ ତଡ଼ି ଦିଏ —ସେହି ସମାଜର, ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ଆଉ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ସେହିଭଳି ସମାଜ ଆମର ଆଉ ଦରକାର ନାହିଁ । ଆମେ ଟିକିଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁ ।

ଗୌର ସିଂ ନିଜେ ଯାଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଡାକି ଆଣିଲେ

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରମରେ ସରବଡ଼ ହୋଇ ଆଗନ୍ତୁକମାନଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା ।

ଆଗନ୍ତୁକମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ସେହି ବୃଦ୍ଧ ଜଣକ ଆନନ୍ଦରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଶାନ୍ତ ସରଳ ରୂପ ଦେଖି କହିଲେ—ତୋତେ ଦେଖି ମୋ ଆଖି ପବିତ୍ର ହୋଇଛି ମା' । ଯେଉଁ ସମାଜ ଅନ୍ୟାୟରେ ତୋତେ ଘରୁ ଗୋଡ଼ି କାଢିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରିଛି —ଆଜି ସେହି ସମାଜ ନୁହେଁ, ଆମ ଦେଶରେ ଯେଉଁ କଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଥା ଅଛି, ସେଥିପାଇଁ ସାରାଦେଶ ତୋତେ କ୍ଷମା ମାଗିବା ଉଚିତ ।

ଆଉ ଜଣେ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି କହି ଉଠିଲେ —ତୁମେ ନିଜକୁ ଛୋଟ ମନେ କରନାହିଁ ! ତୁମେ ପ୍ରକୃତରେ ମଙ୍ଗଳମୟୀ ! ତୁମଭଳି ନାରୀ ଏଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରିଲେ, ଦେଶ କଦାପି ଆଗକୁ ଆଗେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଗୌର ସିଂ, ଲକ୍ଷ୍ମୀର ପ୍ରଶଂସାରେ ନିଜର ଗୌରବ ବୋଲି ହସ ହସ ମୁହଁରେ ବସି ରହିଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିଜର ପ୍ରଶଂସା ଆଉ

ନ ଶୁଣି ପୁଣି ଅଗନ୍ତୁକମାନଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ସେଠାରୁ ବିଦାୟ ହୋଇଗଲା ।

× × ତାପରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁ କହିଲେ —ଆମେ ଏ ଆଶ୍ରମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ ହେଲାବୋଲି ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସି ରହିବୁ ନାହିଁ । ସ୍ୱାଧିନ ଭାରତର ଜନ୍ମଦାତା ମହାତ୍ମାଜୀ କଳ୍ପନା କରିଥିଲେ —'ତାଙ୍କର ଭାରତରେ ନିଶାଦ୍ରବ୍ୟ କେହି ଭକ୍ଷଣ କରିବେ ନାହିଁ କି ସମାଜରେ ନାରୀ ନିର୍ଯାତନାର ସ୍ଥାନ ରହିବ ନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁରୁଷ ସହିତ ସମ-ଅଧିକାରିଣୀ ହୋଇ ଦେଶ ଓ ଜାତିର ମଙ୍ଗଳ ବିଧାନ କରିବ ।" ଆମେ ତାଙ୍କର କଳ୍ପନାକୁ ବାସ୍ତବରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କରିବୁ । ଏଠି ସମାଜର ବନ୍ଧନ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ପତିତା ବୋଲି ଏଠି ଆଶ୍ରା ନେଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଏପରି ଏକ ନୂଆ ସମାଜ ଗଢିବେ, ଯେଉଁ ସମାଜରେ ପୁରୁଣା ସମାଜର ନାମ ଗନ୍ଧ ନ ଥିବ । ଏଠି ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସତୀ; ସାଧ୍ୱୀ ହେବାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବ, କିନ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୀର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଛି କରାଯିବ ନାହିଁ । ଦିନେ ଆମର ଏ ନୂଆ ସମାଜ ହେବ, ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ଏକ ଆଦର୍ଶ ସମାଜ × ×

ଏହା ବାଦ୍ ଦେଶରେ ମଦ ପିଇବା ପ୍ରସାର ହେବାଦ୍ୱାରା କେତେକ ସୁନାର ସଂସାର ଯେ ଚୂନା ହୋଇଯାଏ, ତାହା ଆମେ ଆଖି ଆଗରେ ଦେଖିଛୁ । ଆମେ କେବଳ ମଦ୍ୟପମାନଙ୍କୁ ମଦ ରାକ୍ଷସୀର ପାଲରେ ନ ପଡ଼ିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବୁ ନାହିଁ, ଯେଉଁ ସରକାର ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ମଦ ଆମଦାନୀ କରିବା ଓ ମଦ ବିକ୍ରି କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇ, ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପିଇବା ପାଇଁ ଉତ୍ସାହିତ କରୁଛନ୍ତି, ଆମେ ସେହି ସରକାରକୁ ଦୋଷ ଦେଇ କହିବୁ—ଦେଶରେ ମଦ

ପ୍ରଚଳନ କରାଇ, ସ୍ୱାଜସ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ଆମର ଦରକାର ନାହିଁ । ମହାତ୍ମାଜୀ ଏହା ଚାହୁଁ ନ ଥିଲେ, ଦେଶବାସୀ ମଧ୍ୟ ଏହା ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ଦେଶ ଫେରି ଯିବାକୁ ଚାହେଁ, ଅତୀତର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଯୁଗକୁ ।

ତା'ପରେ ଟିକିଏ ରହି ରମାକାନ୍ତବାବୁ କହିଲେ—ମୋର ଆଉ ବିଶେଷ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ଆପଣମାନଙ୍କ ଦାନ, ସ୍ନେହ ସହାନୁଭୂତିରେ ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବଞ୍ଚି ରହୁ, ଏହାହିଁ ମୋର କାମନା । ଆପଣଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇ ମୁଁ ବିଦାୟ ନେଉଛି ।

କରତାଳିରେ ସେହି ବିରାଟ କୋଠରୀଟି ଉଚ୍ଛୁଳି ପଡ଼ିଲା ।

ଜଣେ କଂଗ୍ରେସ ନେତା ଆନନ୍ଦରେ କହି ଉଠିଲେ—ମହାତ୍ମା-ଜୀଙ୍କ କଳ୍ପନାକୁ ଆମେ ବାସ୍ତବରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ହେଲେ, ଏହି ପନ୍ଥାହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପନ୍ଥା ।

ଆଉଜଣେ ଜମିଦାର, ହଜାର ଟଙ୍କିଆ ଖଣ୍ଡେ ଚେକ୍ ଧରି ବିନୀତ ହୋଇ କହିଲେ—ମୋର ଏ ସାମାନ୍ୟ ଦାନରେ ଆଶ୍ରମର କିଛି ଉପକାର ହୋଇ ପାରିଲେ, ମୁଁ ଆନନ୍ଦିତ ହେବି ।

ଆଉ ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ଠିଆ ହୋଇ କହିଲେ—ମୁଁ ମୋର ଜମିରୁ ତିନିବାଟି ଜମି ଏହି ଆଶ୍ରମ ନାମରେ ଲେଖି ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଉଛି । × ×

ସଭା ଭଙ୍ଗ ହେଲା । ଆଗନ୍ତୁକମାନେ ନାନା ଜାତିର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ପ୍ରସାଦ ପେଟଭରି ଖାଇ, ଆଶ୍ରମର ମଙ୍ଗଳ କାମନା କରି ବିଦାୟ ନେଲେ ।

ରାତି ଦଶଟା ବାଜିଲା । ଆଉ ଅଧଘଣ୍ଟା ପରେ ଠାକୁରଙ୍କର ପହଡ଼ ପଡ଼ିବ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଖୁଆଇବାରେ

ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲ । ଅଞ୍ଜଳି ଦିନସାରା କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ଠାକୁର ଦର୍ଶନ କରି ନ ଥିବାରୁ, ସନ୍ଧ୍ୟା ପଡ଼ିବା ଆଗରୁ ତରତର ହୋଇ ଲୁଗାପଟା ବଦଳି, ରଘୁନାଥଜୀଉଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଆସିଲା । ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ବି ରମାକାନ୍ତବାବୁ ରଘୁନାଥଜୀଉଙ୍କୁ ଭଲକରି ଦର୍ଶନ କରି ନ ଥିବାରୁ ମନ୍ଦିରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ଅଞ୍ଜଳି, ରଘୁନାଥଜୀଉଙ୍କ ଚରଣ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଦଣ୍ଡବତ କରି ଉଠି ତାଙ୍କର ଆଡେ ଅପଲକ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବି ଅଞ୍ଜଳି ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ରଘୁନାଥଜୀଉଙ୍କୁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ।

ନବନିଯୁକ୍ତ ପୂଜାରୀ, ଠାକୁରଙ୍କ ଚରଣତଳୁ ତୁଳସୀ ଚନ୍ଦନ ଆଣି ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଓ ଅଞ୍ଜଳିର ମୁଣ୍ଡରେ ଚନ୍ଦନ ଟୋପା ଦେଇ ହାତରେ ତୁଳସୀ ଦେଉଁ ଦେଉଁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି କହିଲା—ରଘୁନାଥଜୀଉଙ୍କ କଲ୍ୟାଣରୁ ଆପଣଙ୍କର ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନ ସୁଖ-ଶାନ୍ତିରେ କଟୁ । ପୁତ୍ରବତୀ ହୁଅ ମା, ଧନ ଜନ ଗୋପ ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ଭଣ୍ଡାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ।

ଅଞ୍ଜଳି ଏ ଆଶୀର୍ବାଦରେ ଶିହରି ଉଠିଲା । ସେହି କ୍ଷଣକ ଭିତରେ ତାର ଛାତି ଦପ୍ ଦପ୍ ହୋଇ ଅନ୍ତର ହାହାକାର କରି ଉଠିଲା । ଅଞ୍ଜଳି ଆଉ କ୍ଷଣେମାତ୍ର ସେଠି ନ ରହି ଟଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ଶ୍ୱାସ ପକାଇ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନ ଜାଣି ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ମନେ ମନେ ହସି, ଅନ୍ୟ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲେ ।

ଆଠଦିନ ପରେ ।

ସେଦିନ ରବିବାର । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦିଅଁ ଘରେ ସକାଳୁ ତୋଳା ହୋଇ ଥିବା ନାନା ଜାତି ଫୁଲର ଗଜରାମାଳ ରଘୁନାଥଜୀଉଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁନ୍ଥୁଥିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ହଠାତ୍ ସେଇଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିଜର ଲଜ୍ଜାପଣକୁ ସଜାଡି ନେଇ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲା, ବସନ୍ତୁ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଖୁସି ମନରେ ଚେୟାର ଟାଣି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ ଆଡେ ଚାହିଁ ରହି କହିଲେ---ତୁମକୁ ମୁଁ ଆଜିଯାଏ ଚିହ୍ନି ପାରିଲି ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ମୋର ସାମାନ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ତମର ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା ନ କରି ଯଦି ତୁମକୁ ମୁଁ ଘରକୁ ନେଇଆନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ଏସବୁ କେଉଁଠୁ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା !

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଫୁଲ ଗୋଟିଏ ଛୁଞ୍ଚିରେ ପୁରାଉ ପୁରାଉ ମନର ଅଫୁରନ୍ତ ଆନନ୍ଦରେ ଥରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ, ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲେ---ତୁମର ସଂକଳ୍ପ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ଏଥର ମୋର ଅନ୍ତରର ଶୂନ୍ୟ ସିଂହାସନ ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ।

× × ×

ଏ ସବୁ ଗୋଳମାଳ ଭାଙ୍ଗିବାର ପ୍ରାୟ ମାସେକ ପରେ ହଠାତ୍ ଦିନେ ଗୌର ସିଂ, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ନିଜ କୋଠରୀକୁ ଡାକିନେଇ ବସାଇଲେ । ଏଣୁ ତେଣୁ ଗପସପ ପରେ ଗୌର ସିଂ, ରମାକାନ୍ତ-ବାବୁଙ୍କ ହାତ ଧରି ମିନତିମିଶା ଗଳାରେ କହିଲେ ---ଆପଣଙ୍କ ଦୟାରୁ ମୁଁ ଜୀବନରେ ନାହିଁ ନଥିବା ଶାନ୍ତି ପାଇଛି । କିନ୍ତୁ···

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବଡ଼ ଆଗ୍ରହରେ ପଚାରିଲେ—ରହିଗଲେ କାହିଁକି ! ଆପଣଙ୍କ ମନରେ ଶାନ୍ତି ଦେବାପାଇଁ ମୁଁ ସବୁ କିଛି କରି ପାରେ ।

ଗୌର ସିଂ ରହି ରହି କହିଲେ—ମୋର ଯଦି ଏକ ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରିବେ, ତାହାହେଲେ···

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଦୃଢ଼ ଗଳାରେ କହିଲେ—ନିଶ୍ଚୟ ।

ଗୌର ସିଂ ତରଳ ଗଳାରେ କହିଲେ—ମୁଁ ଚାହେଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତ ଆପଣଙ୍କର ମିଳନ ! ସେଇଥିରେ ମୁଁ ଶାନ୍ତି ପାଇବି ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ତଳକୁ ମୁହଁପୋତି ନୀରବ ରହି ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲେ ।

ଗୌରସିଂଙ୍କର, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ମନ କଥା ବୁଝିବାରେ କିଛି ବାକୀ ରହିଲା ନାହିଁ । ସେ ଆନନ୍ଦରେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ କହିଲେ, ମୋର ମନର ଶେଷଦୁଃଖ ଆଜି ଶେଷ ହୋଇଛି । ଆସନ୍ତା ମାସରେ ଶୁଭଦିନ ଅଛି ·····।

× × ×

ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଆଶ୍ରମ ତରଫରୁ ସହରରେ ଏକ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ବାହାର କରି ଆଶ୍ରମ ପାଇଁ ଚାନ୍ଦା ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଆୟୋଜନ ହେଉଛି । ଆଶ୍ରମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ କେତୋଟି ସାରକଥା ଲୋକଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେବାପାଇଁ, ଛୋଟ ଛୋଟ ବାଉଁଶ ଚଟା ଉପରେ କାଗଜ ମଡ଼ା ହୋଇ ଲେଖା ହୋଇଛି ··"ଗାନ୍ଧିର ଭାରତରେ ମଦର ସ୍ଥାନନାହିଁ ।" "ପୃଚ୍ଛା ସମାଜର ସଂସ୍କାର ହେଉ" "ରୋଗୀ ସେବା ପରମ ଧର୍ମ ।" "ଅନାଥଶ୍ରମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କର" ଇତ୍ୟାଦି ।

ତହିଁ ଆର ଦିନ ସକାଳୁ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ବାହାରିଲା । ଆଖ ପାଖର ପ୍ରାୟ ଦୁଇହଜାର ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁରୁଷ ଶୋଭା ଯାତ୍ରାରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଆଗରେ ଆଶ୍ରମର ଯୁବତୀମାନେ ସାହାଯ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କାନିପାତି ଚାଲିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପଛକୁ ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଓ ଗୌର-ସିଂ, ତା' ପଛକୁ ପଛ ଶହ ଶହ ଲୋକ । ବାଟରେ ଯାଉଥିବା ଲୋକେ ସେହି 'ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଦେଖୁ ଦେଖୁ ନିଜର ଇଚ୍ଛା ଅନୁଯାୟୀ ଟଙ୍କା ପଇସା କାନିରେ ପକାଇ ଦେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ରାସ୍ତାର ଦୁଇ ପାଖର କୋଠାଘର ମାନଙ୍କରୁ ଯୁବତୀମାନେ କିଏ ଟଙ୍କା, କିଏ ଚାଉଳ, କିଏ ବା ଲୁଗା ପଠାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି । ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଅନ୍ୟ ଏକ ବଡ ରାସ୍ତାରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଥାଏ ।

ହଠାତ୍ ରାସ୍ତାର ଏକ ପାଖରେ ଗୋଳମାଳ ଶୁଣାଗଲା । ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଜଣ ଲୋକ କାହାକୁ ଘେରି ପାଟି ତୁଣ୍ଡ କରୁଥିଲେ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଓ ଗୌରସିଂ, କ'ଣ ଖବର ଜାଣିବା ପାଇଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଠେଲି ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଦେଖିଲେ —ଜଣେ ଯୁବକ ଅପରୂ ଭାବରେ ଅଚେତନ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଛି । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ତା' ପାଖରେ ବସିପଡ଼ି ଦେହରେ ହାତ ମାରି ଦେଖିଲେ ଖିପଣି କରି । ଘେରି ରହିଥିବା ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ପଚାରି ଖବର ବୁଝିଲେ ଯେ, ଏ ଲୋକ ବାଟରେ ଯାଉ ଯାଉ ହଠାତ୍ କଟୁଡ଼ ହୋଇପଡ଼ି ମୂର୍ଚ୍ଛା ହୋଇଗଲା ।

ଗୌରସିଂ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନ କରି, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ ଲୋକଟିର ଅବସ୍ଥା ସାଙ୍ଘାତିକ । ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଆଜି ଏତିକିରେ ବନ୍ଦ ହେଉ, ଏହାଙ୍କୁ ଏଇକ୍ଷଣି ଆଶ୍ରମର ସେବା-ସଦନକୁ ନେଇଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଝିଅଟି ଟେକ୍ସୀରେ ନିଜେ ଗୌର ସଂ ସେହି ଲୋକଟିକୁ ନେଇ ସ୍ଥିତ ଆଡ଼କୁ ଆଉଜେଇ ଆଶ୍ରମ ଆଡେ ଗଲାକ୍ଷଣି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହଠାତ୍ ସେହି ଅଚେତନ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ଯୁବକଟି ଆଡେ ଚାହିଁ ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ଏ ଯେ କୁଳଭାଇ !

ରମାକାନ୍ତବାବୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଏପରି ହେବାର ଦେଖି ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ---ଏହାକୁ କ'ଣ ଚିହ୍ନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ କଥା ନ ଶୁଭିଥିଲା ପରି, ଟିକିଏ ଗୁମ୍ ରହି କ'ଣ ଭାବୁ ଭାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲା---ଚିହ୍ନେ ! ଭଲକରି ଚିହ୍ନେ ! ଆମରି ଗାଁର ····ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଉ କିଛି କହିପାରିଲା ନାହିଁ ସେତେବେଳେ ତାର ମୁହଁ ଜଟିପଡ଼ି, ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଥିଲା ।

ଆଶ୍ରମର ସେବା-ସଦନରେ ଏକ ଖଟିଆରେ ସେହି ଯୁବକଟିକୁ ଶୁଆଇ ଦିଆଗଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ---ଆମ ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀଙ୍କର ନିଜର ଲୋକ, ଯଥାସାଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କରୁଣ ସ୍ୱରରେ ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କୁ ମିନତି ହୋଇ କହିଲା, ଆମ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଯେତେ ଯାହା ଭଲ ଔଷଧ ଅଛି, ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ । ଯଦି ଆଉ କିଛି ଦରକାର ହଏ, ତାହାହେଲେ ବରାଦ କଲେ ବାହାରୁ ଅଣାଇ ଦେବ ।

ଡାକ୍ତରବାବୁ ରୋଗୀର ସ୍ଥିତ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଉ ଯାଉ କହିଲେ --ଆପଣମାନେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଯେତେ ଯାହା କରିବାର କଥା, ମୁଁ ଏଇକ୍ଷଣି କରୁଛି ।

ଷ୍ଟେଥିସ୍କୋପ ଦେଇ ତନ୍ନ ତନ୍ନ କରି ରୋଗୀର ସ୍ଥିତ ପରୀକ୍ଷା କରୁ କରୁ ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କ ମୁହଁରେ ହତାଶର ଚିହ୍ନ ଫୁଟି ଉଠିଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଡ଼ାକ୍ତରବାବୁଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ବସ୍ମିତ ହୋଇ ପଚାରିଲା, କ'ଣ ଦେଖିଲେ ଡ଼ାକ୍ତରବାବୁ ?

ଡାକ୍ତରବାବୁ କମଜୋର ଶୁଷ୍କ ଗଳାରେ କହିଲେ—ମୋର ଦୃଢ ବିଶ୍ୱାସ, ସାଂଘାତିକ ଧରଣର ଟାଇଫଏଡ ଧରିଛି । ସେବାଶୁଶ୍ରୂଷା କଲେ ଭଲ ନହେବାର ବି କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଅବସ୍ଥା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଆୟତ୍ତାଧୀନରୁ ବାହାରି ଯାଇଛି । ଡାକ୍ତର-ବାବୁ ଆଉ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନ କରି ଇନ୍‌ଜେକ୍‌ସନ ଦେଇ ନିଜେ ହାତରେ ତୁଳାପଟି ଭିଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରୋଗୀଆଡେ ନିର୍ବାକ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ ବି, ତା'ର ମନ ଭିତରେ ଭୀଷଣ ଝଡ ତୋଫାନ ବହୁଥିଲା । ତା ର ପାଇଁ କୁଳଭାଇଙ୍କର ଏ ଅବସ୍ଥା ! ତା'ର ପାଇଁ····· ।

ଅଞ୍ଜଳି, ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ହଲାଇ ଦେଇ କହିଲା—ଚାଲ ଲକ୍ଷ୍ମୀଅପା, ଲୁଗାପଟା ବଦଳି ପୁଣି ଆସିବା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଶ୍ୱିଲ ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ନା ଅଞ୍ଜଳି ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଆକଟିଲା ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଲେ—ତୁମେ ନିଜେ ସୁସ୍ଥବୋଧ ନକଲେ ରୋଗୀର ତତ୍ତ୍ୱ ଠିକ ଭାବରେ ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତୁମେ ଯାଅ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଲୁଗାପଟା ବଦଳି ଆସ । ଡାକ୍ତରବାବୁ ଯେତେ ଯାହା କରିବାର କଥା କରିବେ । ଅଞ୍ଜଳି, ଲକ୍ଷ୍ମୀର ହାତ ଧରି ଟାଣି ନେଇଗଲା

···ସନ୍ଧ୍ୟାପରେ । ପୁନର୍ବାର ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଅଞ୍ଜଳି ସହିତ ଆଶ୍ରମର ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଆସି ଦେଖିଲା—ରୋଗୀର ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଲକରି ଚେତନା ଆସି ନାହିଁ । ଡାକ୍ତରବାବୁ ବସାକୁ ଜଳଖିଆ ଖାଇବାକୁ

ଯାଇଛନ୍ତି, ଜଣେ ନର୍ସ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ଜଗି ବସି ରହିଛନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତା'ର କୁଳଭାଇର ଶୁଖିଲା ମୁହଁ ଆଡ଼େ ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ ଚାହିଁରହି ଥରିଲା ଗଳାରେ ନର୍ସକୁ ପଚାରିଲା—ଏଥିଭିତରେ କ'ଣ ରୋଗୀର ମୋଟେ ଚେତନା ଆସିନାହିଁ ?

ନର୍ସଟି ରୋଗୀର ମୁଣ୍ଡରେ ପାଣିପଟି ପକାଉ ପକାଉ କହିଲେ, ଅତି ସାଙ୍ଘାତିକ ଧରଣର ଟାଇଫଏଡ଼ ଧରିଛି । ଏ ଜ୍ୱରରେ ରୋଗୀର ଚେତନା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ଚିହ୍ନିବାର ଶକ୍ତି ନ ଥାଏ ।

ଡାକ୍ତରବାବୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମନର ଆବେଗରେ ପଚାରିଲା—ଜ୍ୱର କ'ଣ ଓହ୍ଲାଇବ ନାହିଁ ଡାକ୍ତରବାବୁ ?

ଡାକ୍ତରବାବୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହିଲେ—ଆପଣ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଏ ଜ୍ୱରରେ ଚାଞ୍ଚ ଦେହରୁ ଓହ୍ଲାଏ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଭଲ କରିବାପାଇଁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରୋଗୀର ଖଟ ପାଖରେ କିଛିସମୟ ବସିରହି, ଅଞ୍ଜଳି ସହିତ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବସାକୁ ଫେରିଲା । କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ରାତିରେ ତାର ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସିଲା ନାହିଁ । ଅତୀତର କେତେ ସ୍ମୃତି ତାର ଆଖି ଆଗରେ ନାଚି ଉଠିଲା । ଇମିତି ଏକ ଜହ୍ନ ରାତି, ସେ କୁଳ-ଭାଇଙ୍କ କୋମଳ ଛାତି ଉପରକୁ ଆଉଜି ପଡ଼ିଥିଲା..... । ତା'ପରେ ତା' ନାଁରେ ଅପବାଦର ନାଗରା ବାଜିଲା । ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଗୋଡ଼ କାଟିଲା ଘରୁ । ଆଉ ଏଇ କୁଳଭାଇଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବାପା ଘରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଥିଲେ । ତା'ପରେ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ସେ କିଛି ଜାଣିନାହିଁ । ଭାବିଥିଲା—କୁଳଭାଇ ସବୁ ଭୁଲି ସୁଖରେ ସଂସାର କରି ରହିବେଣି,

କିନ୍ତୁ ତାର ପାଇଁ ସେ ସବୁ ସୁଖ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି ! ତାଙ୍କର ଆଜି ଏ ହୀନ ଅବସ୍ଥା ! ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଆଖିରେ ଲୁହ ଜକେଇ ଆସିଲା ।

ଏଥି ଭିତରେ ଚାରିଦିନ ବିତିଗଲା । ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କ ଶତ ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ରୋଗ ବଢୁଛି ବରଂ କମୁନାହିଁ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରି ବଡ଼ ଡାକ୍ତର ଡାକିବାକୁ ଗଲେ । ବଡ଼ ଡାକ୍ତର ଆସି ରୋଗୀକୁ ତନ୍ନ ତନ୍ନ ପରୀକ୍ଷା କରି ଔଷଧ ପତ୍ରର ବ୍ୟବସ୍ଥାପତ୍ର ଦେଇ କହିଗଲେ—ପ୍ରଥମରୁ ଭଲ ଚିକିତ୍ସା ହୋଇଥିଲେ ଅବସ୍ଥା ଏତେଦୂର ଆଗେଇ ଯାଇ ନ ଥାନ୍ତା । ତଥାପି ଆଶା ଅଛି… …

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କର କହିବା ଭଙ୍ଗୀରୁ ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ଗୌର ସିଂ ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରି କହିଲେ, ରୋଗୀ ଭଲହେବା ଯାଏ ଆପଣ ପ୍ରତିଦିନ ଆସନ୍ତୁ । ଫିସ ପାଇଁ କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ।

ସିଭିଲସର୍ଜନ ମଟରରେ ବସିବା ଆଗରୁ କହିଗଲେ, ଦେଖନ୍ତୁ, ମୁଁ ଇନ୍‌ଜେକ୍‌ସନ ଦେଇଛି, ହୁଏତ ରାତିରେ ସେ ଟିକିଏ ସୁସ୍ଥ ବୋଧ କରିବେ ।

ସେଦିନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଜିଦ୍‌ ଧରିଲା, ସେ ଆଜି ରାତି ଉଜାଗର ହୋଇ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଜଗି ରହିବ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ—ଟାଇଫଏଡ ବଡ଼ ଉଡ଼ା ବେମାରି, ନିଜେ ସାବଧାନ ନ ହେଲେ ବିପଦ ଅଛି !

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମିନତି ହୋଇ କହିଲା—ମୋତେ ଆଜି ଦିନକ ବାରଣ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଅନେକ ସମୟ ସେଇଠି ବସି ରହି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଅନୁରୋଧରେ ବିଶ୍ରାମ ନେବାପାଇଁ ଅନ୍ୟ କୋଠରୀକୁ ଉଠିଗଲେ । ଡାକ୍ତରବାବୁ କହିଗଲେ —ମୁଁ ବସାରେ ଟିକିଏ ବିଶ୍ରାମ ନେଉଛି, ଡାକିଲା ମାତ୍ରେ ଆସିବି । ନର୍ସ, କମ୍ପାଉଣ୍ଡରବାବୁ ତ ଅଛନ୍ତି !

ବାରଟା ବାଜିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାର କୁଳଭାଇର ଶୁଖିଲା ଶ୍ରୀହୀନ ମୁହଁଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଭାବନାର ଅତଳ ସାଗରରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥାଏ । ସେହି କୋଠରୀରେ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ଟାଇଫଏଡ଼ ରୋଗୀ, ଭଲ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସି ନିଦରେ ଶୋଇ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରୁଥାନ୍ତି । ଜଗି ରହିଥିବା ନର୍ସଟି ଅନ୍ୟ ଖଟିଆଟିରେ ଟିକିଏ ଘୁମେଇ ପାଉଥାଏ । ଚାରିଆଡ଼ ନିଶବ୍ଦ । କାନ୍ଥ ଘଣ୍ଟାର ମିନିଟ କଣ୍ଟାଟା ରୋଗୀର କୁନ୍ଥାଣି ପରି ଟିକ୍ ଟିକ୍ ହୋଇ ଗଡ଼ି ଚାଲିଛି ।

ହଠାତ୍ ରୋଗୀ ଚେତା ପାଇଲାପରି ଅର୍ଦ୍ଧମୁଦ୍ରିତ ନେତ୍ରରେ ଅନାଇଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭାବିଲା, ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କର ଔଷଧ ଠିକ୍ ଧରିଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆନନ୍ଦରେ ଦିଗଶୂନ୍ୟ ହେଲାପରି କଅଁଳ ଗଳାରେ ରୋଗୀର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ ଡାକିଲା---କୁଳଭାଇ ?

ରୋଗୀର, ସେହି ଡାକରେ ସାରା ଶରୀରରେ ଯେପରି ଜୀବନ ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚାରିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ରୋଗୀ ଅଳ୍ପ ଟିକିଏ ଆଖି ମେଲି ପଲକ ନ ପକାଇ ଚାହିଁ ରହିଲା---ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଡ଼େ ।

ପୁଣି ଲକ୍ଷ୍ମୀ କଅଁଳ ଗଳାରେ ଡାକିଲା---କୁଳଭାଇ !

ରୋଗୀ ଜୀବନରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରିୟ ଜିନିଷ ଦେଖିଲାପରି ଶରୀରର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଖର୍ଚ୍ଚ କରି କ୍ଷୀଣ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—କିଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀ

—ହଁ କୁଳଭାଇ ।

ରୋଗୀ ଟିକିଏ ନୀରବ ରହି ପୁଣି ଖନ ଖନ କରି କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା—"ତୁ ଆସିଲୁ କେତେଦିନ ପରେ, ମୁଁ ବି ଘର ଛାଡ଼ିଲି । ତୋର ସୁଖ ଯେବେ ନ ହେଲା, ମୁଁ ଆଉ କେଉଁ ବିବେକରେ ସଂସାର କରନ୍ତି । ଅନେକ ଆଡେ ଖୋଜିଛି ତୋତେ—ପାଇନାହିଁ । ମନେ କରିଥିଲି, ଜୀବନରେ ଆଉ ଦେଖି ପାରିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ଶେଷ ବେଳାରେ ତୋତେ ଦେଖି ମୁଁ ଶାନ୍ତି ପାଇଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ପାଣି ଟିକିଏ ..... ରୋଗୀର ଆଖି କୋଣରେ ଲୁହ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କ କପାଳରେ ହାତ ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ ନିଜ କାନିରେ ଆଖି ପୋଛିଦେଇ ଥରିଲା ଗଳାରେ କହିଲା---ବେଶି କଥା କୁହ ନାହିଁ—ଭୁଲ ଭାଇ ... ! ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଆଖିରେ ବି ଲୁହ ଛଳଛଳ ହୋଇ ଆସିଲା ।

---ଉଃ ! ପାଣି ଟୋପିଏ

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ନର୍ସଙ୍କୁ ଯାଇ ଉଠାଇ ଦେଲା ।

ନର୍ସ ତରତର କରି ପଇଡ଼ ପାଣି ଟୋପିଏ ପାଟିରେ ଦେଇ, ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ମାରି ଚମକି ଉଠିଲେ । କପାଳରେ ଝାଳ ! ଗୋଡ଼ ପାଖକୁ ବୁଲି ଆସି ଗୋଡରେ ହାତ ମାରି ଭୟବିହ୍ୱଳିତ ହୋଇ କହି ଉଠିଲେ--ଓହୋ ! ଅବସ୍ଥା ଯେ ସାଂଘାତିକ, ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣେ !

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଡାକ୍ତରବାବୁ ଆସିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦଉଡ଼ିଯାଇଁ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣିଲା । ଡାକ୍ତରବାବୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଇନ୍‌ଜେକ୍‌ସନ ଦେଇ, ନାଡ଼ି ଧରି ବସି ରହିଲେ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ନୀରବ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ।

ରାତି ଦୁଇଟା । ସେବା-ସଦନ ଆଗ ବଉଳ ଗଛରେ ପେଚ୍ଚାର ବିକଟ ଶବ୍ଦ । ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କର ମୁହଁ ବେଳୁ ବେଳ ହତାଶାରେ ଶୁଖି ଆସୁଛି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଥରଥର ଗଳାରେ କହିଲା—ଏଇ ଅଧଘଣ୍ଟା ଆଗରୁ ହଠାତ୍ ଭଲ ଦିଶିଲା ଭଳି ଚେତା ଆସିଲା, ଖନଖନ କରି କଥା ବି କେଇପଦ କହୁଥିଲେ ।

ଡାକ୍ତରବାବୁ ଦୁଃଖମିଶା ଗଳାରେ କହିଲେ—ବର୍ତ୍ତମାନ ଭଗବାନ ଭରସା ! ଦୀପରୁ ତେଲ ଶେଷ ହେବା ବେଳକୁ, ବତି ଅଧିକ ଜୋରରେ ଜଳି ଉଠେ .. । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭୟରେ ଶିହରି ଉଠିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ନିର୍ବାକ୍ ହୋଇ ବସି ରହିଥାନ୍ତି । ଖବର ପାଇ ଜଗୀର ସିଂ, ଅଞ୍ଜଳି ମଧ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ଭୋର ପାଞ୍ଚଟା । ହଠାତ୍ ଡାକ୍ତରବାବୁ ମୁହଁକୁ ବିକୃତ କରି ରୋଗୀର ହାତଟିକୁ ଅସ୍ତେ ବିଛଣା ଉପରେ ରଖିଦେଇ ବାହାରକୁ ଉଠିଗଲେ । ସବୁ ଯେ ଶେଷ ହୋଇଛି ! ଏକଥା ବୁଝିବାକୁ କାହାର ବାକୀ ନ ଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଆଖିରେ ସେତେବେଳେ ଲୁହ ନ ଥିଲା, ସେ ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା ଶବାଧାର ଆଡେ ।

ଶବ ସତ୍କାର ସାରି ରମାକାନ୍ତବାବୁ ପ୍ରଭୃତି ଦିନ ୧୦ଟା ସୁଦ୍ଧା ଆଶ୍ରମକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି, ଅଞ୍ଜଳି ମୁହଁ ଶୁଖାଇ କହିଲା—ଅଧଘଣ୍ଟା ହେଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପା ଦେହରେ ଜର ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଗଲାଣି, ମୁଣ୍ଡ ଭୀଷଣ ବିନ୍ଧୁଛି

ରମାକାନ୍ତବାବୁ, ଏକଥା ଅଞ୍ଜଳିଠାରୁ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ତାଙ୍କ ଛାତି ଥରି ଉଠିଲା । ଟାଇଫଏଡ ବଡ଼ ଜିଡା ବେମାରି, ସେହି ଜର ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଆଉ ଧରି ନାହିଁ ତ ! ତରତର ହୋଇ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧି ଖୋଲା ଦେହରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଥିବା କୋଠରୀକୁ ଦଉଡ଼ି ଗଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ପଡ଼ିରହି ମୁଣ୍ଡର ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛି । ତା'ର ଗୃହପାଖରେ ଆଶ୍ରମର ଅନ୍ୟ ଯୁବତୀମାନେ ଘେରି ବସିଛନ୍ତି ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଖଟଟା ଉପରେ ବସିପଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ମାରି ଦେଖିଲେ—ଅସମ୍ଭବ ରକମ ତାତି । କପାଳରେ ହାତ ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ ଡାକିଲେ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ? ହଠାତ୍ ତମକୁ ପୁଣି ଜର ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଖି ଖୋଲି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲା—କାହିଁକି କେଜାଣି ହଠାତ ମୋତେ ଜର ଆସିଲା । ଯେହି ଟାଇଫଏଡ଼ ଜର । ମୁଁ ଆଉ ବଞ୍ଚିବି ନାହିଁ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀର କଥାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅନୁଭବ କଲାପରି କହିଲେ---ଛି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସେମିତି କଥା ମୁହଁରେ ଧରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନିଦ୍ରା ରହି ରହି ଜର ହୋଇଛି, ଶୀଘ୍ର ଭଲ ହୋଇଯିବ ଯେ । ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଖବର ପଠାଇଛି, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଗୌରି ସିଂ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଜର ହୋଇଥିବା କଥା ଶୁଣିଲାକ୍ଷଣି ସ୍ନାନଆଟରେ ଦୌଡ଼ିଆସି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଚକାଇ ଦେଇ କହିଲେ---ଉଃ, କି ତାତି ! ମା'କୁ ମୋର କାହିଁକି ଜର ହେଲା । କଥା କ'ଣ ମାନିଲା, କେତେ କରି କହିଲି---ଟାଇଫଏଡ଼ ରୋଗୀ ପାଖରେ ବସି ରହ ନାହିଁ, ବଡ଼ ଜଡ଼ା ବେମାର । ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ଡାକ ।

ଡାକ୍ତରବାବୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ମାରି ଭୀଷଣ ଜର ଦେଖି କହିଲେ---ଏଠି ରଖିଲେ ସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ । ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କୋଠରୀରେ ରଖିଲେ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ସୁବିଧା ହେବ ।

ଡାକ୍ତରଖାନାର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କୋଠରୀରେ ସମସ୍ତ ସୁବିଧା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କରାହୋଇ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ସେଠିକୁ ନିଆଗଲା । ଗୌରସିଂ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ତାଗିଦ୍ କରି କହିଲେ—ଆଶ୍ରମର ସମସ୍ତ ଟଙ୍କା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଗଲେ ବି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ମୂଳରୁ ବଡ଼ ଡାକ୍ତର ଦେଖାଇ ଚିକିତ୍ସାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରନ୍ତୁ ।

ବଡ଼ ଡାକ୍ତର ଗଲା ଛ'ଦିନ ହେବ, ପ୍ରତିଦିନ ଦୁଇବେଳା ଆସି ଦେଖୁଥିଲେ ବି ରୋଗ ବଢୁଛି ବରଂ କମୁ ନାହିଁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଟାଇଫଏଡ଼ ଜ୍ୱର । ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଆଶା ଭାଙ୍ଗି ପଡୁଛି । ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ, ମନ ଅସ୍ଥିର । ଅଞ୍ଜଳି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଶୁଖୁନାହିଁ । ଗୌରସିଂ ମନର ଅବସ୍ଥା କହିଲେ ନ ସରେ—ରଘୁନାଥଜୀଉଙ୍କ ଉପରେ ତୁଳସୀ ଚଢୁଛି—ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଦେହ ଆରୋଗ୍ୟ ହେଉ ।

ଆହୁରି ଦୁଇଦିନ କଟିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଅବସ୍ଥା ଆହୁରି ଖରାପ । ଡାକ୍ତରବାବୁ କହିଲେଣି, ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା, ଔଷଧ ଆଦୌ ମାନୁନାହିଁ । ଆଜି ସକାଳଠୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଗଳୀଙ୍କ ପରି ବେଳେ ବେଳେ ଗପୁଛି—'ତୁମେ ବୁଢ଼ କୁଳଭାଇ, ମୋତେ ଏକାକୀ ଛାଡ଼ି ଯାଅ ନା ! ତୁମେ ମୋର ପାଇଁ ଜୀବନ ଦେଲ, ମୁଁ ଆଉ କେଉଁ ବିବେକରେ, ଶାନ୍ତିରେ ରହିବି ! ଟିକିଏ ରହ, ସାଙ୍ଗହୋଇ ଯିବା—ଆଉ ଟିକିଏ ଆଉ····

ଅଞ୍ଜଳି କେତେ କ'ଣ ଭାବି ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼େ । ରମାକାନ୍ତ-ବାବୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏପରି ହେବାର ଦେଖି ଥର ଥର ଗଳାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମୁହଁ ଆଉଁସି କହନ୍ତି—ମୋ କଥା ମାନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଇମିତି ଏଣୁତେଣୁ ଗପିଲେ, ଦେହ ଆହୁରି ଖରାପ ହେବ । ଡାକ୍ତର ପରା ପାଟି କରିବାକୁ ମନା କରିଛନ୍ତି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ କଥା ଶୁଣି କରୁଣ ଗୃହାଣୀରେ ତାଙ୍କର ଅଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହେ ।

ପୁଣି ଗୁରବାର ବହିଲା । ଆଜି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଅବସ୍ଥା ଆହୁରି ଖରାପ । ଲୋକଙ୍କୁ ଆଉ ଚିହ୍ନିପାରୁ ନାହିଁ । ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଭୋକ ଶୋଷ ଭୁଲି ତା'ର ପାଖରେ ବସି ରହିଛନ୍ତି । ଖାଇବା ପିଇବା ବିନା ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଶୁଖି କଳାକାଠ । ଅଞ୍ଜଳିର ଅବସ୍ଥା ବି ସେହିପରି । ଗୌର ସିଂଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଶୁଖୁନାହିଁ ।

ରାତି ନ'ଟା ବାଜିଲା । ଗୋର ସିଂ ବଡ଼ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଡକାଇ ପଠାଇଲେ । ଡାକ୍ତର ଆସି ଯତ୍ନର ପରୀକ୍ଷା କରି କହିଲେ—ଆଜି ରାତିଟା ଯଦି ଗୁଜୁରିଯାଏ, ତାହାହେଲେ କାଲି ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବି ।

ଏଗାରଟା ବାଜିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା—ଯେପରି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଜୀବନୀ ଶକ୍ତି ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଛି । ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଯାଇଥିଲା । ସେ କେବଳ ଉଦାସୀ ଭାବରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମୁହଁଆଡ଼େ ଆଖି ପଲକ ନ ପକାଇ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଓଠ ଦୁଇଟି ମୃଦୁ କମ୍ପିତ ହେଉଥିଲା ।

ରାତି ଗୋଟାଏ । ଗୌର ସିଂଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଧାର ଗଡ଼ି ଚାଲିଛି । ବାହାରେ ନିଶବ୍ଦ ରାତିର ସାଇଁ ସାଇଁ ଗର୍ଜନ । ଅଷ୍ଟମୀ ଚନ୍ଦ୍ର ସେତେବେଳକୁ ପଶ୍ଚିମାକାଶରେ ଲୁଚି ଗଲାଣି । ଦୂରରେ—ଖୁବ୍ ଦୂରରେ କେଉଁଠାରେ କୁକୁରଟା ରଡ଼ି ଛାଡ଼ୁଛି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅନେକ ସମୟ ନିର୍ଜୀବ ଭଳି ପଡ଼ି ରହିଥିବା ଦେଖି, ରମାକାନ୍ତବାବୁ ବିକଳ ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମୁହଁ ପାଖରେ ମୁହଁକୁ ଲଗାଇ ଦେଇ ଡାକିଲେ—ଲକ୍ଷ୍ମ-ଲକ୍ଷ୍ମୀ ?

ସେହି ଡାକରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ପାଇଲା ପରି କେତେକ୍ଷଣ ପରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ମୁହଁଆଡ଼େ କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଲା । କଣ ଭାବି ତାର ଓଠ ଦୁଇଟି ବି ଥର ଥର

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନପାରି ରୁମାଲରେ ଆଖି ଲୁହ ପୋଛି ଥରଥର ଗଳାରେ ତାର ଅପରୂପ ବାଳ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆସ୍ତେ ସଜାଡ଼ି ଦେଇ ପୁଣି ଡାକିଲେ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ··· ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଲା । ତାର ଶୁଖିଲା ଆଖିରେ ବି ଲୁହ । କେତେବେଳକେ ଦେହର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଏକାଠି କରି, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ହାତଟିକୁ ନେଇ ନିଜ ଛାତି ଉପରେ ରଖିଲା । ତା'ପରେ କ୍ଷୀଣ ସ୍ୱରରେ କହିଲା—ମୋର ଗୋଟିଏ କଥା ରଖିବ ? ଉତ୍ତର ଆଶାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଲା ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ କୋହକୁ ଚାପି ରଖି ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ରଖିବି ଲକ୍ଷ୍ମୀ !

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଥର ଥର ହସ୍ତରେ ଅଞ୍ଜଳିର ହାତଟିକୁ ଆଣି ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ହାତ ଉପରେ ରଖି, କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ରହି ରହି କହିଲା—ମୁଁ ଆଉ ବଞ୍ଚିବି ନାହିଁ । ମୋର ଶେଷ ମିନତି, ମୋତେ ଯେତିକି ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଅଞ୍ଜଳିକୁ ସେତିକି ଭଲ ପାଆନ୍ତୁ, ତାରି ଭିତରେ ମୋତେ ଦେଖନ୍ତୁ ହଁ ଭରିଲେ, ଶାନ୍ତିରେ ମରିବି···।

ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଆଖିରୁ ଟପ ଟପ ହୋଇ ଲୁହ ଗଡ଼ି ପଡ଼ୁଥିଲେ ବି କିଛି ସମୟ ନୀରବ ରହି କୋହମିଶା ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୋର !

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଅଂଜଳି ଆଡ଼େ ମୁହଁ ଫେରାଇ କ୍ଷୀଣ ସ୍ୱରରେ ଡାକିଲା; ଅଂଜଳି ?

ଅଂଜଳି ଲୋତକପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଖିରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଚାହିଁ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତିଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଗ୍ରହରେ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ନିଜ ଛାତି ଉପରେ ଚାପିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ଖନି ଖନି ହୋଇ କହିଲା - ମୋ ରାଣି, ମୋତେ ଝୁରିବେ ନାହିଁ ..... ।

ହଠାତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲା — ଉଃ, ଛାତି ।

ଡାକ୍ତରବାବୁ ଦଉଡ଼ି ଆସି ଛାତି ଧରି ପକାଇ କହିଲେ, ବିଶ୍ରାମ ଲୋଡ଼ା । ନିଜେ ସଳଖି ଶୁଆଇ ଦେଇ, ଇନ୍‌ଜେକ୍‌ସନ ଆଣିବାକୁ ଗଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଛାତି ଛାତି କହି ଆଖି ବୁଜିଲା--ଆଉ ମିଟାଇଲା ନାହିଁ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କର କ୍ଷୀଣ ଆଶା ମନରେ ଜାଗି ଉଠିଥିଲା. ହୁଏତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭଲ ହୋଇଯିବ ।

ପ୍ରାୟ ଦଶମିନିଟ ପରେ ଡାକ୍ତରବାବୁ ଇନ୍‌ଜେକ୍‌ସନ ସରଞ୍ଜା ହାତରେ ଧରି, ଲକ୍ଷ୍ମୀର ହାତ ଉଠାଇ ଦେଖିଲେ ସବୁ ଶେଷହୋଇ ଯାଇଛି । ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ହାତଟିକୁ ଆସ୍ତେ ତାର ଛାତି ଉପରେ ରଖି-ଗଲା ଥରାଇ କହିଲେ—ସବୁ ଶେଷ ହୋଇଗଲା··· !

ଗୌର ସିଂ ଅଖି ତରାଟି କରିଁ କରିଁ ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମୁହଁକୁ ଅଇଁସି ପକାଇ କହିଲେ—ମୋତେ ଛାଡ଼ି ମାଆ ମୋର କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା ···· ।

ଅଞ୍ଜଳି ମୁହଁରେ ଲୁଗା ଦେଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉପରେ ଲୋଟିପଡ଼ି ତାର ଶବଟିକୁ ଅଉଁସୁ ଥାଏ ।

ରମାକାନ୍ତବାବୁ ଶୁଖିଲା ଆଖିରେ ପାଗଳଙ୍କପରି ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଅଳସ୍‌ ବାଳକୁ ସଜାଡୁ ସଜାଡୁ ତା'ର ଚିବୁକକୁ ହଲାଇ ବାରମ୍ବାର ଡାକିଲେ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ଆଉ କଥା କହୁନୁ !!

ସେତେବେଳକୁ ରାତି ତିନିଟା ବାଜି ଦଶ ମିନିଟ ।

—ଶେଷ

ମୁଦ୍ରାକର ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ଦାସ, ପ୍ରଗତି ପ୍ରେସ—୧୯୫୬, ୧୦୦୦